

Naturmiljöprogram

Mål och ställningstaganden

Antaget av kommunfullmäktige
2020-03-30

**ESLÖVS
KOMMUN**

Beställare:

Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden beslutade om uppdatering av befintligt naturvårdsprogram den 9 december 2015 (MI:2015-1103, § 129).

Styrgrupp

Ingela Lundqvist/Dave Borg (förvaltningschef på Miljö och Samhällsbyggnad), Stefan Persson (förvaltningschef på Kultur och Fritid) och Hampus Trelid/Åsa Ratcovich (förvaltningschef på Serviceförvaltningen).

Referensgrupp

Erika Fjelkner, Karin Jonsson, Helene Nordin, Susanne Hultman, Marie Brandt (Miljö och Samhällsbyggnad), Lotta Petersson (Kultur och Fritid), Åse Dannestam (Serviceförvaltningen), Per Jönsson (Barn och Utbildning), Katarina Månsson, Tore Pålsson, Arne Olsson (Eslövsbygdens naturskyddsförening), Nils Frank (LRF kommungrupp Eslöv)

Medverkande vid framtagandet

Anna-Carin Linusson, Birgitta Karlsson, Susanne Hultman (kartframställning), Annika Söderman, Erika Fjelkner

Kartor

Geodata har hämtats från följande myndigheter och sammanställts av personal på Miljö och Samhällsbyggnad.

Med upphovsrätt ©:

Lantmäteriet Geodatasamverkan, Sveriges geologiska undersökningar (SGU).

Öppen data (CCO):

Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen, Länsstyrelserna, Trafikverket, Havs- och Vattenmyndigheten, Vatteninformationssystem (VISS)

Foto

Eslövs kommun

Anna-Carin Linusson, Anna Nimander Pflanzl, Annika Söderman, Birgitta Karlsson, Jonas Johansson, Lars-Erik Williams, Marie Brandt, Örjan Fritz

Arne Thell, Föjers arkiv, Jens Rydell, Mikael Larsson, pexels.com, pixabay.com

Omslagsfoto

Saxåns dalgång vid Trollenäs kvarn

Layout

Eslövs kommun

Tryck

Printhuset Electra

”Vi ser naturen och stabila ekosystem som en förutsättning för hållbar utveckling. Vi ska aktivt värna och utveckla den biologiska mångfalden, skydda värdefull natur och utveckla kommunens naturrekreativa värden.”

(Miljöpolicy 2018)

Kommunens naturmiljö har stort värde och naturmiljöprogrammet är en del i vår satsning på en hållbar kommun. I Eslöv vill vi ta ansvar för vår miljö och vårt klimat. Det gör vi bland annat genom vårt arbete för att bevara den biologiska mångfalden, gynna ett rikt växt och djurliv, underlätta för vistelse i naturen samt skydda värdefull natur.

Naturmiljöprogrammet är ett kunskapsunderlag som beskriver de naturvärden som finns i Eslövs kommun. Genom det får kommunens tjänstepersoner en ökad förståelse och en inriktning för ställningstagande av både generell och konkret karaktär, i utvecklingen av ett hållbart Eslöv.

Vår ambition är att nyfikna och intresserade medborgare ska söka sig ut och uppleva kommunens intressanta park-, natur- och rekreationsområden.

Tillsammans vill vi bidra till FN:s globala mål och till de nationella miljömålen –inte minst för kommande generationers Eslövsbor.

Johan Anderssons (S)
Kommunstyrelsens ordförande

INNEHÅLL

■ Naturvårdsarbete i Eslövs kommun7

Bakgrund.....	7
Syfte	7
Mål för naturvården i Eslövs kommun	8
Bevara och utveckla naturvärden	8
Gynna ett rikt växt- och djurliv på kommunal mark.....	8
Öka kunskapen om naturområden och dess värden i kommunen	9
Underlätta för vistelse i naturen	9
Ställningstaganden för naturvårdsarbetet i Eslövs kommun	10
Områden med höga naturvärden	11
Värdekärnor och landskapsobjekt	12
Samverkan.....	13
Vattenråd	13
Biosfärområdet Vombsjösänkan	13

■ Biologisk mångfald och ekosystemtjänster 15

Varför hotas den biologiska mångfalden?	16
---	----

■ Styrmedel..... 21

Internationella konventioner	21
Lagstiftning.....	21
Andra styrmedel	21
Agenda 2030.....	21
Miljömål	22
Nationella miljökvalitetsmål	22
Skånska åtgärder för miljömålen	22
Lokala miljömål och miljömålsprogram	22
Miljöpolicy	23
Miljökvalitetsnormer.....	23
En samlad naturvårdspolitik.....	23
Nationella kulturpolitiska målen	24
Nya nationella målen för kulturmiljöarbetet	24
Nationella Friluftslivsmål.....	25
Eslövs Översiktsplan.....	25
Politiskt handlingsprogram 2019–2022	25

■ Natur- och kulturmiljö i Eslövs kommun 27

Klimat	27
Berggrund och jordarter.....	27
Markanvändning	28
Det skånska landsbygdsprogrammet	29
Centrala mellanbygden	30
Södra mellanbygden	30
Vombsjösänkan.....	31
Naturtyper	32
Skogsmark.....	32
Gräsmark	33
Trädbärande betesmarker (hagmark).....	35
Vatten	35
Åkermark och småbiotoper	36
Vägar och banvallar	38
Värdefulla grönområden i tätorter	39
Kulturlandskapets framväxt	39

■ Skyddad och annan värdefull natur i Eslövs kommun..... 49

Vattendirektivet	49
Art- och habitatdirektivet samt Fågeldirektivet.....	50
Artskyddsförordningen	50
Ramsarkonventionen	51
Natura 2000	51
Riksidress för naturvård (NM)	53
Områden skyddade enligt miljöbalken kapitel 7.....	54
Naturreservat.....	54
Landskapsbildsskydd.....	55
Naturminnen	55
Biotopskyddsområde	55
Strandskydd	56
Naturvårdsavtal	56
Invasiva främmande arter.....	57
Rödlistade arter	58

Strategier för biologisk mångfald	61
Internationell strategi för biologisk mångfald	61
Svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster	61
Här finns höga naturvärden i Skåne.....	61
Naturvårdsstrategi för Skåne.....	61
Handlingsplan för grön infrastruktur	62
Ängs- och betesmarker.....	62
Skogsmark.....	64
Nationell strategi för att skydda värdefulla skogar	64
Regional strategi för att skydda värdefulla skogar	64
Nyckelbiotoper, naturvärde och sumpskogar.....	65
Värdefulla trädmiljöer	65
Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper	67
Arter	67
Naturtyper	67
Värdefulla naturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag.....	68
Kommunala ansvarsarter	68
■ Kulturmiljön i Eslövs kommun.....	71
Riksintressen för kulturmiljövård (KM)	71
Fornminnen	72
Kulturmiljöprogram för Skåne.....	73
Eslövs kommuns kulturmiljöstrategi	74
Värdefull landskapsbild	75

■ Rekreation och friluftsliv i Eslövs kommun.....	79
Rekreation och Friluftsliv.....	79
Tätortsnära natur.....	80
Naturen som pedagogisk källa.....	81
Riksintresse för friluftsliv (FM)	82

Handlingsplan för Skånes friluftsliv 2018–2021	83
Grönstruktur i Skåne	84
Närmare till naturen i Skåne.....	84
Förutsättningar för friluftsliv i Eslövs kommun.....	85
Tysta områden.....	87
Tips på utflyktsmål	88
För den växtintresserade.....	88
För fågelskådaren	88
För vandraren på stig och väg	88
För vattenaktiviteter.....	88

Bilagor

Utförda kommunala naturvårdsinventeringar	91
Nationell lagstiftning.....	92
Miljöbalken	92
Riksintressen (kapitel 3 och 4).....	92
Miljökvalitetsnormer och miljö kvalitetsförvaltning (kapitel 5)	92
Områdesskydd (kapitel 7).....	92
Bestämmelser om skydd för biologisk mångfald (kapitel 8).....	93
Plan- och bygglagen	93
Skogsvårdslagen	93
Kulturmiljölagen	94
Jordbruksverkets föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden (SJVFS 2018:17)	94
Ordlista	95
Källor	98

Kävlingeån vid Getinge.

NATURVÅRDSARBETE I ESLÖVS KOMMUN

BAKGRUND

Varje kommun har ett stort ansvar för sitt lokala naturvårdsarbete, både inom fysisk planering och vid genomförandet av konkreta naturvårdsåtgärder. Ett led i detta ansvar är att upprätta ett naturvårdsprogram. Att skydda och förvalta naturen så att biologisk mångfald gynnas är grunden för naturvårdsarbetet. Landskapet har förändrats (exempelvis genom igenväxning och exploatering) och kunskapsläget har utvecklats sedan kommunens förra naturvårdsprogram togs fram 2007. Det är därför dags för en revidering. Områden med höga naturvärden har också ofta höga kultur- och friluftslivsvärden. Vi har därför valt att göra ett naturmiljöprogram där dessa tre områden innefattas. Tyngdpunkten i programmet ligger dock på naturen och dess värden.

Naturmiljöprogrammet är uppdelat i *Mål och ställningstaganden* och *Områden med höga naturvärden*. Mål och ställningstaganden presenterar natur-, kultur- och friluftslivsvärden i kommunen, mål, ställningstaganden, lagstiftning och styrande dokument. I Områden med höga naturvärden beskrivs landskapsobjekt och värdekärnor.

Eslövs kommun håller på att ta fram en *Sjö- och vattendragsplan*. I den behandlas kommunens sjöar och vattendrag mer ingående. Därför beskrivs vatten endast översiktligt i detta program. Även ett kulturmiljöprogram ska tas fram. Kulturmiljöerna som redovisas i naturmiljöprogrammet är hämtade från regionala och statliga program. Djupare analys kommer att finnas i kommunens kulturmiljöprogram. Ytterligare ett område som naturmiljöprogrammet berör men inte analyserar på djupet är grönsstruktur. Ambitionen är att en grönsstrukturplan ska tas fram med start 2020. Friluftsliv och rekreation berörs också i naturmiljöprogrammet men behandlas översiktligt. Här finns ett behov av att Eslövs kommun beslutar om inriktning för friluftslivsutvecklingen i kommunen för att ta detta arbete vidare.

Ett naturmiljöprogram är helt i linje med Eslövs kommuns vision som bland annat säger att Eslövs kommun ska vara en hållbar kommun samt Skånes bästa kommun att bo och verka i 2025. Programmet bidrar till att uppnå målen i kommunens politiskt antagna handlingsprogram 2019-2022. Där ställs bland annat fast att Eslövs kommun ska vara långsiktigt hållbar och att ett aktivt miljömålsarbete ska fortsätta att drivas. Hög biologisk mångfald är en grundläggande förutsättning för att uppnå kommunens vision, målen i handlingsprogrammet samt kommunens skyldigheter enligt Barnkonventionen.

SYFTE

Eslövs kommuns naturmiljöprogram är i första hand en samlad redovisning av naturvårdens intressen och ställningstaganden. I programmet redovisas områden med höga natur- och kulturvärden samt områden av intresse för friluftsliv. Programmet ska ligga till grund för en handlingsplan där naturvårdsarbetet i kommunen konkretiseras.

Naturmiljöprogrammet har fyra huvudsyften:

- att bidra till bevarandet av den biologiska mångfalden genom att ange var i kommunen det finns värdefull natur och på vilket sätt den är värdefull
- att fungera som planeringsunderlag för framtida planer och som underlag vid inköp av mark
- att ligga till grund för ställningstaganden i natur- och miljöfrågor
- att tillvarata kommuninvånarnas intresse av naturområden värdefulla för friluftsliv och rekreation.

Programmet är också användbart inom en rad andra områden, till exempel vid verksamhetsplanering och budgetarbete, som underlagsmaterial vid information och råd till markägare och brukare och som informationskälla för skolor och kommunala förvaltningar.

MÅL FÖR NATURVÅRDEN I ESLÖVS KOMMUN

För att förverkliga nationella, regionala och lokala miljömål samt Eslövs kommuns miljöpolicy och politiska handlingsprogram som berör naturvårdsarbetet jobbar kommunen mot följande fyra mål:

Bevara och utveckla naturvärden

Landskapet förändras ständigt, men under de senaste 200 åren har denna förändring skett i en allt snabbare takt. Det har medfört att naturtyper har utarmats och arter försvunnit. För att hejda utarmningen behövs både skydd och vård samt åter- och nyskapande av natur.

För att nå målet behöver arealen skyddad natur öka och nya naturvärden skapas.

Gynna ett rikt växt- och djurliv på kommunal mark

I den första globala rapporten om biologisk mångfald (IPBES, 2019) slås det fast att aldrig under mänsklighetens historia har biologisk mångfald minskat i så snabb takt som nu. Eslövs kommun vill därför arbeta för att gynna ett rikt växt- och djurliv.

För att nå målet behöver den biologiska mångfalden gynnas och arealen skyddad natur öka på kommunal mark.

Saxåns dalgång norr om Trollenäs slott.

Öka kunskapen om naturområden och dess värden i kommunen

Ett naturmiljöprogram är en sammanställning av de naturvärden som finns i kommunen utifrån den kunskap som samlats in. Det är konstaterat att med ökad kunskap ökar förståelsen för naturen och dess värden.

För att nå målet behöver kunskapen om naturvärdena och deras betydelse spridas.

Underlätta för vistelse i naturen

Det är konstaterat att vistelse i naturen har positiva effekter på hälsa och välbefinnande och att fysisk aktivitet förebygger sjukdomar. Tillgången till natur i och kring tätorter har speciellt stor betydelse för barn och äldre.

För att nå målet behöver tillgänglighet till natur- och parkområden underlättas så att möjligheterna ökar för allmänheten att nå ökat välbefinnande genom rekreation och friluftsliv.

STÄLLNINGSTAGANDEN FÖR NATURVÅRDSARBETET I ESLÖVS KOMMUN

Ställningstagandena är av olika karaktär, både generella och konkreta. På den sida som respektive ställningstagande hänvisar till kan man läsa ställningstagandet i sitt sammanhang.

Eslövs kommun

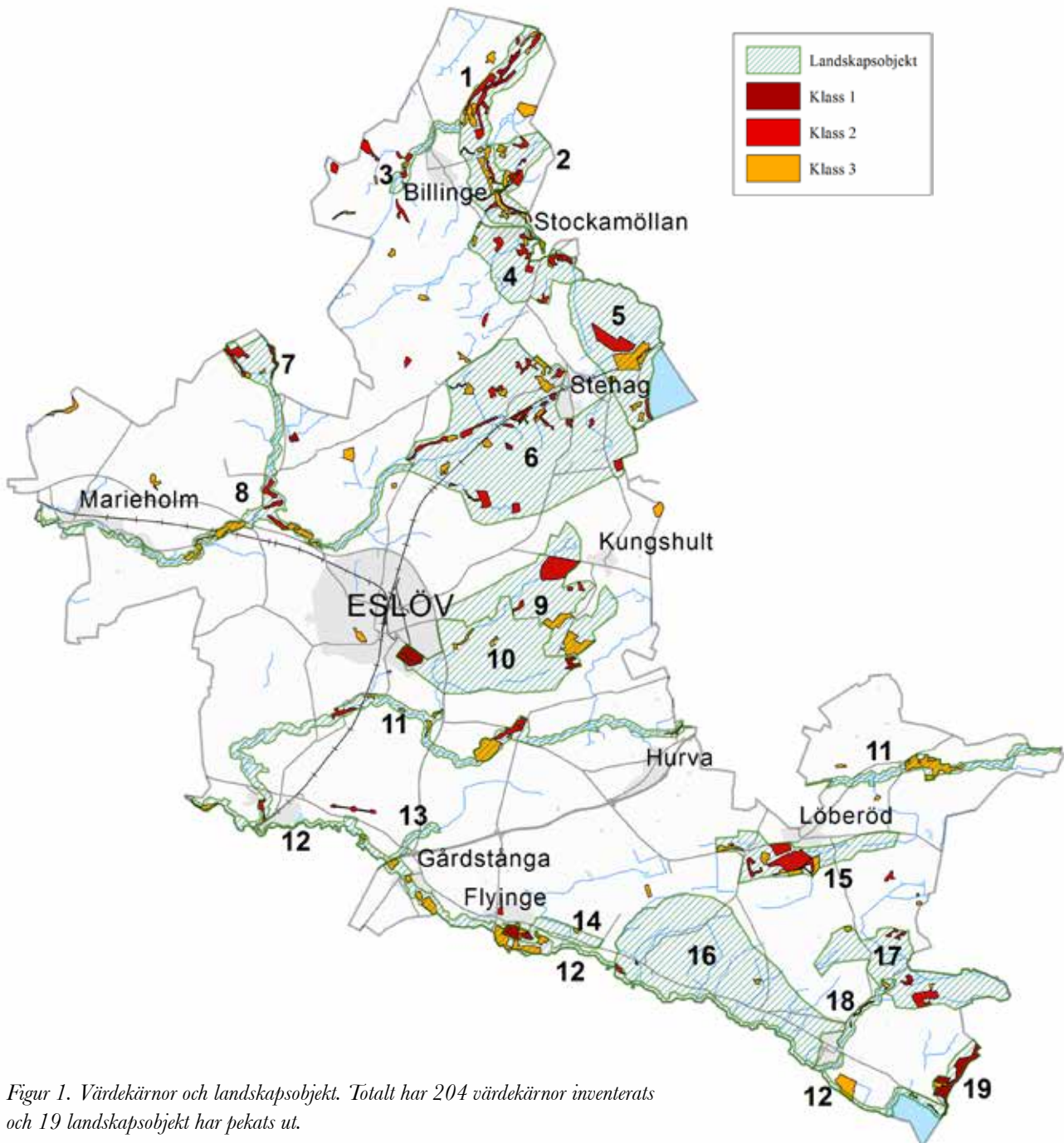
- ska vid exploatering speciellt värna naturmarker inom landskapsobjekt och väga in områdets landskapsekologiska värden (sidan 12).
- ska genomföra utredningar för eventuellt områdesskydd i områden listade på sidan 12.
- ska arbeta aktivt med förverkligandet av ett biosfärområde i Vombsjösänkan (sidan 13).
- ska bekämpa de invasiva främmande arter som förekommer i kommunen (sidan 58).
- ska värna rödlistade arter genom att följa upp deras förekomster och livsmiljöer (sidan 60).
- behöver ta fram en grönstrukturplan för hela kommunen, både för tätorter och landsbygd, som kan vidareutvecklas till en plan för grön infrastruktur (sidan 62).
- ska i handläggningen av ärenden värna ängs- och betesmarker (sidan 62).
- ska i handläggningen av ärenden värna skogsmiljöer (sidan 64).
- behöver göra skötselplaner för den kommunägda skogsmarken där naturvårds- och friluftsintressen styr inriktningen (sidan 66).
- ska i detaljplaner skydda träd genom att införa marklov för fällning av värdefulla träd (sidan 66).
- ska arbeta med de ansvarsarter som Länsstyrelsen i Skåne tilldelat kommunen och skydda respektive sköta deras livsmiljöer (sidan 69).
- ska verka för att krav på åtgärder som gynnar den biologiska mångfalden ställs på arrendatorer av kommunens åkermark (sidan 69).
- ska föra dialog med berörda aktörer så att alléer återplanteras där de tidigare funnits och nyplanteras (sidan 69).
- ska föra en dialog med berörda aktörer så att skötselinsatser som görs på banvallar, bangårdar och vägmiljöer gynnar biologisk mångfald (sidan 69).
- ska verka för att skötsel av kommunens grönområden inriktas på att gynna den biologiska mångfalden (sidan 69).
- ska i den fysiska planeringen värna och utveckla natur- och parkområden så att alla invånare får tillgång till grönområden för rekreation och friluftsliv (sidan 80).
- ska vid exploatering av grönområden använda ekologisk kompensation (sidan 81).
- ska värna natur- och parkområden i och kring tätorter så att alla invånare har närhet till grönområden för rekreation och friluftsliv (sidan 81).
- behöver ta fram en grönstrukturplan för hela kommunen, både för tätorter och landsbygd, som kan vidareutvecklas till en plan för grön infrastruktur (sidan 84).
- ska i den fysiska planeringen utgå från "Närmare till naturen i Skåne" vid planering av rekreationsområden (sidan 85).
- har för avsikt att skapa ett natur- och rekreationsområde i dialog med berörda aktörer när täktverksamheten på Rönneholms mosse upphör (sidan 86).
- ser gamla banvallar som en resurs vid anläggning av gång- och cykelstråk från tätorterna och ut i landskapet (sidan 86).
- ska i handläggning av ärenden värna tysta områden i kommunen för att människor ska kunna uppleva områden med bara naturens egna ljud (sidan 87).

OMRÅDEN MED HÖGA NATURVÄRDEN

Föregående naturvårdsprogram från 2007 har legat till grund vid framställningen av det nya naturmiljöprogrammet. Det har också de inventeringar av skogs- och gräsmarker, specialinventeringar samt information från myndigheter och föreningar gjort.

Mer detaljerad information om landskapsobjekt och värdekärnor finns i den digitala kartan på Eslövs kommuns hemsida.

Figur 1. Värdekärnor och landskapsobjekt. Totalt har 204 värdekärnor inventerats och 19 landskapsobjekt har pekats ut.

Värdekärnor och landskapsobjekt

I naturmiljöprogrammet finns 204 områden avgränsade som värdekärnor (naturvärdesklass 1–3 enligt Svensk Standard SS 199000:2014) och 19 stycken landskapsobjekt. Områdena presenteras i *Områden med höga naturvärden*. Värdekärnor är områden med så höga naturvärden att de bedöms ha betydelse för den biologiska mångfalden. De innehåller arter som är karakteristiska för naturtypen. Områden som bedömts ha lägre naturvärden än klass 3 men ändå kan anses positiva för växter och djur, till exempel spridningsvägar och lämpliga spridningsområden, finns med i så kallade landskapsobjekt (se figur 1). Landskapsobjekten kompletterar värdekärnorna och innebär att naturvärde av landskapsekologisk karaktär samlas inom ett område. Landskapsobjekten visar landskapsavsnitt som har flera gemensamma strukturer. De måste inte innehålla värdekärnor och klassas inte.

Värdekärnorna utgör cirka 3,6 procent av kommunens totala yta, varav klass 1 utgör cirka 0,4 procent.

Eslövs kommun ska vid exploatering speciellt värna naturmarker inom landskapsobjekt och väga in områdets landskapsekologiska värden.

Områden intressanta för fortsatta utredningar

Flera områden i kommunen hyser så höga naturvärden att de bör skyddas som naturreservat eller genom avtal. Avtal och/eller naturreservat bygger på ett samförstånd med markägarna.

Nedan listas de landskapsobjekt som innehåller så höga naturvärden att de ska utredas ytterligare för att hela eller delar av objekten eventuellt ska skyddas. De innehåller värdekärnor av klass 1–2 och landskapets struktur innehåller ytterligare värden. För att gynna biologisk mångfald och skapa livskraftiga populationer kan även omgivande marker vara aktuella för skydd. (Siffran inom parantes är landskapsobjektets nummer).

- Rönneåns dalgång (1)
- Kolebäcken med omgivande kulturlandskap (2)
- Stockamöllan med omgivande kulturlandskap (4)
- Rönneholms mosse med omgivande våtmarker och Ringsjön (5)
- Stehag med omgivande kulturlandskap (6)
- Skogar vid Farstorp (7)
- Saxåns dalgång (8)
- Gryby med omgivande kulturlandskap (10)

Eslövs kommun ska genomföra utredningar för eventuellt områdeskydd i ovan listade områden.

Uppföljning av naturvårdsarbetet

Målen och ställningstagandena för naturvårdsarbetet i kommunen är utgångspunkt för den handlingsplan som ska tas fram, och som konkretiserar naturvårdsarbetet de kommande fem åren. En tjänsteperson tar fram förslag på handlingsplan till miljö- och samhällsbyggnadsnämnden som beslutar om planen. I planen anges vem eller vilka som har ansvar för att respektive åtgärd genomförs och bekostas. Handlingsplanen tas fram i samarbete och dialog med markägare, föreningar och andra kommunala förvaltningar. Genom uppföljning av handlingsplanen kan målen komma att revideras.

SAMVERKAN

Utsikt över Vombsjösänkan.

Vattenråd

Kommunen är representerad i fyra olika vattenråd: Kävlingeåns, Ringsjöns, Saxån-Braåns samt Rönneåns vattenråd. Vattenråd är regionala eller lokala samverkansorgan för vattenfrågor. Här kan kommuner, företag och föreningar mötas och gemensamt diskutera idéer och problem inom respektive avrinningsområde.

Kävlingeåns vattenråd bildades 2012 men föregicks av Kävlingeåprojektet som började arbeta med vattenvårdsåtgärder redan 1996. Genom vattenrådet genomförs åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten i sjöar, vattendrag och hav, men också förutsättningarna för biologisk mångfald och rekreation.

Kring Ringsjön startade samarbetet 1980 då en kommitté bildades för att komma till rätta med sjöns övergödningsproblem. Vattenrådet bildades 2007. Rådet arbetar huvudsakligen med reduktionsfiske för att skapa en bättre ekologisk balans i sjön, bättre vattenkvalitet och ökad biologisk mångfald.

Saxån-Braåns vattenråd bildades 2013. Organisationen föregicks av en kommitté som bildades 1987. Kommittén har i olika projekt genom åren vidtagit åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten samt gjort inventeringar och tagit fram rapporter. Vattenrådet har nyligen påbörjat arbetet med ett vattenvårdsprojekt som ska leda till konkreta åtgärder för bättre vatten.

Rönneåns vattenråd som bildades 2008 utför huvudsakligen recipientkontroll (undersökningar av vattnet), vilket också görs i de andra vattenråden.

Biosfärområdet Vombsjösänkan

Eslövs kommun arbetar tillsammans med Lunds och Sjöbo kommuner för att skapa ett biosfärområde i Vombsjösänkan. Man har arbetat fram en förstudie utifrån vilken kommunerna ska besluta om fortsatt arbete. Ett biosfärområde är ett modellområde för hållbar utveckling och har till uppgift att söka lokala lösningar på globala problem. Ett biosfärområde i Vombsjösänkan kan skapa en plattform som bidrar till att hantera både lokala och globala hållbarhetsutmaningar.

Området som i detta skede föreslås bli ett biosfärområde är 55 000 ha. Med utgångspunkt i Vombsjösänkans stora landskapsvariation, artrikedom och det breda nyttjandet av naturresurserna bedöms ett biosfärområdes tre huvudsakliga funktioner (utveckla, bevara och stödja) kunna rymmas på ett bra sätt. Under en eventuell kandidatur ska alternativa områdesbegränsningar utredas och projekt formuleras.

Eslövs kommun ska arbeta aktivt med förverkligandet av ett biosfärområde i Vombsjösänkan.

Slåttergubbar

BIOLOGISK MÅNGFALD OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER

Sverige undertecknade 1993 konventionen om biologisk mångfald som togs fram under Riokonferensen 1992. Vi har därmed, tillsammans med andra länder, förbundit oss att arbeta för bevarandet och utvecklandet av biologisk mångfald. Konventionen ratificerades samma år och har sedan införlivats i både miljöbalken och de nationella miljökvalitetsmålen där framför allt målen *Levande sjöar och vattendrag*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap* samt *Ett rikt växt- och djurliv* siktar mot att bevara och utveckla biologisk mångfald. Eslövs kommun har slagit fast att organisationen ska arbeta aktivt för att bidra till att de nationella miljökvalitetsmålen uppfylls genom antagandet av ett *Miljömålsprogram* för Eslövs kommun.

Miljökvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv* definieras enligt följande:

"Den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd."

Genom att på lokal nivå aktivt arbeta för att skydda, bevara och återställa natur bidrar kommunen till att skydda och bevara biologisk mångfald och därmed till att uppfylla de nationella miljökvalitetsmålen. Med begreppet biologisk mångfald menas variationsrikedomen bland alla levande organismer och livsmiljöer. Det är helt enkelt allt liv, i alla dess former, som existerar på jorden. Man brukar tala om biologisk mångfald på tre nivåer:

- mångfald inom arter (genetisk variation mellan individer och populationer av samma art)
- mångfald av arter (artdiversitet)
- mångfald av miljötyper (biotoper) och ekosystem.

Hög biologisk mångfald kan öka ett ekosystems förmåga att anpassa sig till miljöförändringar som till exempel torka. Ju fler arter det finns, desto större är chansen att någon av dem överlever förändringen och att viktiga ekosystemfunktioner då finns kvar.

Vissa av ekosystemens funktioner är så kallade ekosystemtjänster, som direkt gynnar oss människor genom att upprätthålla och förbättra våra livsvillkor och vårt välmående. Ekosystemtjänster kan delas in i olika grupper, beroende på vad de bidrar med:

- **stödjande ekosystemtjänster:** innefattar de grundläggande ekosystemfunktioner som är en förutsättning för de andra ekosystemtjänsterna, till exempel produktion av näringsrik jord, fotosyntes och cirkulation av näringsämnen och vatten
- **reglerande ekosystemtjänster:** omfattar ekosystemfunktioner som påverkar och reglerar miljöfaktorer, till exempel klimatreglering genom kolinlagring, rening av vatten och luft, nedbrytning av organiskt material och pollination
- **försörjande ekosystemtjänster:** inkluderar alla de varor som ekosystemen producerar och vi nyttjar, till exempel mat, vatten, medicin, fibrer och trä
- **kulturella ekosystemtjänster:** innefattar alla de mer ogripbara tjänster som ekosystem bidrar med, till exempel rekreation, ekoturism, inspiration, hälsa, kunskap och skönhet.

Eftersom biologiska processer är en förutsättning för livet på jorden, är bevarandet av biologisk mångfald en försäkring mot konsekvenserna av exempelvis miljökatastrofer i form av skogsbränder, översvämningar och torka. Någonstans finns en gräns för hur mycket den biologiska mångfalden kan utarmas utan att det medför allvarliga konsekvenser även för människan. När biologisk mångfald går förlorad riskeras förlust eller försämring av ekosystemen och därmed ekosystemtjänsterna. Att bevara biologisk mångfald är därför nödvändigt för att bevara naturen för framtida generationer och säkerställa de livsnödvändiga tjänster som ekosystemen förser oss med, nu och i framtiden. Vi har även en moralisk skyldighet inför kommande generationer att använda jordens resurser på ett hållbart sätt, att göra insatser för att säkerställa biologisk mångfald och sluta utrota arter.

Brudborste med pollinerande humla (trädgårdshumla).

VARFÖR HOTAS DEN BIOLOGISKA MÅNGFALDEN?

Vi förlorar arter hela tiden och biologisk mångfald minskar i snabb takt över hela världen. I den första globala rapporten om biologisk mångfald (IPBES, 2019) slås det fast att aldrig någonsin under mänsklighetens historia har biologisk mångfald minskat i så snabb takt som nu. Så mycket som en miljon av jordens växt- och djurarter hotas av utrotning inom de kommande decennierna. Var sjätte år lämnar EU:s medlemsländer in en statusrapport över sitt arbete med att motverka förlust av biologisk mångfald. Sveriges senaste rapport visar att tillståndet för arter och naturtyper i stort sett är fortsatt dåligt till följd av intensivt fiske och ensartat jord- och skogsbruk samt upphörd hävd (slåtter och bete) av biologiskt värdefulla gräsmarker. Där tillståndet trots allt har förbättrats beror det på åtgärder som till exempel att områden med höga naturvärden har skyddats. För att bevara biologisk mångfald och vända trender i naturen är det därför viktigt att åtgärdsarbetet fortsätter.

Det finns många olika hot mot den biologiska mångfalden och de kan i grova drag delas in i följande kategorier:

- **Förlust eller försämring av naturliga livsmiljöer**

Att livsmiljön för djur, växter och svampar förstörs, minskar eller försämras anses vara det främsta hotet mot landbaserad biologisk mångfald. Detta beror framför allt på förändringar inom de stora areella näringarna jord- och skogsbruk samt expansion av urbana områden. Inom skogsbruket huggs äldre variationsrik skog ner, med direkt förlust av arter och ekosystem som

följd, och ersätts med ensartad skogsplantering. Inom jordbruket har ändrad markanvändning resulterat i förlust av livsmiljöer genom att artrika ängs- och hagmarker antingen omvandlats till åker eller växt igen på grund av minskad hävd (slåtter och bete). Även små naturmiljöer som åkerholmar, åkerrenar, stengården, småvatten och öppna diken har tagits bort för att effektivisera jordbruket. Naturliga livsmiljöer har försvunnit genom utdikning av våtmarker och sjöar, minskad förekomst av gamla träd och död ved, övergödning av mark och vatten samt användning av kemiska bekämpningsmedel.

I hav och sjöar förstörs och påverkas livsmiljön negativt genom muddring av bottenar, upptag av sand och grus och exempelvis bottentrålning som bedöms vara den största orsaken till minskningen av ryggradslösa djur i våra vatten. Tätorter som expanderar och förtätas är också ett ständigt hot mot naturmiljöer och biologisk mångfald eftersom arealen med naturliga livsmiljöer minskar.

Död och döende ved är viktiga livsmiljöer för många växter och djur.

• **Föroreningar**

Förorening av naturen – det vill säga nedskräpning, nedsmutsning eller utsläpp av kemiska ämnen till luft, vatten och mark – har en stor negativ påverkan på den biologisk mångfalden och människans hälsa. Föroreningar kan påverka ekologiska processer så att ekosystemens sammansättning och arternas utbredning förändras. De orsakar även miljöproblem som förorening och övergödning samt bidrar till klimatförändringarna.

Spridning av farliga kemiska ämnen är ett växande problem. Ämnen som är direkt giftiga, hormonstörande, cancerframkallande och som kan störa fortplantningsförmågan finns i dag överallt, även i naturen. Många av dessa ämnen är svårnedbrytbara och ackumuleras i näringskedjorna. Det innebär att koncentrationen ökar i näringskedjorna, och de högsta halterna av miljögifter hittar vi hos toppredatorerna, till exempel rovfiskar, rovfåglar och människor.

Mikroplast är ett annat föroreningshot. Små plastpartiklar som hamnar i miljön kan orsaka svält när de av misstag uppfattas som föda. De ackumuleras även i näringskedjorna. Plastpartiklarna innehåller dessutom ofta farliga kemiska ämnen som har förmågan att attrahera andra farliga ämnen och därmed gör därmed plastpartiklarna ännu giftigare.

- **Överexploatering av arter genom jakt och fiske**

Överutnyttjandet av vilda arter genom ohållbar jakt och fiske är ett av de största hoten mot biologisk mångfald. Historiskt sett har vi redan utrotat många arter på grund av för högt jakt- eller fisketryck och många fler riskerar att drabbas av samma öde. Utrotning eller minskning av toppredatorer – det vill säga rovdjur i toppen av näringskedjan som ofta är mål för jakt, till exempel varg, lo, björn, järv och rovfåglar – kan få kaskadeffekter längs hela näringskedjan och påverka hela ekosystem. I marina miljöer, där andelen hotade arter är högre än i någon annan livsmiljö, utgör ohållbart kommersiellt fiske (med för hårt fisketryck på kommersiella arter och stora bifångster samt botten-trålning) det enskilt största hotet.

Översvämning av Laddran i Marieholm. Fikabord på vift.

- **Klimatförändring**

Det finns en nära koppling mellan biologisk mångfald och klimat. Biologisk mångfald skapar jordens ekosystem och förändringar i naturliga ekosystem kan påverka klimatet. Förändring i klimatet som att mängden nederbörd förändras, haven värms upp och vattennivåer och temperatur stiger, kan i sin tur påverka den biologiska mångfalden. Klimatförändringen går nu så fort att ekosystem och arter inte hinner anpassa sig och många djur och växter riskerar att dö ut, såväl på land som i vatten. Man har redan noterat effekter på exempelvis växters och djurs reproduktion och utbredning, växtsäsongens längd och förekomst av skadeorganismer och sjukdomar. Klimatförändringen utgör därför ytterligare ett hot mot biologisk mångfald.

Fungerande ekosystem kan buffra klimatförändringen genom exempelvis fångst av näring, inlagring av kol eller genom produktion av bioenergi. Eftersom ekosystem med stor biologisk mångfald ofta har bättre förmåga att motstå eller anpassa sig till förändringar jämfört med art- och individfattiga ekosystem är bevarandet av biologisk mångfald av avgörande betydelse för både klimatförändringen i sig och effekterna av den.

- **Invasiva främmande arter**

Invasiva främmande arter räknas också som ett av de absolut största hoten mot biologisk mångfald. Arter räknas som invasiva när de, oftast med människans hjälp, har etablerat sig utanför sitt naturliga utbredningsområde och orsakar problem för den inhemska biologiska mångfalden. Invasiva främmande arter kan påverka den inhemska biologiska mångfalden negativt genom till exempel predation på inhemska djur och växter, förstörelse eller förändring av livsmiljöer, konkurrens om livsnödvändiga resurser eller introduktion av nya patogener och parasiter.

I takt med att vi människor blir fler och reser mer, ökar risken för att allt fler arter ska sprida sig utanför sitt naturliga utbredningsområde. Vi har också en ökad global handel där vi både medvetet och omedvetet flyttar arter mellan ekosystem. Arter sprids även exempelvis via fartygens ballastvatten, konstgjorda spridningskorridorer som till exempel kanaler eller från uppfödare och odlingar. Invasiva främmande arter kan orsaka stora skador på jord- och skogsbruk och ha negativa effekter på människors hälsa och ekonomi.

Gul skunkkalla är en av de arter som tas upp i EU-förordningen om främmande invasiva arter.

Fuktiga betesmarker i Rönneåns dalgång.

INTERNATIONELLA KONVENTIONER

Sverige har antagit en rad internationella konventioner som rör skydd av miljön och hushållning med naturresurser. Här är några av dem:

- **Våtmarkskonventionen (Ramsar)** 1975; ratificerat av Sverige med Parisprotokollet 1986 och Reginaprotokollet 1994 (skydd av våtmarker av internationell betydelse, speciellt livsmiljöer för vattenlevande fåglar)
- **Washingtonkonventionen** eller Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES) 1975 (reglerar den internationella handeln med utrotningshotade växt- och djurarter)
- **Bonnkonventionen** 1979 (skydd av djurarter som flyttar över landsgränser)
- **Bernkonventionen** 1979 (skydd av europeiska vilda växter och djur)
- **Helsingforskonventionen** 1992 (skydd av Östersjöns marina miljö)
- **Konventionen om biologisk mångfald** 1993 (konventionens mål är bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald samt rättvis fördelning av nyttan som uppstår vid användandet av genetiska resurser)
- **Landskapskonventionen** 2004; ratificerat av Sverige 2011 (syftar till att förbättra skydd, förvaltning och planering av landskap i Europa)
- **Aichimålen** 2010 (strategisk plan för bevarande av biologisk mångfald)
- **Nagoyaprotokollet** 2014 (reglerar tillträde till genetiska resurser och rättvis fördelning av vinster som kan uppstå vid användandet av dem)

(Angivet årtal syftar på det år då konventionen trädde i kraft.)

LAGSTIFTNING

Den viktigaste lagen som berör naturvården och naturvårdsintresset är miljöbalken (MB), som trädde i kraft 1999. För naturvårdens del gäller främst miljöbalkens allmänna hänsynsregler, grundläggande respektive särskilda bestämmelser för hushållning av mark- och vattenområden, skydd av naturen, vattenverksamhet, täkter och jordbruk. Även friluftslivets intressen tillvaratas i miljöbalken. Den viktigaste lagen som berör kulturminnesvården är kulturmiljölagen. Andra lagar är till exempel skogsvårdslagen och plan- och bygglagen (se bilaga Lagstiftning).

ANDRA STYRMEDEL

Andra styrmedel är civilrättsliga avtal, exempelvis naturvårdsavtal, eller olika stödformer finansierade av EU. Landsbygdsprogrammet 2014–2020 innehåller stöd för att utveckla landsbygden. Programmet finansieras både via EU:s jordbruksfond och genom nationell medfinansiering. Flera av stöden kan gynna den biologiska mångfalden, kulturmiljön och friluftslivet. Information om EU-stöd finns på Jordbruksverkets och Länsstyrelsen i Skånes hemsidor.

AGENDA 2030

Agenda 2030 med 17 globala mål för hållbar utveckling syftar till att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. De globala målen har tre dimensioner av hållbar utveckling: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. För naturvårdsarbetet är det i första hand mål 15 *Ekosystem och biologisk mångfald* som gäller men också mål tre *God hälsa och välbefinnande* och mål sex *Rent vatten och sanitet*.

MILJÖMÅL

Nationella miljö kvalitetsmål

Det svenska miljö målssystemet består av ett Generationsmål, 16 miljö kvalitetsmål och ett tjugotal etappmål. Generationsmålet innebär att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. För Sveriges miljöpolitik är generationsmålet vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället.

Miljö kvalitetsmålen beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. De kopplar till Agenda 2030 genom att på nationell nivå ta hand om den ekologiska dimensionen av de 17 globala hållbarhetsmålen. De nationella miljö kvalitetsmål som främst berör kommunens naturvårdsarbete är *Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Ett hav i balans, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, En god bebyggd miljö, En giftfri miljö och Ett rikt växt- och djurliv.*

Skånska åtgärder för miljö målen

Länsstyrelsens roll i miljö målsarbetet är att samordna samt att följa upp hur miljöarbetet går. Länsstyrelsen i Skåne har antagit *Skånska åtgärder för miljö målen*, ett program bestående av 77 åtgärder som är centrala för arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen. Man bedömer att våra viktigaste utmaningar är:

- hållbara transporter i Skåne
- hänsyn till Skånes hav, sjöar och vattendrag
- hushållning med Skånes mark- och vattenresurser
- skydd av Skånes natur- och kulturvärden

Lokala miljö mål och miljö målsprogram

Eslövs kommuns miljö målsprogram, som bygger på nationella och regionala miljö mål, antogs av kommunfullmäktige våren 2016. Det fokuserar på fem områden: *Ekokommunen Eslöv, Energi och klimat, Giftfritt, God vattenstatus och Planera hållbart*. Dessa områden har effektmål och delmål. Till delmålen finns åtgärder som följs upp och vars resultat redovisas i miljö målsuppföljningen. Det är främst målen *Ekokommunen Eslöv, God vattenstatus* och *Planera hållbart* som berör naturvårdsarbetet.

Skarhults våtmark.

Miljöpolicy

Eslövs kommuns miljöpolicy är en avsiktsförklaring som anger inriktning på de beslut som fattas i kommunen. Den antogs 2018 och berör naturvårdsarbetet främst på tre punkter:

- Vi ska arbeta för god vattenstatus i våra vattenförekomster.
- Vi ser naturen och stabila ekosystem som en förutsättning för hållbar utveckling. Vi ska aktivt värna och utveckla den biologiska mångfalden, skydda värdefull natur och utveckla kommunens naturrekreativa värden.
- Eslövs kommun ska planera hållbart med fokus på att bevara och utveckla ekosystemtjänster. Planeringen ska göra det enkelt för dem som bor och verkar i kommunen att göra hållbara val.

MILJÖKVALITETSNORMER

Miljökvalitetsnormer anger gräns- och riktvärden gällande vilka nivåer för buller, luftföroreningar och vattenkvalitet som anses vara hälsosamt (MB 5 kapitel §§1–3). De flesta miljökvalitetsnormer härrör från olika EU-direktiv. Genom att följa miljökvalitetsnormerna tillvaratas naturvårdens och friluftslivets intressen.

Vitsipporna blommar på betesmarkerna vid Vedelsbäck. Ett av Stehags naturområden.

EN SAMLAD NATURVÅRDSPOLITIK

I regeringens skrivelse *En samlad naturvårdspolitik* förordas en helhetssyn inom naturvården och en integrering av olika värden såsom naturvärden, kulturmiljö- och kulturarvsvärden samt estetiska och sociala värden. Regeringen redogör här för sin grundsyn på naturvårdspolitiken, till exempel när det gäller förhållandet mellan naturvård och hållbar utveckling, motiven för regeringens naturvårdspolitik samt vägledande strategier och principer. Vidare redogörs för synen på relationen mellan de av riksdagen fastlagda miljökvalitetsmålen och naturvårdspolitiken. Ett antal områden lyfts fram som viktiga i det fortsatta naturvårdsarbetet, bland annat förstärkt dialog med medborgarna, utvecklat sektorsansvar, fortsatt genomförande av områdesskydd och bevarande av arter.

NATIONELLA KULTURPOLITISKA MÅLEN

De nationella kulturpolitiska målen beslutades av riksdagen 2009. Målen ska styra den statliga kulturpolitiken men ska även kunna vägleda kulturpolitiken i kommuner och regioner. Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. Målen följdes upp 2017 av Kulturpolitiska rådet.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

NYA NATIONELLA MÅLEN FÖR KULTURMILJÖARBETET

Det statliga kulturmiljöarbetet ska sedan den 1 januari 2014 främja:

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjlighet att förstå och ta ansvar för kulturmiljön
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Målen ska styra de statliga insatserna på kulturmiljöområdet och vägleda politiken i kommuner och landsting.

Ruinerna efter tråddragningsfabriken och kvarnen som legat vid Billigemölla.

NATIONELLA FRILUFTSLIVSMÅL

Regeringen har tagit fram tio friluftsmål. De beslutades 2012 utifrån propositionen *Framtidens friluftsliv*. Friluftsmålen följer samma struktur som miljö kvalitetsmålen och gäller fram till 2020. Den första nationella uppföljningen var 2015. Under 2019 kommer det att genomföras en ny nationell uppföljning av målen, som för närvarande är:

- tillgänglig natur för alla
- starkt engagemang och samverkan
- allemansrätten
- tillgång till natur för friluftsliv
- attraktiv tätortsnära natur
- hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- skyddade områden som en resurs för friluftslivet
- ett rikt friluftsliv i skolan
- friluftsliv för god folkhälsa
- god kunskap om friluftslivet

Guidad tur på Trollestigen vid Trollenäs.

ESLÖVS ÖVERSIKTSPLAN

Översiktsplanen för Eslövs kommun antogs 2018. Här framgår hur kommunen långsiktigt vill utveckla, använda och bevara mark- och vattenområden. Planen är inte juridiskt bindande men ska vara vägledande i fysisk planering. *Naturmiljöprogrammet* är ett av underlagen till översiktsplanen.

POLITISKT HANDLINGSPROGRAM 2019–2022

Det politiska handlingsprogrammet *Eslöv vision 2025: Skånes bästa kommun att bo och verka i – Tryggt och hållbart för framtiden* säger att kommunen ska vara ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar. Vidare vill man att kommunen ska fortsätta vara en ekokommun och arbeta för att det ska vara nära till natur- och rekreationsområden i kommunens tätorter.

Betesmarker vid Norra Hultseröd

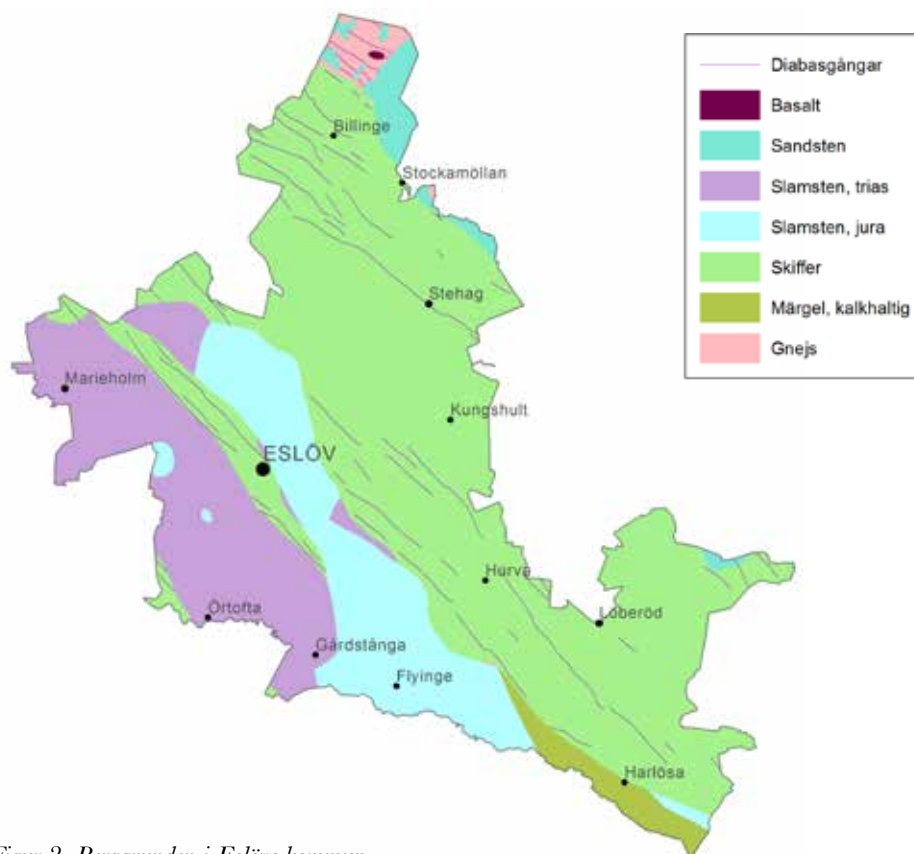
NATUR- OCH KULTURMILJÖ I ESLÖVS KOMMUN

KLIMAT

Skåne ligger inom den södra lövskogsregionen. Närheten till Atlanten och Golfströmmen ger Skåne ett oceaniskt klimat med milda vintrar. Årsmedelnederbörden ligger mellan 600 och 700 mm och årsmedeltemperaturen är 7,7 °C, uppmätt vid väderstation i Svalöv 1961–1990.

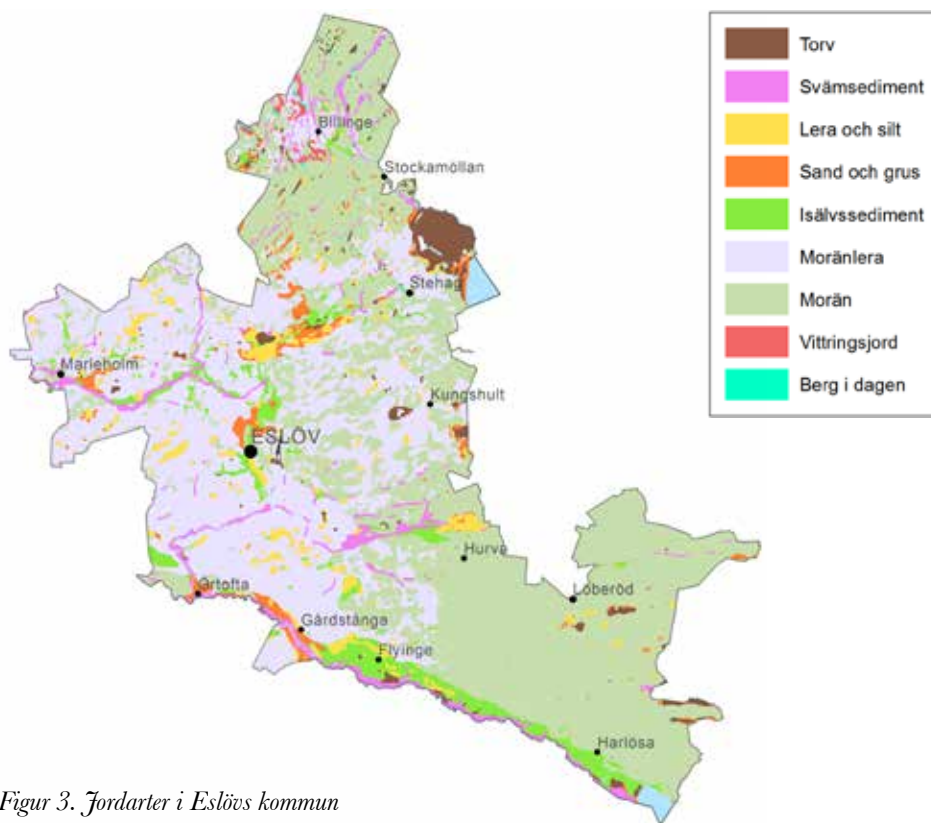
BERGGRUND OCH JORDARTER

Berg- och jordarter skapar förutsättningar för hur landskapet kan brukas. Berggrunden i sydvästra Skåne, sydväst om en ungefärlig linje Ängelholm–Ringsjön–Simrishamn, är uppbyggd av sedimentära bergarter. Om man bortser från fjällen och fjällranden, så upptar områden med sedimentberggrund endast några få procent av Sveriges yta. Dessa sedimentära bergarter är avsevärt yngre än det urberg, framför allt gnejser och graniter, som utgör den dominerande delen av Sveriges berggrund.

Figur 2. Berggrunden i Eslövs kommun.

Jordarterna i kommunen är av skiftande ursprung och mäktighet. Jordtäcket bildades av den senaste inlandsisen, för ungefär 14 000–12 000 år sedan, och består i huvudsak av moräner. I östra kommundelen dominerar morän med hög sten- och grushalt (nordostmorän), i västra finns i stället en moränlera som är kalkhaltig (sydvästmoränen).

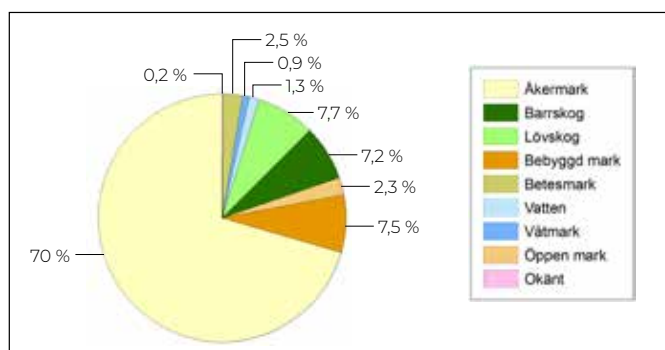
Figur 3. Jordarter i Eslövs kommun

MARKANVÄNDNING

Eslövs kommun är en expansiv kommun. I oktober 2019 var invånarantalet 33 763. Förutom huvudorten Eslöv finns elva större samhällen: Billinge, Stockamöllan, Stehag, Marieholm, Kungshult, Hurva, Löberöd, Örtofta/Väggarp, Gårdstånga, Flyinge och Harlösa. Angränsande kommuner är Höör och Hörby i öster, Lund i söder, Kävlinge i väster samt Svalöv och Klippan i norr.

Eslövs kommuns totala areal är cirka 424 km². Åkermarken utgör den dominerande markanvändningen med cirka 70 procent. Övervägande delen av åkermarken är mycket bördig. Den bördigaste delen finns på slätten (figur 5). Här är åkermarken klassad från 8 till 10 (av 10 klasser). I två mindre områden, de sandiga markerna i söder vid Kävlingeån samt längst upp i norr är jordarna klassade som 5 eller lägre.

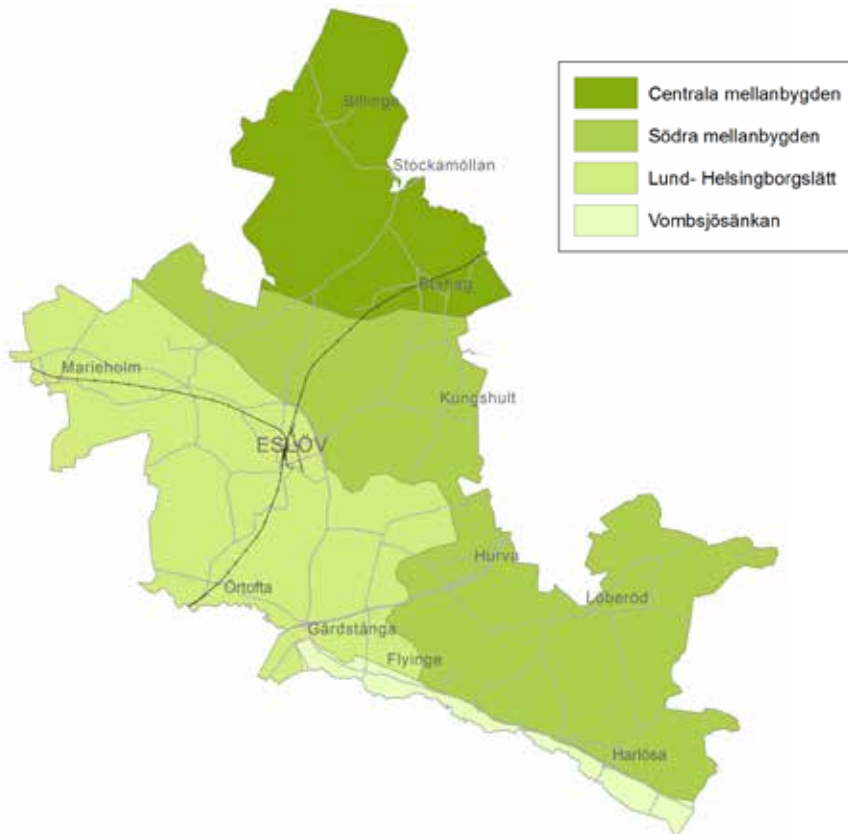
I kommunen finns fem större åar: Rönneå, Saxån, Bråån, Kävlingeån och Bråån. Kommunen saknar i stort sett sjöar, endast mindre delar av Ringsjön och Vombsjön ingår.

Figur 4. Markanvändning i kommunen (procent).

DET SKÅNSKA LANDSBYGDSPROGRAMMET

Det skånska landsbygdsprogrammet är ett utvecklingsprogram som utgår från landskapet och delar in Skåne i 26 olika landskapstyper utifrån dess skiftande karaktär. Till grund för indelningen ligger landskapets naturliga förutsättningar, såsom berggrund, jordart och klimat. De naturliga förutsättningarna skapar grunden för hur landskapet kan brukas. Brukandet i sin tur resulterar i att skillnader mellan landskapen förstärks och kulturlandskapet ser olika ut. Eslövs kommun tillhör i programmet fyra olika landskapstyper: *Centrala mellanbygden*, *Södra mellanbygden*, *Lunda- och Helsingborgsslätten* samt *Vombsjösjöslätten*.

Figur 5. Landskapstyper enligt "Det skånska landsbygdsprogrammet".

Centrala mellanbygden

Centrala mellanbygden omfattar kommunens norra delar (figur 5). Terrängformerna i denna del ansluter närmast till sydsvenska höglandet. Från trakten av Billinge och norröver höjer sig kuperade, skogbevuxna högplatåer på båda sidor om Rönneåns dalgång.

Mindre bördiga jordar medför att markanvändningen främst utgörs av skogs- och betesmarker. Skogen består främst av lövskog men inslaget av granskog är ibland stort. Al- och askskog förekommer i fuktigare partier. Den öppna marken domineras av betesmark men här finns också mindre arealer åkermark. Kring Rönneå är inslaget av betade strandängar betydande. De mest värdefulla våtmarkerna, naturliga relativt opåverkade mossar, förekommer här.

Betes- och skogsmarker i Rönneåns dalgång

Södra mellanbygden

Södra mellanbygden upptar den största delen av kommunen (figur 5). Landskapet är svagt kuperat och skiftar mellan åkermark, betesmarker och större eller mindre skogsdungar. Stengärdesgårdar och vegetationsridåer avgränsar åkrar och betesmarker och skapar ett varierat landskap. Skogen utgörs till stora delar av granskog som planterats på gamla fäladsmarker, men här finns också en del ädellövskog, främst kring Hjularöd och söder om Kungshult.

Betesmark med lång obruten hävd i Södra mellanbygden vid Stehag

Lund- och Helsingborgsslätten

Slätten omfattar kommunens västra och sydvästra delar (figur 5). Här breder ett mjukt böljande slättlandskap ut sig. Bygden präglas av ett intensivt kulturpåverkat och uppodlat landskap. Avbrott i åkermarken utgörs, förutom av gårdar och mindre byar, framför allt av mangelgravar, alléer samt träd- och buskridåer längs vattendragen. Slättens jordar präglas av den kalkrika sydvästmoränen och är de bördigaste i kommunen. På grund av kraftig utdikning är arealen våtmarker försumbar. På senare år har dock en del våtmarker anlagts inom Kävlingeåns och Saxåns avrinningsområden.

Rapsfält i slättlandskapet väster om Eslöv.

Vombsjösänkan

Vombsjösänkan omfattar landskapet vid Kävlingeån. Landskapet är låglänt närmast ån men mot norr reser sig en höjdrygg. De sandiga markerna en bit upp i sluttningen odlas som åker medan områdena närmast ån mestadels används som betesmarker. Åkrarna delas upp av träd- och buskridåer som omger mindre vattendrag som mynnar i Kävlingeån. På flera ställen kan man se skålformade marker vilket tyder på att man tidigare har bedrivit grustäkt.

Del av Vombsjösänkan sedd från Flyinge.

NATURTYPER

Skogsmark

Eslövs kommun ingår i den södra lövskogsregionen där den naturliga trädvegetationen domineras av ädla lövträd. Av kommunens totala yta utgör skogsmark ungefär 15 procent. De största sammanhängande skogsområdena finns i kommunens norra delar. Den mesta skogen är produktionsskog. Skogsområden med höga naturvärden, som exempelvis gamla grova och döda träd eller opåverkade skogsvåtmarker, är sällsynta. En inventering genomförd 2017 visar att ungefär 11 procent av skogsarealen i kommunen har höga naturvärden (klass 1–3). De hyser också en rik insektsfauna samt intressant lav- och svampflora med många rödlistade och hotade arter.

Barrskog

Barrskogarna utgörs av planterade granskogar. Tall förekommer endast i några mindre dungar, även de planterade. Större sammanhängande områden med granskog finns främst i kommunens norra och nordvästra delar. I Snärjet, Skarhults kronopark samt vid Hjularöd ligger granplanteringar insprängda i lövskogsområdena.

Ädellövskog

Sammanhängande områden med ädellövskog finns huvudsakligen i kommunens norra och nordvästra delar samt i den sydöstra delen. Trädsiktet domineras av bok och ek men här växer också avenbok, lind och lönn.

Fältsiktet i ädellövskogarna varierar från att vara mycket rikt med arter som ramslök, kirska, gulplister, lungört och nunneört till att vara artfattigt med arter som harsyra, blåbär och kruståtel där marken är näringsfattig.

I Rönneådalens sluttningar samt i mindre ådalar som vid Farstorp, Hjularöd och Borstbäcken finns ädellövskogar med höga naturvärden. I Rönneåns dalgång kan nämnas området kring gården Dalen och Bögerupsbranten vid Stockamöllan. I Rönneåns dalgång finns även betade äldre skogar. De får en parklik karaktär i kontrast till de mer naturlika och vildvuxna partierna i rasbranterna. Betade skogar är mycket sällsynta och arealen riskerar att minska än mer.

Ädellövskog av bok vid Nya Värslätt.

Fuktlövskogar och sumpskogar

Fuktlövskogar eller sumpskogar ligger ofta inkilade i lågpunkter i större eller mindre lövskogsområden eller i närheten av vattendrag. De dominerande trädarterna är al (klibbal) och/eller ask. I buskskiktet finns huvudsakligen olika videarter. Fältskiktet är många gånger frodigt och högväxt. Vanliga arter är älgört, vänderot, brännässlor och kabbleka. I rikare sumpskogar kan man även se till exempel gullpudra. Med stigande ålder utvecklas socklar kring alarna. Fina exempel på sådana alkärr finns i naturreservatet Billingemölla men även på andra ställen i Rönneåns omgivning. Ett annat exempel på fuktlövskog finns i Borstbäckens dalgång. Där dominerar ask i trädsiktet och fältskiktet är mycket rikt med bland annat lundviva.

Alsumpskog på Rönneåns västra sida.

Gräsmark

Öppen gräsmark utgörs av ängs- och betesmarker men kan också förekomma tillfälligt som tidiga successionsstadier på andra platser, till exempel där öppen jord håller på att växa igen eller längs vägar och banvallar. Gräsmarker upptar cirka två procent av kommunens yta. Beroende på näringsinnehåll och fuktighet delas gräsmarkerna in i olika typer. De gräsmarker som har högst naturvärden är de som hävdats under lång tid och inte konstgödslats. Gräsmarkernas utbredning har genom åren minskat drastiskt.

Artrika ängar (det vill säga marker som sköts med slåtter) är mycket sällsynta i kommunen. Ett exempel på äng som fortfarande sköts med slåtter är Kastberga äng. Artrikedomen har dock förändrats genom åren och idag är naturvärdena främst knutna till de stora grova träden och till det faktum att humlesugan, en ansvarsart i Eslövs kommun, växer här.

Torrängar

Torrängar finns framför allt i de sandiga områdena vid Flyinge. Torrängar som inte gödslats är mycket artrika. Några av de arter som är vanliga här är femfingerört, gråfibbla, blåmunkar, backsippa, backtimjan, fårsvingel, rödven, mandelblom, liten blåklocka och bergsyra. Torrängsflora kan man också hitta på banvallar och i vägkanter.

Eftersom det på torrängar finns gott om blommande arter är det också en betydelsefull livsmiljö för många insekter och fåglar.

Torräng i Flyinge, i förgrunden blommar fältarven.

Friskängar

Friskängar uppträder på näringsrik och väl-dränerad mark. Även friskängar som inte gödslats är artrika. De flesta friskängarna i kommunen förekommer på gammal åkermark eller är gödslade, vilket gör att vegetationen är trivial. Vanliga arter är smörblomma, vitklöver, ängssyra, maskros, ängsgröe och ängssvingel. Exempel på friskängar finns vid Ljusekullen och kring norra Hultseröd.

Fuktängar

Fuktängar förekommer på fuktiga och delvis översvämmade marker med högt grundvatten. Förr utnyttjades de huvudsakligen som slåttermarker och upptog stora arealer kring vattendragen. Idag betas de oftast. Betade fuktängar finns främst vid åarna Rönneå, Kävlingeån och Bråån. Vegetationen varierar eftersom flera av dem är påverkade av konstgödsel (och därför artfattig flora), medan andra har kvar mer av sin naturliga vegetation. Några typiska arter är tuvtåtel, rödsvingel, smörblomma, kärrtistel, älgört och revsmörblomma. På fuktängar med naturlig vegetation finns dessutom till exempel gökblomster, kabbleka, ängsbräsma, gåsört, sumpmåra, blåtåtel och kärrsälting.

Betade fuktängar i Rönneåns dalgång

Sandhed

Vid Kävlingeån i trakten kring Flyinge finns mindre områden med sandhed. Typiska arter är bland annat borsttåtel, fårsvingel, sandstarr, hedblomster, blåmunkar och nagelört. Även torrhedarna är artrika. Mellan växterna förekommer sandblottor som många värmeälskande insekter gillar.

Gräshed och rished

Gräshed finns på mager och torr mark. Om marken är mycket mager ökar inslaget av ris, främst ljung. Ofta växer här också enbuskar. Det är marker som har betats under lång tid och de är därför artrika. Bara ett fåtal av denna typ av betesmark finns kvar i kommunen. Exempel på arter som växer här är liten blåklocka, blodrot, gulmåra, svinrot, slättergubbar, kattföt och femfingerört. Naturtypen finns på mindre områden i till exempel Abullahagen samt vid Bögerup och Stehag.

Trädbärande betesmarker (hagmark)

Trädbärande betesmarker förekommer på torr till fuktig mark och är en ovanlig naturtyp i kommunen som man exempelvis kan se vid Hemmingsberga och Bosarps jär. Trädsiktet består oftast av ek och/eller al. Här växer också buskar som slån, hagtorn, hassel och sälg.

Trädbärande betesmarker i Rönneåns dalgång, norr om Billigemölla.

Vatten

Åar och mindre vattendrag

Av kommunens större vattendrag är Kävlingeån, Bråån, Saxån och Braån i huvudsak slättåar, som mestadels lugnt flyter fram genom åkerlandskapet. I utloppet från Ringsjön rinner Rönneå genom ett öppet odlingslandskap. Landskapet ändrar karaktär efter en kort sträcka och övergår till att vara en skogsklädd, mer eller mindre djup dalgång.

I kommunen finns dessutom ett flertal bäckar. Nämnas kan Borstbäcken, Harlösbäcken, Slogstorbäcken, Rödabäck, Blekebäcken, Billabäcken och Kolebäcken.

Vattendragen är oftast påverkade av dikningsföretag, vilket innebär att delar av dem har rätats. Flera av de mindre vattendragen är rätade eller till och med rörlagda för att öka och effektivisera arealen odlingsbar mark.

Saxåns meandrande förlopp i dalgången norr om Trollenäs slott.

Våtmarker

Marker som hela eller delar av året är blöta kallas våtmarker. Dammar, mossar och kärr är olika typer av våtmarker. Skillnaden mellan mossar och kärr är att mossarnas vegetation endast får sitt vatten i form av nederbörd medan kärrens även får vatten från omgivande marker. Kärren är därför mer näringsrika. En speciell typ av kärr är rikkärr. De finns ofta i mineralrika miljöer och har artrik vegetation med bland annat orkidéer. I kommunen finns endast ett rikkärr, vid Kristineberg.

Under senare år har ett flertal mindre dammar och våtmarker anlagts ute i jordbrukslandskapet. Det har inneburit att jordbrukslandskapet har berikats med ett flertal småbiotoper.

Mossar och kärr utgör en försvinnande liten del av kommunen och alla är mer eller mindre påverkade av dikning eller torvtäkt. Fångeröds mosse är ett exempel och Rönneholms mosse ett annat.

Åkermark och småbiotoper

Åkermark utgör ca 70 procent av kommunens totala yta och dominerar markanvändningen i slättlandskapet och södra mellanbygden. Den är klassad mellan sju och tio och är således mycket bördig. Arealen KRAV-godkänd jordbruksmark (miljömärkning för mat, uppbyggd på ekologisk grund) var 2017 ungefär åtta procent.

Tidigare, när utsädesrensningen inte var så effektiv och det användes mindre mängder kemiska bekämpningsmedel, fanns det gott om åkerogräs på åkern. Nu har dessa arter möjlighet att etablera sig på trädorna. Exempel på några ovanliga åkerogräs är riddarsporre, åkersyska, sommarklynne och gullkrage medan blåklint, baldersbrå och vallmo är mer vanliga. Genom att anlägga blomrika kantzoner och lärkrutor gynnas dessa arter och många fler.

Åkerholmar, odlingsrösen och stengården

Åkerholmar, odlingsrösen och stengården utgör spår från äldre tiders jordbruk. De har generellt biotopskydd (MB kapitel 7) och förekommer främst i centrala och södra mellanbygden. Stengården skapades då man bröt mark för att odla.

Stenarna som då togs upp lades i gården för att hindra boskapen från att ta sig ut på åkern. Odlingsrösen skapades då man samlade sten från åkrarna som lades i högar. Den mark som ansågs omöjlig att odla upp när åkern bröts bildades åkerholmar. Både stengården och odlingsrösen skapar solbelysta biotoper där ljuskrävande lavar, insekter och andra smådjur håller hus. Inne bland stenarna trivs bland annat ormar och andra kräldjur. Slättens moränleror innehåller inte mycket sten eller berg som hindrar odling. Därför saknas småbiotoper där.

I småbiotoper förekommer ofta blommande och bärande buskar och träd som slån, hagtorn, hassel, vildapel och rönn, vilket gör dessa små platser betydelsefulla som livsmiljöer för fåglar och insekter. Flera av insekterna är viktiga för grödornas pollinering medan andra håller efter skadedjur. Några exempel på fåglar som trivs i åkerholmarnas träd- och buskrika miljö är törnskata och gulspurv.

Stengärde vid Gustavslund, söder om Stockamöllan.

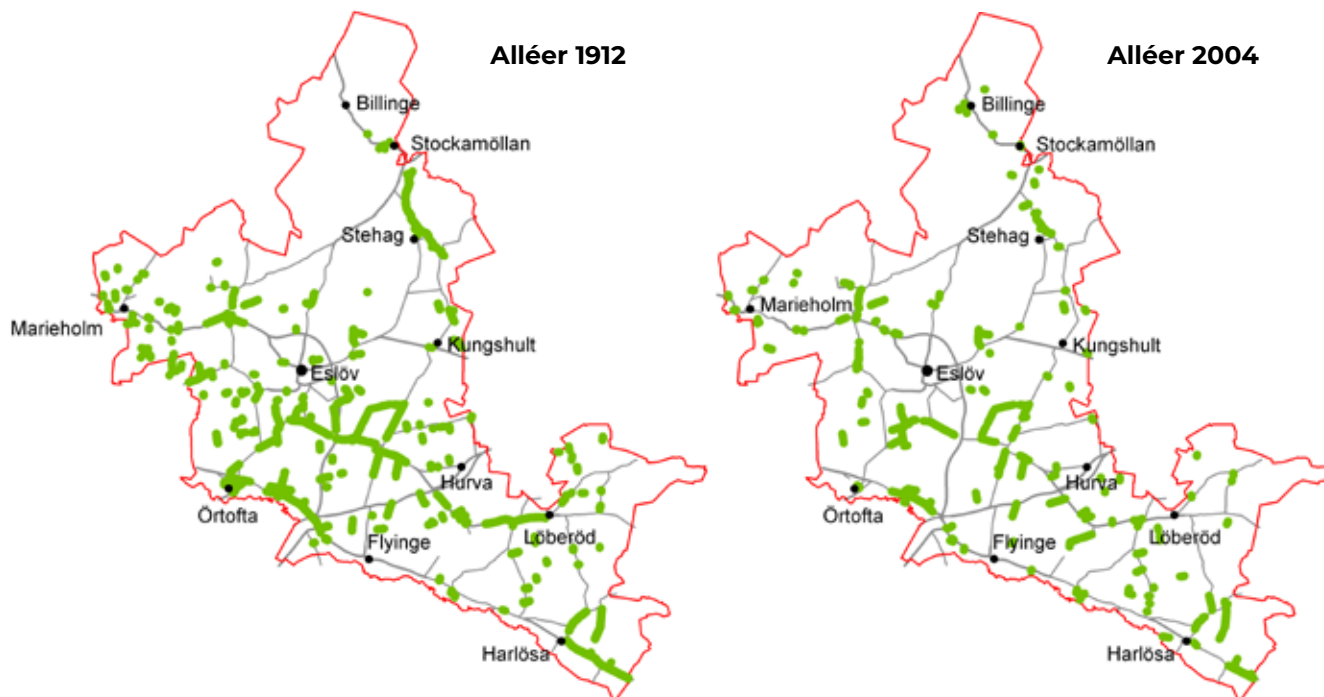
Alléer och pilevallar

Alléer och pilevallar representerar stora natur- och kulturvärden. En allé ska bestå av minst fem träd i rad och kan vara antingen enkel- eller dubbelradig. Pilevallar ska också bestå av minst fem träd om de står på plan mark eller minst tre träd om de står på en väl upphöjd vall. De har båda generellt biotopskydd (MB kapitel 7).

Alléerna representerar stora kultur- och naturvärden. De beskriver landskapets topografi, vägars placering och ger historiska sammanhang samtidigt som de bidrar till bilisternas en skönhetsupplevelse (figur 6).

Under 1900-talet har trafiken ökat och vägarna har breddats. Samtidigt har almsjukan drabbat många almar, som var det vanligaste alléträdet förr, vilket har inneburit att alléer sågats ner. Trafikverket ersätter alléer som avverkats. I dag används ett flertal olika träddarter.

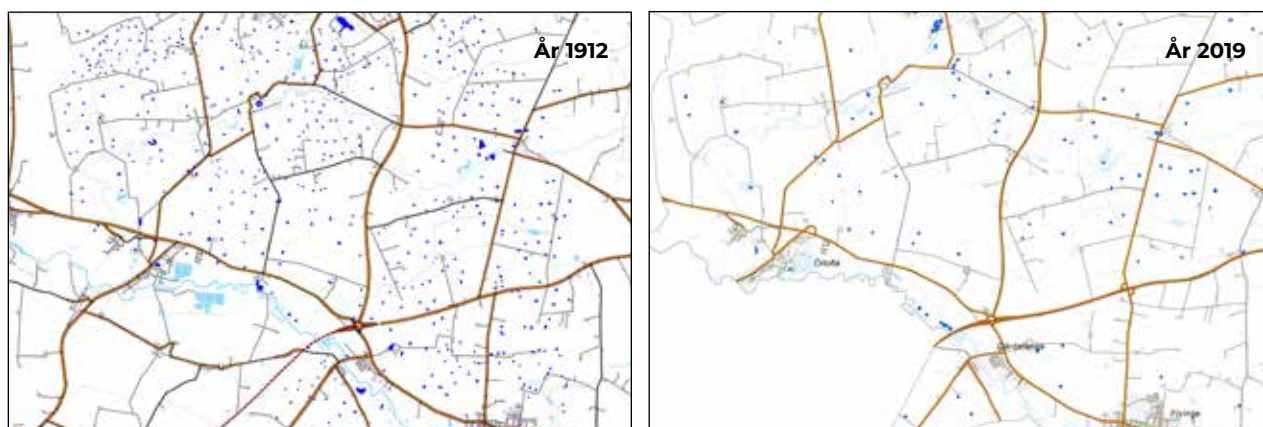
Ur naturvårdssynpunkt är gamla och ibland ihåliga träd mycket viktiga för fåglar, fladdermöss, insekter, mossor och lavar. Att ersätta borttagna träd med nya är nödvändigt, men det kan aldrig fullt ut ersätta stora och grova träd.

Figur 6. Förekomsten av alléer på häradskartan 1912 och fastighetskartan 2004.

Småvatten och mägergravar

Både småvatten och mägergravar har generellt biotopskydd (MB kapitel 7). Ett småvatten i odlingslandskapet är ofta en mägergrav. Mägergravar skapades då man på 1800-talet grävde upp kalkhaltig lera (mäger) och spred på åkern som jordförbättringsmedel. När mägerlingen upphörde i slutet av 1800-talet blev de utgrävda hålen så småningom vattenfyllda. Mägergravarna blev "slättens oaser" där allehanda smådjur och växter kunde finna en livsmiljö. Djur som ofta finns i jordbrukslandskapets småvatten är grodor, paddor, salamandrar, snäckor och vatteninsekter. Mägergravar har ofta fått ta emot allehanda avfall som utarmat vattenmiljön på arter.

Figur 7. Utsnitt av karta söder om Eslöv som visar småvatten i landskapet på häradskartan 1912 (vänster) och på fastighetskartan 2019 (höger). Båda kartorna redovisar dagens vägsystem.

Vägar och banvallar

I vägar och på banvallar har många av våra ängsblommor och åkergräs hittat en tillflyktsort. Den stora variationen mellan fuktigt och torrt men också mellan öppet och beskuggat gör att många arter kan finnas här. Vägar och banvallar kan därmed fungera som spridningskorridorer för djur och växter. Slätter med borttagande av det slagna gräset i vägrenarna är en förutsättning för

floran. Anpassad skötsel kan utveckla floran alltmer. Banvallar sköts oftast endast genom röjning av buskar. En annan skötsel skulle kunna gynna floran mer. Bangårdarna i Örtofta men framför allt i Eslöv har en mycket artrik flora.

Även oönskade arter, till exempel införda arter och rymlingar från trädgårdar, kan lätt spridas längs våra vägar och järnvägar. Arter som spritt sig på detta sätt är blomsterlupin och jätteloka, som båda är invasiva arter.

Även på ruderatmarker (bar jord där arter fått kolonisera fritt), till exempel på bangårdar och industrimark etablerar sig arter. Många av dem är tillfälliga koloniserare som försvinner efter ett tag om inte jorden återigen blir bar. Exempel på sådana arter är strimsporre, ullört och ögontröst.

Artrik flora på bangårdsområdet vid Eslövs station.

Värdefulla grönområden i tätorter

Till anlagd natur i våra städer och tätorter kan villa- och koloniträdgårdar, kyrkogårdar och parker räknas. De kan vara viktiga livsmiljöer för ett rikt växt- och djurliv, beroende på hur de sköts. Ett minimalt användande av kemiska bekämpningsmedel i trädgårdar och parker och att naturligt förekommande arter tillåts förekomma är av stor betydelse. Att låta döda och döende träd få stå kvar, låta död ved ligga kvar på marken och behålla ett välutvecklat buskskikt ger många arter tillgång till föda och boplatser.

KULTURLANDSKAPETS FRAMVÄXT

Ett landskap kan ge ett stabilt intryck, men när vi tittar på gamla kartor och fotografier förstår vi snart att så inte är fallet.

Det kulturlandskap vi ser idag är ett resultat av de givna förutsättningarna i landskapet och människans och djurens påverkan på det. Människan påverkar naturen men landskapets förutsättningar styr människans val av aktiviteter. Resultatet av detta växelspel blir spår i landskapet, som ibland försvinner men som ibland blir kvar mycket länge. Spåren är inte bara döda ting som gravhögar och odlingsrösen, de kan också vara levande som gamla träd med hamlingsspår eller artrika vegetationstyper som skapats genom lång oavbruten hävd. Utan mänsklig påverkan skulle mycket stora delar av Sverige vara täckta av skog, eftersom endast strandängar, kalfjäll och vissa myrar är naturligt trädfria. All övrig öppen mark är skapad av människan.

Till trakterna kring nuvarande Eslöv kom de första människorna under **jägerstenåldern** för ungefär 8 000 år sedan. De levde som nomader och flyttade sina boplatser allt eftersom det behövdes nya jaktmarker. Förflyttningarna följde ofta vattendragen och man slog sig ner längs dessa och kring insjöarna (Ringsjön och Vombsjön). Här var tillgången på föda god: det fanns inte bara fisk och sjöfågel utan också många växter, exempelvis rötter från vass och vattenklöver. Dessutom jagade man bland annat uroxer, älg, kronhjort och vildsvin. Landskapet dominerades av skogar som framför allt bestod av björk, hassel och tall.

Vid övergången från jägarstenålder till **bondestenålder** (4000–1500 f. Kr.) började människan påverka och förändra naturen i högre grad. Människorna blev bofasta och man odlade permanenta åkrar. För att få mark till odling och betesmark till gårdens djur genomförde man skogsröjningar som avsatte spår i landskapet. Under bondestenåldern var klimatet gynnsamt och kan ungefär jämföras med klimatet längs Portugals kuster idag. Den varma perioden hade sin kulmen under bronsåldern då stora ädellövskogar av lind, ek, ask och alm bredde ut sig och täckte stora arealer.

Människan påverkade sin omgivning i allt större utsträckning. Odlingsarealen ökade men var fortfarande marginell, och skogen och dess produkter (till exempel insamling av löv till djurfoder) användes allt flitigare av den ökande befolkningen. Fortfarande utgjordes dock större delen av kommunen av skogsmark som fått växa och utvecklas fritt. Idag upptas endast 15 procent av kommunens yta av skogsmark och dagens skogar har säkert inte mycket gemensamt med de "urskogar" som fanns förr. Avverkningar, röjningar och nyplanteringar har skapat en annan typ av skogar. Gamla döende och döda träd som var karaktäristiska i urskogen saknas nästan helt i dagens skogar. Därmed saknas också många växter, svampar och djur som behöver död ved för att leva. Stenåldern har inte lämnat några avtryck i landskapet som går att se idag.

Gravhög från bronsåldern i åkerlandskapet vid Getinge.

Bronsåldern (1500–500 f. Kr.) representeras idag främst av ett antal gravhögar eller ättehögar. De ligger spridda i landskapet, företrädesvis längs vattendragen. Ättehögarnas placering tyder på att landskapet var öppet redan på bronsåldern. Högarna byggdes för att synas och det krävdes stora gräsmarker för att få grästorv till byggmaterial. Vid Getinge, Örtofta, Slättäng och Trollenäs finns gravhögar kvar, men många har plöjts bort eller naggats i kanten med åren. Ättehögarna utgör tillsammans med restbiotoperna i slättlandskapet refugier för den vilda floran och faunan. De har därför stor betydelse för den biologiska mångfalden.

I början av **järnåldern** (500 f. Kr.–1050 e. Kr.) blev klimatet kallare. Det uppstod då ett behov av att bygga varmare bostäder men också stall till djuren för vintern. För att djuren skulle få mat under vintern blev det nu nödvändigt att ha fodermarker för höproduktion. Att djuren stod i stall under vintern innebar att man kunde tillvarata gödsel och använda den på åkern. Gödselhanteringen

tillsammans med förbättrad jordbruksteknik var anledningen till att man kunde använda sig av permanenta åkrar. Begreppet "Äng är åkers moder" härrör sig från denna typ av jordbruk. Det var arealen ängsmark och hur mycket hö den producerade som bestämde hur många djur man kunde föda under vintern. Detta i sin tur avgjorde hur mycket gödsel man fick för att lägga på åkern. I risbygden kunde förhållandet mellan åker och äng vara 1:6, det vill säga det behövdes sex gånger så mycket ängsmark för att försörja åkern med gödsel.

Under järnåldern bildas de första byarna i modern bemärkelse. Byarna karaktäriserades av en bykärna, omgiven av åker- och ängsmark (inägomarken). Inägomarken var indelad i vångar. Varje vång innehöll både åker- och ängsmark eller bara äng. Utanför byn på utmarken låg den gemensamma betesmarken, den så kallade fäladsmarken eller allmänningen. Här betade alla byns djur. Abullahagen, Östra Strö fälad och Toarps fälad är exempel på hur dessa marker som tidigare hade en mycket större utbredning kan ha sett ut. Vångarna var inhägnade för att hålla djuren borta. Som hägnadsmaterial användes det man hade tillgång till i trakten. På så sätt kom hägnaderna att se olika ut i olika trakter. De kunde utgöras av stengården, risgården och jordvallar. En jordvall finns kvar i Hemmingsberga. Jordvallar grundades med sten, och man kan idag se rader av stenar som rester.

En annan typ av hägnad var pilevallarna. Deras historia börjar på 1600-talet då Kristian IV i en recess (ett riksdagsbeslut) 1643 påbjöd att pilar skulle planteras för att öka den knappa tillgången på virke. Planteringen kom dock igång först i och med skiftena i slutet av 1700-talet. Tidigare hade pilevallarna mestadels planterats vid by- och gårdstomter, nu planterades de i ägogränserna. Redan i landshövdingsberättelsen för Malmöhus län 1861–65 talades dock om att pilevallarna började försvinna ur landskapet. Det är främst i ägo- och sockengränser man ser dem idag. De gamla pilarna har höga naturvärden. Många växter och djur, framför allt insekter och fåglar, är knutna till träden och deras närmaste miljö. Trädraderna delar upp landskapsrummet, ger lä och karaktär åt landskapet samt påminner oss om historien.

I landskapet kan lämningar från järnåldern ses som gravar och gravfält. Gravfälten vid Galgbacken nära Billinge och Hörahög i Abullahagen är sådana. Även ängs- och betesmarker som finns idag kan ha sitt ursprung från den tiden, till exempel Abullahagens betesmarker. Intressanta lämningar från vikingatiden, järnålderns sista del, i form av runstenar finns i Flyinge och Västra Strö.

Gammal fäladsmark i Abullahagen.

De som brukade jorden i början av **medeltiden** (1050–1500 e. Kr.) var till största delen självägande bönder. Detta mönster förändrades under 1100- och 1200-talen då såväl kronan som adeln och kyrkan skaffade sig gods och gårdar. Särskilt adeln och kyrkan ägde stora egendomar. I slutet av medeltiden tillhörde en tredjedel av Skånes alla jordbruk kyrkan. Genom byten och köp övergick stora delar av marken efterhand till privatägda adliga godscomplex. Kända adliga huvudgårdar var Ellinge, Örtofta, Näs (Trollenäs) och Skarhult. Under mitten av 1500-talet utvecklades några av områdets storgårdar mot stordrift. Nu tillkom Rönneholm, Viderup, Hjularöd, Löberöd och Brönnelöv (den sistnämnda var dock snarast en ladugård under Ellinge). Storgodsstrukturen levde kvar ända fram till 1700-talet och i vissa fall ända till modern tid på grund av fideikommissbildningar. Inom det område som i dag utgör Eslövs kommun ägde självägande bönder endast 4 av 750 gårdar vid 1600-talets mitt. Först under 1700-talet började bönderna friköpa sina gårdar.

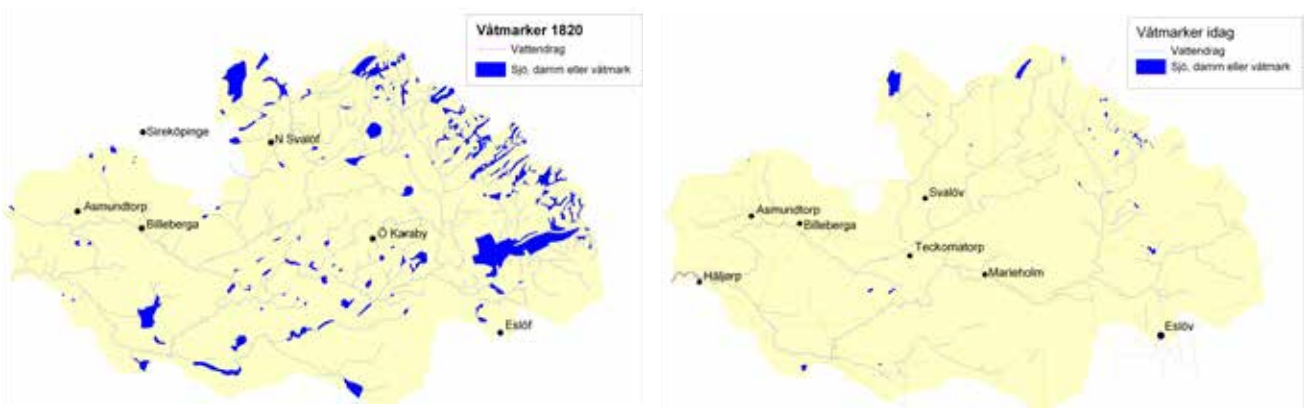
Allé mot Lönshult söder om Löberöd.

Under 1600-talet började man anlägga alléer längs uppfartsvägarna till de stora godsens. De flesta alléerna anlades dock under 1700- och 1800-talen, då alléer även planterades vid böndernas gårdar. Vid denna tid var träd en bristvara i landskapet och därför påbjöds plantering av alléer och pilevallar bland annat som skydd mot hårda vindar och jorderosion. Bondens allé användes till skillnad från herrgårdarnas även för lövtäkt och bränsle. Eftersom träd till vedeldning tidigt var en bristvara framför allt i slättbygden bröt man torv från våtmarker till bränning. Redan på 1700-talet talas därför om en brist på torv i många byar. Men det var inte bara torv som var en bristvara. Både åker, äng och skog var överutnyttjade till följd av ökande handel, begynnande industrialisering och mat- och vedbrist hos en växande befolkning. Mer mark behövde odlas upp, vilket ledde till att arealen ängs- och betesmark krympte. Man kunde inte ha så många djur och därför fick man inte heller tillräckligt med gödsel till åkrarna. Detta innebar att ännu mer mark behövde odlas upp. Man hade kommit in i en ond cirkel. Som lösning på problemet restes krav på skiftesreformer där en gårds ägor samlades för att man skulle kunna odla marken effektivt och mer rationellt.

På Lantmäteriet finns bland annat geometriska kartor och storskifteskartor. Tillsammans med den beskrivning som finns till dessa kartor ger de en detaljerad bild av hur landskapet såg ut under medeltiden. Kartorna är handkolorerade och ibland riktiga konstverk.

På **1800-talet** genomfördes stora förändringar inom jordbruket, i synnerhet genom enskiftet 1803 och laga skiftet 1827. Mellan 1803 och 1860 skiftades i stort sett hela kommunen. I mellanbyggderna gick det dock långsammare; till exempel skiftades Kastberga by inte förrän i slutet av 1890-talet. Skiftet innebar att de gamla byarna splittrades och att gårdarna flyttades ut till avstyckade landområden. Därigenom bildades det bebyggelsemönster som vi ser i dag, med spridda gårdar i landskapet.

Samtidigt som gårdarna flyttades ut odlades många ängs- och betesmarker upp för att skapa ny åkermark. Den kraftiga befolkningsökningen på 1800-talet innebar också att mer mark behövdes för odling, vilket ytterligare bidrog till utarmningen av livsmiljöer för växter och djur. Detta skedde genom överföring av fler ängs- och betesmarker till åker samt genom torrläggning av våtmarker och sänkning av sjöar. Ringsjön sänktes mellan 1881 och 1883, vilket medförde att omkring 2 250 hektar mark blev odlingsbar runt Ringsjön. Många vattendrag rätades och/eller kulverterades. Som exempel kan nämnas att under 1812–1820 fanns 14,7 km² våtmarker i Saxån-Braåns avrinningsområde medan det 1990 endast återstod 1,5 km². Likaså var den sammanlagda längden av öppna vattendrag längre än 30 mil 1812–1820 i samma avrinningsområde, medan endast ungefär 20 mil återstod 1990.

Figur 8. Vattendrag och våtmarker i Saxåns avrinningsområde 1812–1820 och 1990, upprättat på initiativ av Saxån-Braåns vattenvårdskommitté, för att visa att vattnet försvunnit från landskapet.

På 1800-talet ökade antalet gårdar beroende dels på hemmansklyvningar, dels på nyodling i norra delen av kommunen. Vissa av kommunens södra delar blev än mer ensartade när hela byar försvann. Så bestämde sig till exempel baron Ramel i början av 1840-talet att lägga ner Västra Gårdstånga by och lägga all mark under två stora nyskapade arrendegårdar (plattgårdar). Vid sekelskiftet kulminerade expansionen och då hade mycket av våtmarkerna och betesmarkerna försvunnit under jakten på ny åkermark.

Under 1800-talet skedde också stora förändringar inom jordbruket. En anledning till detta var att mer odlingsmark krävdes för att mätta den växande befolkningen. Missväxt under flera år ökade kraven på odlingsmarken. Det var svårt att försörja sig, vilket ledde till att många under de här åren utvandrade framför allt till Nordamerika och Danmark. Förutom nyodlingen av stora arealer infördes nya växtföljder, utsäden och redskap. Den stora uppodlingen innebar att det behövdes mer gödsel till den utökade åkerarealen. Det löste man tillfälligt genom att gräva upp kalkhaltig jord, så kallad mäger, som spreds på åkrarna. På så vis skapades mägergravar. Under de senaste årtiondena har en tredjedel av kommunens småvatten förstörts, varav många hade sitt ursprung som mägergravar. Kvarvarande mägergravar och andra småvatten har därför stor betydelse för grodor, paddor och salamandrar. Flera andra artgrupper är också beroende av dessa småvatten, till exempel snäckor, trollsländor, vattenväxter samt fåglar och fladdermöss som livnär sig på insekter.

Figur 9. Våtmarksområden, de mörka streckade områdena i bildens ovkant vid Långgropen och Bosarps jär på Skånska rekognoseringskartan, 1812–1815.

I början av 1800-talet upprättade fältmättningsbrigaden en karta över Skåne, Skånska rekognoseringskartan, eftersom statsmakterna oroade sig för Napoleons härjningar nere i Europa. Tyngdpunkten lades därför på strategiska, svårforcerade terrängtyper som våtmarker, vattendrag, höjder och skogar och kartan ger en god uppfattning av hur landskapet såg ut. Kartan visar att kommunen dominerades av våtmark, lövskog (möjligen skottskog) och öppen mark. Figur 9 visar ett större våtmarksområde som fanns söder om Bosarps jär. Våtmarkerna som fanns då är i dag i stort sett utdikade och mycket av lövskogen har ersatts av granskog. Södra delen av kommunen är ett öppet, trädfattigt landskap med slingrande åar och bäckar. Platsen där Eslöv ligger var under denna tid en by med 13 gårdar.

Strax efter 1800-talets mitt introducerades konstgödningen inom jordbruket. Detta innebar att jord som tidigare ansetts hålla för låg kvalitet nu kunde brukas och att det urgamla flödet av näring från ängen via betesdjuren till åkern bröts. Detta ledde till att kväve- och fosfortillskotten till åkrarna ökade kraftigt.

Det svenska jordbruket har under senare delen av **1900-talet** förändrats drastiskt genom att små gårdar har slagits ihop till större enheter för att göra jordbruket mer rationellt. Samtidigt har åar rätats ut och bäckar kulverterats, utdikningen av våtmarker har fortsatt, stengärdesgårdar, åkerholmar och mägergravar har ansetts vara hinder och tagits bort eller lagts igen.

Idag utgörs 70 procent av kommunens areal av åkermark. Arealen har dock minskat sedan den hade sin största utbredning i början av seklet. Årligen tas nu åkermark ur jordbruksproduktion för att ersättas av framför allt bebyggelse och energiskogsodling men också av skogsmark och våtmark. Åkermarken odlas med nyttogröda, vanligtvis en monokultur av någon ettårig gröda eller en sammanställning av fleråriga arter som i vall. Förr fanns på åkrarna en lång rad arter, dels som inslag i den sådda grödan och dels på trädan (åkermark där jorden får vila samtidigt som den spontant får växa igen). Detta var arter som är beroende av återkommande störning för att existera. Effektiv jordbearbetning, utsädesrensning och kemisk ogräsbekämpning är huvudorsakerna till att arter anpassade till dessa miljöer har blivit mycket sällsynta, men också att deras frö snabbt dör i fröbanken (frö som ligger nere i jorden men kan gro om förhållandena är goda).

Exempel på sådana arter är åkerklätt, linsnärja, råglosta och dårrepe. Arter som minskat avsevärt är blåklint, vallmo och pilörter. Karaktäristiska fågelarter i åkerlandskapet är bland annat sånglärka, raphöna och tofsvipa.

I slutet på 1800-talet gjordes försök att öka produktionen på kvarvarande ängsmarker vid vattendragen. Man anlade då översilningsängar. Genom att gräva grunda diken och kanaler ledde man in och styrde det näringsrika vattnet från åarna över ängsmarken. Epoken varade dock bara några år. På Skarhults slott finns ritningar på ett ängavattningssystem. Resterna av det kan ses ute på betesmarkerna söder om slottet.

Skarhults slott vid Bråån.

Transport av varor blev allt viktigare. Under 1800-talet byggdes vägnätet ut och under senare delen av århundradet gjorde järnvägen sitt intåg (figur 10). Av de järnvägslinjer som anlades finns trafik på linjen Örtofta–Eslöv–Höör (som öppnades 1858) kvar idag. Banvallarna finns dock kvar åtminstone delvis på några av de nedlagda sträckningarna (Eslöv–Hörby 1897–1967, Eslöv–Röstånga 1898–1961, Eslöv–Teckomatorp 1865–2001 (fortfarande öppen för godstrafik), Eslöv–Hurva–Löberöd 1866–1981, Kävlinge–Sjöbo 1906–1954 och Lund–Revinge–Harlösa 1906–1939 (till 1964 för godstrafik). Både banvallar och väggenar utgör idag tillflyktsorter för den vilda floran och faunan i det skånska slättlandskapet och har därmed en viktig roll för bevarandet av traktens biologiska mångfald.

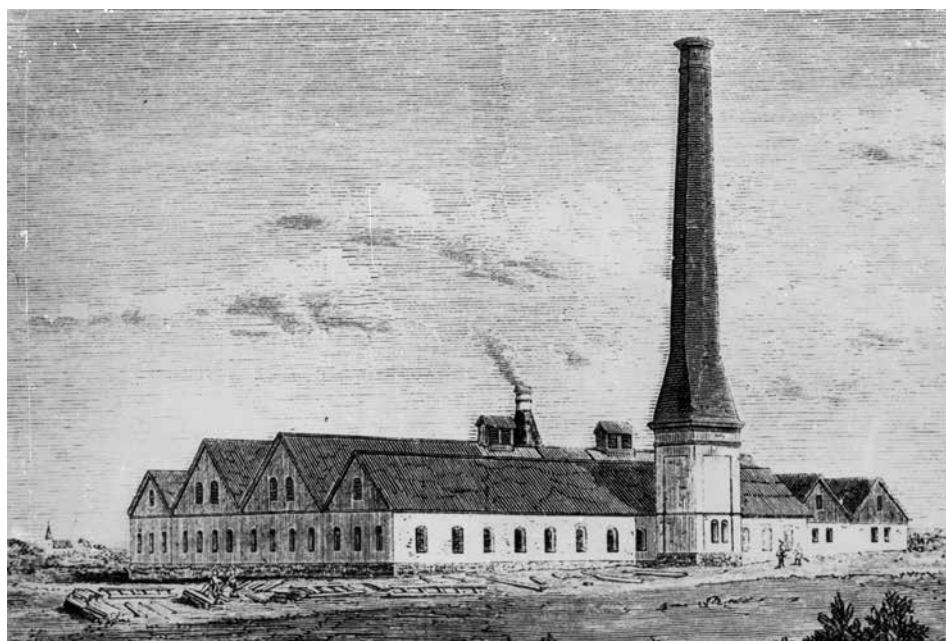
År 2016 öppnade Marieholmsbanan åter för persontrafik på sträckan Eslöv–Marieholm–Teckomatorp–Helsingborg.

Figur 10. Karta över järnvägar som funnits i kommunen. Idag trafikeras endast Örtofta–Eslöv–Stehag och Eslöv–Marieholm med persontrafik.

Industrialiseringen innebar också att behovet av transporter ökade. I kommunen har tegelframställning lokalt haft betydelse för landskapets utnyttjande och husens utseende. I början av 1900-talet fanns det tegelbruk i Marieholm, Stabbarp, Trollenäs och Flyinge.

Järnvägen kom att få betydelse för tegelbrukens överlevnad. Vid tegelbruket i Stabbarp fanns ett stickspår till järnvägsstationen i Eslöv. Bruk som hade oturen att hamna en bit ifrån järnvägslinjerna hade svårare att överleva.

Stabbarps tegelbruk på 1870-talet.

Andra verksamheter som lämnat spår efter sig är grustäkter, som till exempel i Kävlingeådalen. Här har förekommit täktverksamhet kring Holmby, Harlösa och Flyinge. Idag finns inga täkter i bruk. De magra sandiga markerna hyser en flora vars utbredning har minskat i takt med att marken blivit näringsrik genom gödsling och nedfall av kväve från luften. Sandig mark värms tidigt upp på våren och är därför en miljö som insekter trivs i. Grustäckernas branter är också lämpliga häckningsplatser för backsvalor.

Grustaget i Holmby som var i drift fram till 2018.

Gods och större gårdar har ofta satt stor prägel på landskapet; till exempel var deras ägare ofta ledande i utvecklingen av jordbruket och anlade gärna parker eller större trädgårdar. Det är också här man vanligen finner alléer, trädrader och dungar. Parker finns vid slotten Hjularöd, Löberöd, Skarhult, Ellinge och Trollenäs. Parkerna hyser ofta gamla träd viktiga för insektsfaunan, fladdermöss, mossor, svampar och lavar.

Kolebäcken vid Gunnaröd.

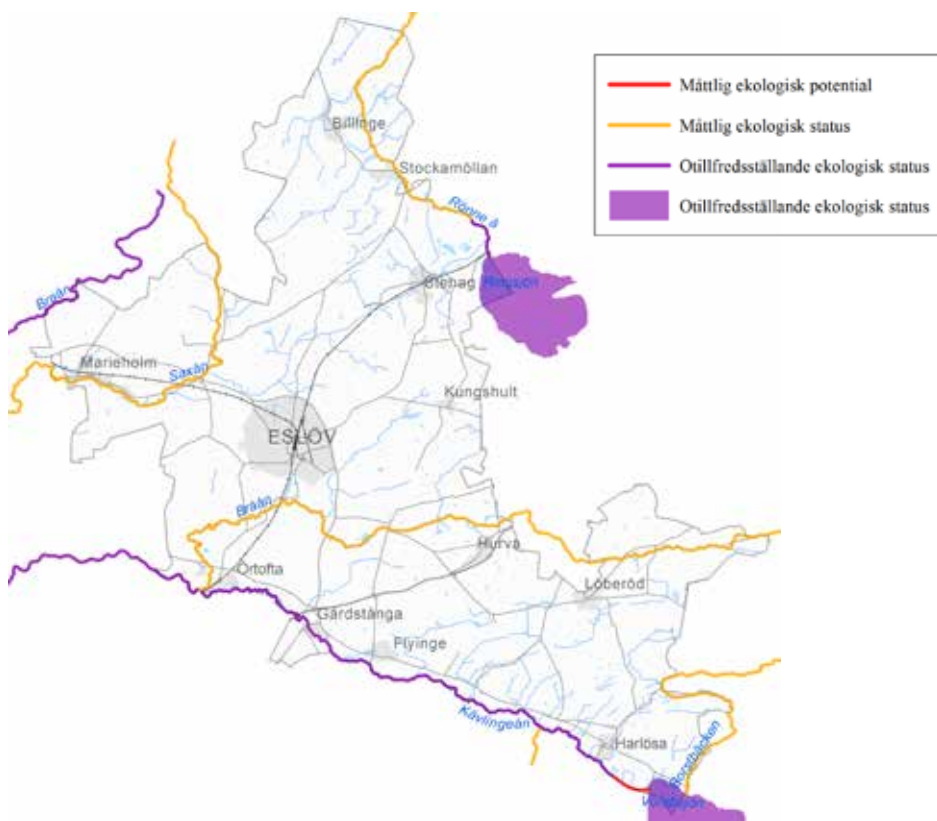
SKYDDAD OCH ANNAN VÄRDEFULL NATUR I ESLÖVS KOMMUN

VATTENDIREKTIVET

Vattendirektivet, eller Ramdirektivet för vatten (2000/60/EG), infördes 2004 i Miljöbalken kapitel 5 genom bland annat vattenförvaltningsförordningen. Sverige har därmed förbundit sig att genomföra alla delar i direktivet. Vattendirektivet vill värna ett naturligt växt- och djurliv i vatten och säkerställa tillgången på rent vatten att dricka. Det är en gemensam plattform där hela Europa ska jobba för bättre vatten. I direktivet fastställs regler för att stoppa försämringen av alla vatten inom EU. Det innebär att man arbetar för att skydda och återställa ekosystem, minska föroreningar i alla vatten samt garantera hållbar vattenanvändning. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) ansvarar för att ta fram föreskrifter samt vägledning nationellt.

Sverige är indelat i fem vattendistrikt som fem olika länsstyrelser ansvarar för. Eslövs kommun ingår i två av dem, nämligen Västerhavets och Södra Östersjöns vattendistrikt (där Länsstyrelsen i Västra Götalands län respektive Länsstyrelsen i Skåne län har ansvaret). För vattenförekomster finns miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram framtagna. Ytvattenförekomsterna klassas i ekologisk och kemisk status. Den ekologiska statusen går från hög till dålig status eller från maximal till dålig ekologisk potential. Den kemiska kan vara god, uppnår ej god eller oklassad. Grundvatten klassas, i kemisk och kvantitativ status. Alla grundvattenförekomster i kommunen har god kemisk respektive god kvantitativ status. För mer information se www.vattenmyndigheterna.se.

Omklassning av statusen görs vart 6:e år. Just nu pågår förvaltningscykeln för 2016–2021. Klassningen just nu framgår av figur 11.

Figur 11. Ytvattenförekomster och deras ekologiska status i kommunen enligt pågående förvaltningscykel 2016–21.

ART- OCH HABITATDIREKTIVET SAMT FÅGELDIREKTIVET

Art- och habitatdirektivet (92/43/EEG) syftar till att främja biologisk mångfald och det övergripande målet (generationsmålet) hållbar utveckling. Det ska ske genom bevarande, skydd och förbättring av utpekade naturmiljöer och arter.

Fågeldirektivet (2009/147/EG) syftar till att bevara livskraftiga populationer av samtliga fågelarter samt häckningsplatser för hotade fågelarter. Det ska uppnås genom åtgärder som förbjuder jakt av hotade arter samt skydd av viktiga livsmiljöer. Båda EU-direktiven är införlivade i miljöbalken kapitel 7.

ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN

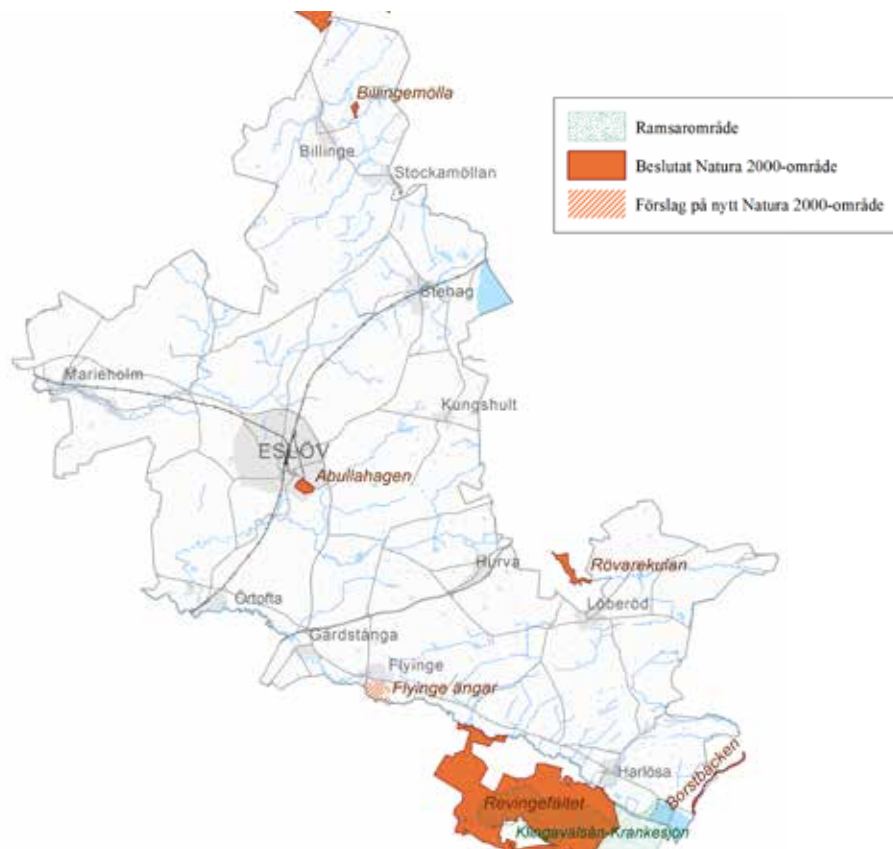
Artskyddsförordningen (2007:845) är en del av Sveriges införande av Art- och habitatdirektivet samt Fågeldirektivet i nationell lagstiftning och är inarbetad i miljöbalken kapitel 8. Den innehåller skydd för djur och växter som förekommer i vilt tillstånd samt regler för handel och införsel av arter inom EU:s territorium. Artskyddsförordningen anger även regler för vilka arter som är fridlysta. Syftet med fridlysning är att skydda en växt- eller djurart som riskerar att försvinna eller utsättas för plundring men kan också ske för att uppfylla internationella åtaganden. I Sverige är alla orkidéarter, fågelarter, kräldjursarter och groddjursarter fridlysta. Dessutom är 232 andra kärlväxtarter, 12 mossarter, 8 lavararter, 5 svamparter, 1 algart, 27 däggdjursarter (varav 19 fladdermusarter) och 31 arter av ryggradslösa djur också fridlysta.

Växter	Insekter	Däggdjur
Backsippa	Läderbagge	Utter
Blåsippa	Grön mosaikslända	Mård
Bäckfräne	Citronfläckad kärrtrollslända	Iller
Grönvit nattviol	Blötdjur	Barbastell
Gullviva	Tjockskalig målarmussla	Dammfladdermus
Göknycklar	Kräldjur	Dvärgpipistrell
Hedblomster	Kopparödla	Fransfladdermus
Humlesuga	Skogsödla	Gråskimlig fladdermus
Kalvnos	Vanlig snok	Långörad fladdermus
Klotullört	Groddjur	Mustaschfladdermus
Knölnate	Vanlig padda	Nordfladdermus
Kärrnäva	Grönfläckig padda	Större brunfladdermus
Myggbloster	Strandpadda	Större musöra
Nästrot	Ätlig groda	Sydfladdermus
Revlummer	Åkergroda	Sydpipistrell
Sankt Pers nycklar	Vanlig groda	Tajgafladdermus
Skogsknipprot	Mindre vattensalamander	Trollpipistrell
Tvåblad	Större vattensalamander	Vattenfladdermus

Tabell 1. Arter som är fridlysta enligt Artskyddsförordningen och har noterats i Eslövs kommun under 2000–2018 (förutom fåglar). Tabellen är oredigerad.

RAMSARKONVENTIONEN

Ramsarkonventionen, även kallad våtmarkskonventionen, syftar till att skydda våtmarker ur ett globalt perspektiv. Kriterierna för utpekande baseras på ekologisk, botanisk, zoologisk, limnologisk eller hydrologisk betydelse, samt på ekosystemtjänster. Konventionens definition av våtmarker rymmer många olika miljöer. Förutom myrar, sumpskogar, strandmiljöer, svämmarker och våta gräsmarker omfattar konventionen även vattendrag, sjöar och grunda marina områden. Våtmarker har många funktioner till nytta för människan, till exempel bidrar de till mat- och vattenförsörjning samt vattenrening och kolinlagring. Vid Vombsjön och Kävlingeån berörs Eslövs kommun av ett Ramsarområde. Det är utpekatsärskilt som livsmiljö för vattenlevande fåglar (figur 12). Dess huvudutbredning är i Lunds kommun där det sträcker sig söderut från Krankesjön och Vombsjön.

Figur 12. Kartan visar Ramsarområde samt Natura 2000-områden utsedda enligt art- och habitatdirektivet.

NATURA 2000

Natura 2000 är ett europeiskt nätverk av områden värdefulla för bevarande av hotade arter och deras livsmiljöer i ett europeiskt perspektiv. De områden som berörs av nätverket i Eslövs kommun redovisas i figur 12. Områdena utses med stöd av två EU-direktiv, fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet, där växt- och djurarter och deras livsmiljöer finns listade. Natura 2000 skapades inom EU för att hejda utrotningen av djur och växter och förhindra att livsmiljöer förstörs.

Sverige har genom EU-inträdet 1995 förbundit sig att genomföra Natura 2000. Det innebär att vi ska skapa en gynnsam bevarandestatus för utpekade biotoper och arter. Direktiven har införlivats i svensk lagstiftning, miljöbalken kapitel 7.

Inom kommunen finns tre Natura 2000-områden (figur 12). De är alla utsedda enligt art- och habitatdirektivet. Varje Natura 2000-område ska ha en bevarandeplan. I planen beskrivs vad som skall skyddas, vilka åtgärder som behövs och hur åtgärderna skall genomföras. Områden som ingår i Natura 2000 är av riksintresse och intrång regleras enligt miljöbalken kapitel 7 § 28. Inga områden utsedda enligt fågeldirektivet finns i kommunen.

Naturreservatet Flyinge ängar är föreslaget som nytt Natura 2000-område. Inget beslut har ännu tagits i frågan men i ärenden som berör området ska dessa behandlas som om Flyinge ängar vore ett Natura 2000-område.

- **Abullahagen.** Abdullahagen är en enbuskrik gräsmark i utkanten av Eslövs tätort med lång kontinuitet som betesmark och har därmed en artrik flora. Området är utpekad som Natura 2000-område för sitt innehåll av följande naturtyper: *Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen, Enbuskmarker på hedar eller kalkgräsmarker, Kalkgräsmarker viktiga orkidélokaler, Artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen, Fuktängar med blåtåtel eller starr samt Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn.*
- **Billigemölla.** Billigemölla är ett till största delen skogsbevuxet område i Rönneåns dalgång. Floran är artrik och området har förutsättningar för en artrik fauna av ryggradslösa djur, exempelvis insekter, musslor, sniglar och maskar. Följande Natura 2000 naturtyper finns: *Näringsrik ek eller ek-avenbokskog, Ädellövskog i branter samt Svämlövskog.*
- **Borstbäckens dalgång.** Borstbäckens dalgång ligger vid kommungränsen till Sjöbo kommun. Bäckens omges av gammal fuktlöv- och ängsbokskog som i äldre tider varit betade. Området har en rik flora av ormbunkar, mossor och lavar och ett rikt insektsliv. Följande Natura 2000-naturtyper finns: *Vattendrag med flytbladsvegetation eller vattenlevande mossor, Svämlövskog, Näringsrik bokskog samt Ädellövskog i branter.*
- **Flyinge ängar.** I det föreslagna Natura 2000-området Flyinge ängar finns följande Natura 2000 naturtyper: *Inlandssanddyner med öppna gräsmarker med borsttåtel eller andra pionjärgräs, Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen samt Fuktängar med blåtåtel eller starr.*

Borstbäcken omgiven av nyutslagna bokar.

RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD (NM)

Riksintresse för naturvård är ett skydd mot påtagliga skador av på naturmiljön. Det beslutas av Naturvårdsverket och arbetas fram tillsammans med länsstyrelser och kommuner. För utförlig motiveringstext se www.naturvardsverket.se.

- **Rönneåns dalgång – Ageröds mosse** (NM40). Ett representativt odlingslandskap i slätt- och skogsbygd. Ån har limnologiska värden, då den i vissa delar är snabbflytande och i andra långsamflytande. Havsöring och lax vandrar upp i vattendraget och dess biflöden. Här förekommer också sandkryppare (fisk).
- **Bråån** (NM55). Ravin i silurskifferberggrund som är rik på fossil. Ravinens sluttningar är ädellövsskogsklädda och har en artrik flora. Representativa naturbetesmarker med art- och individrika växtsamhällen med hävdgynnade arter. Ån har rikt fiskbestånd av bland annat öring, grönling och sandkryppare. Den härbärgerar även den lilla toppiga hattsnäckan och den tjockskaliga målarmussla.
- **Hemmingsberga** (NM54). Representativt odlingslandskap i mellanbygd. Här finns gårdar med ängs- och hagmarker.
- **Borstbäcken – Skartofta ängar – Torpaklint – Helvetesgraven – Frualid** (NM84). Öster om Harlösa rinner Borstbäcken ut i Vombsjön. Bäckravinens sluttningar är ädellövsskogsklädda och i dess botten växer sumplövskogar. Området har en artrik flora, bland annat förekommer lundviva här. Även bäcken hyser många arter och har en rik bottenfauna beroende på bäckens varierade förlopp, skyddade läge och relativt goda vattenkvalitet. Skogsområdena är viltrika. Här förekommer vita dovhjortar.

Figur 13. Riksintresse för naturvård enligt Naturvårdsverket.

OMRÅDEN SKYDDADE ENLIGT MILJÖBALKEN

KAPITEL 7

Naturreservat

Naturreservat inrättas med stöd av miljöbalken kapitel 7 § 4. I kommunen finns sex naturreservat, varav fem har inrättats av länsstyrelsen och ett av kommunen (figur 14). Totalt upptar reservaten en yta av 152 hektar, det vill säga 0,35 procent av kommunens yta.

- **Eslövs allmänning.** Syftet med reservatet är att utveckla området till en olikåldrig ädellövskog med variation i täthet och struktur och med förutsättningar för ett rikt växt- och djurliv. Man vill dessutom bevara och påvisa den geologiskt intressanta blockrika nordostmoränen, samt bevara ett tätortsnära skogsområde för rekreation och lärande om natur och geologi (inrättat 1919, utvidgat till 7 hektar 2010).
- **Bosarps jär.** Reservatet avsattes med syftet att bevara åsen på grund av dess dominerande inverkan på landskapsbilden, dess skönhet och egenart samt dess betydelse för kännedom om landets natur (inrättat 1963, areal 24 hektar).
- **Abullahagen.** Reservatet avsattes med syfte att bevara en väl hävdad fäladsmark. Syftet var också att bevara markhistoriska, kulturhistoriska och botaniska värden som desutom kan utnyttjas för rekreation och undervisning (inrättat 1994, areal 38 hektar).
- **Billigemölla.** Syftet med reservatet är att bevara en lövskog i fri utveckling mot ett naturskogsliknande tillstånd. Möjligheterna att utnyttja Rönneå för kanotning ska så långt som möjligt bibehållas (inrättat 1994, areal 10 hektar).
- **Borstbäcken.** Syftet med reservatet är att behålla och utveckla höga limniska värden i Borstbäcken samt bevara ravinens fuktiga klimat med sumpskogar och skogsklädda ravinbranter. Målet är också att bibehålla och återskapa flerskiktad olikåldrig skog med varierad artsammansättning och goda förutsättningar för självföryngring. Bevara och gynna hotade ved- och trädlevande arter samt bevara och tillgängliggöra värdefull natur för rekreation (inrättat 2009, areal 46 hektar varav cirka 22 hektar i Eslövs kommun, resten i Hörby och Sjöbo kommuner).
- **Flyinge ängar.** Syftet med reservatet är att långsiktigt bevara och utveckla områdets natur, kultur och geomorfologiska värden, bevara och återskapa en naturlig hydrologi samt långsiktigt bevara och utveckla sandmarksmiljöer och fuktängar som livsmiljöer för växter och djur. Bevara kulturhistoriska lämningar samt tillgodose allmänhetens möjlighet att använda området som strövområde (inrättat 2014, areal 51 hektar).

Eslövs allmänning när vitsipporna blommar på våren.

Landskapsbildsskydd

Områden med landskapsbildsskydd har skyddats enligt naturvårdslagen § 19 före 1975. För dessa gäller naturvårdslagens bestämmelser tills länsstyrelsen beslutar något annat. I kommunen finns två områden med landskapsbildsskydd (figur 14).

- **Rönneåns dalgång.** Syftet är att tillvarata områdets stora geologiska, biologiska och landskapsbildsmässiga värden (inrättat 1965, areal 1277 hektar varav cirka 930 hektar i Eslövs kommun).
- **Brååns dalgång väster om Bingstorp.** Syftet är att skydda dalgångens vetenskapliga, sociala och landskapsbildsmässiga värden (inrättat 1967, areal 15 hektar).

Naturminnen

Sedan 1909 har det funnits möjlighet att skydda ”särpräglade naturföremål” som naturminnen. De skyddas enligt miljöbalken kapitel 7 § 10 (figur 14). I kommunen finns två stycken:

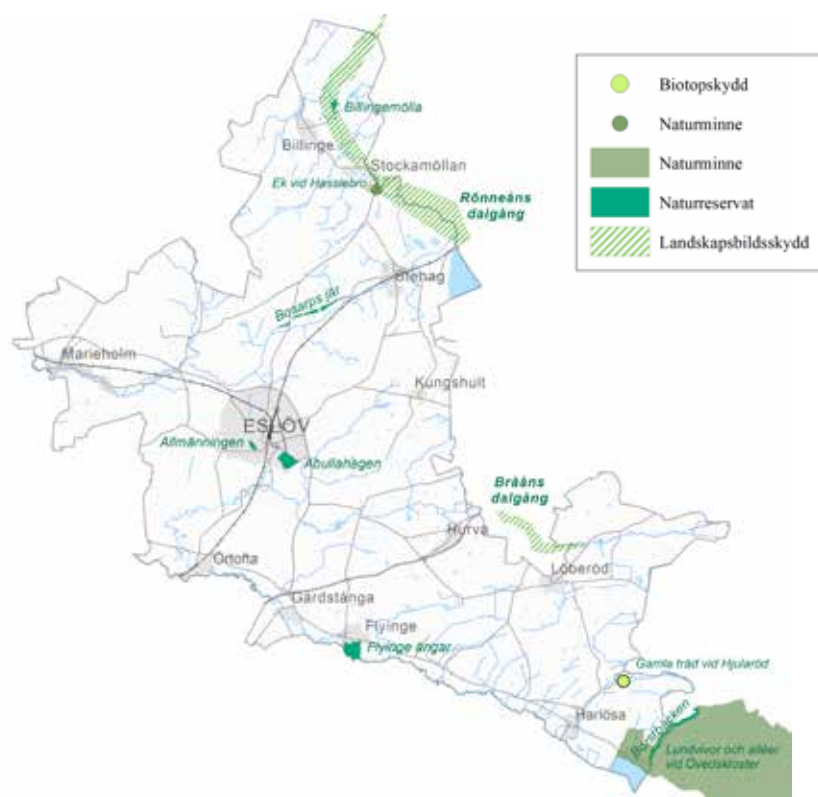
- Ek vid Hasslebro. Ekens ålder har uppskattats till cirka 300 år och trädet är drygt 6 meter i omkrets.
- Lundvivor inom Borstbäckens dalgång samt vid Vombsjön. Naturminnet instiftades 1958 för att skydda den ovanliga lundvivan. Området har sin huvudutbredning i Sjöbo kommun.

Biotopskyddsområde

Biotopskyddsområden skyddas enligt miljöbalken kapitel 7 § 11 (figur 14).

I kommunen finns ett biotopskyddsområde utsett av Skogsstyrelsen.

- Område med gamla träd på fastigheten Hjularöd 1:2 (3 hektar)

Figur 14. Områden skyddade enligt miljöbalken kapitel 7.

Strandskydd

Länsstyrelsen i Skåne har beslutat var strandskyddet i Eslövs kommun ska gälla (figur 15). Det gör man enligt 7 kapitel §§ 13–14 miljöbalken. Generellt strandskydd gäller 100 meter från strandkanten, både på land och ut i vattnet, inklusive undervattensmiljön. Länsstyrelsen kan därutöver besluta om utvidgat strandskydd upp till 300 meter från strandkanten. Besluten om generellt strandskydd för Eslövs kommun fattades 1996. För utvidgat strandskydd (till högst 300 meter) fattades beslutet 2015.

Figur 15. Strandskyddade områden enligt Naturvårdsverket.

NATURVÅRDSAVTAL

Naturvårdsavtal är ett civilrättsligt avtal mellan markägare och skogsstyrelsen, länsstyrelsen eller kommunen. Skogsstyrelsen beslutar om naturvårdsavtal på skogsmark. I kommunen finns följande naturvårdsavtal (figur 14):

- Ädellövskog vid Vombsjön
- Kulturmark med humlesuga vid Värlinge
- Ädellövskog av bok vid Gunnaröd
- Ädellövskog av bok vid Bögerup.

Skogsområde med naturvårdsavtal, ädellövskog vid Vombsjön.

INVASIVA FRÄMMANDE ARTER

Ett växande hot mot ekosystem världen över är invasiva främmande arter. Dessa arter, både växter och djur, tillhör inte de ursprungliga ekosystemen och har oftast förflyttats med människans hjälp. De hör inte naturligt hemma i vår miljö och kan orsaka stor skada på den biologiska mångfalden, leda till stora kostnader inom areella näringar och skada människors hälsa.

EU-förordningen (1143/2014) om förebyggande, hantering, introduktion och spridning av invasiva främmande arter innehåller en lista med 49 arter som unionen har upprättat. Dessa arter är det förbjudet att byta, odla, föda upp, transportera, använda och hålla eftersom de hotar den inhemska florin och faunan.

Flera myndigheter ansvarar för hantering av invasiva främmande arter i Sverige. Naturvårdsverkets roll tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten är att samordna och vägleda andra myndigheter i deras arbete. Den 1 januari 2019 trädde den nya svenska förordningen (2018:1939) i kraft som pekar ut länsstyrelsen som ansvarig för bekämpning av invasiva främmande arter. Genom en ändring i miljötillsynsförordningen blev länsstyrelsen samtidigt tillsynsmyndighet. Länsstyrelsen ansvarar därför i dagsläget för utrotningsåtgärder, hanteringsåtgärder och återställandeåtgärder. Den ska också bedriva tillsyn över bland annat tillståndsgivna verksamheter, verksamheter inom jord- och skogsbruk och privatpersoner som till exempel kan inneha förbjudna sällskapsdjur.

Jätteloka, en invasiv främmande art som måste bekämpas.

På nästa sida i tabell 2 listas dels de EU-listade invasiva främmande arter som förekommer i Sverige och dels främmande invasiva arter som ännu inte är upptagna på EUs lista men som anses vara några av de mest problematiska i Sverige. För de senare finns ännu inga lagstadgade skyldigheter, men eftersom de kan orsaka allvarlig skada på våra ekosystem rekommenderar Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Länsstyrelsen i Skåne att man hjälper till att begränsa spridningen. Invasiva främmande arter som finns i Eslövs kommun (enligt inrapporterade fynd till artdatabanken) är markerade i fetstil. Gul skunkkalla har lyckligtvis endast noterats en gång. En planta hittades i Abullahagens naturreservat, bekämpades direkt och har än så länge inte återkommit. I dagsläget bekämpar Eslövs kommun endast förekomst av jätteloka och parkslide på kommunägd mark.

EU-listade invasiva arter som bedöms vara etablerade i Sverige.	EU-listade arter som förekommer sporadiskt i Sverige	Främmande arter som är eller riskerar bli invasiva i Sverige, men som inte omfattas av några regler
Bisam	Amerikansk kopparand	Blomsterlupin
Gul skunkkalla	Gudaträd	Blåsvart björkstekel
Gulbukig vattensköldpadda	Nilgås	Jätteslide
Jättebalsamin	Sibirisk jordekorre	Kotula
Jätteloka	Solabborre	Mink
Kabomba	Tvättbjörn	Parkslide
Mårdhund	Brun majna	Silverruda
Sidenört	Japansk humle	Sjögull
Signalkräfta		Spansk skogssnigel
Smal vattenpest		Svarthuvad snigel
Tromsöloka		Svartmunnad smörbult
Kinesisk ullhandskrabba		Sydfyring/vattenkrassula
		Vandarmussla
		Vattenpest
		Vresros

Tabell 2. Invasiva främmande arter som förekommer i Sverige. Arter med fet stil förekommer i kommunen.

Eslövs kommun ska bekämpa de invasiva främmande arter som förekommer i kommunen.

RÖDLISTADE ARTER

Sedan 1960-talet har den Internationella naturvårdsunionen (IUCN) beskrivit hotbilden för världens flora och fauna med hjälp av bedömningar av arters risk för utdöende, rödlistan. Rödlistan omfattar sex kategorier (tabell 3).

Tabell 3. Rödlistans kategorier enligt internationella naturvårdsunionen (IUCN)

I Sverige tas rödlistan fram av ArtDatabanken. Den senaste rödlistan kom ut 2015. I den är cirka 4 300 arter klassade som rödlistade och av dem finns 1 900 arter i Skåne. Att så många rödlistade arter finns i Skåne beror bland annat på att landskapet genomgått många och storskaliga förändringar, exempelvis skogsavverkning och igenväxning av naturbetesmarker.

Rödlistan ligger till grund för framtagning av åtgärdsprogram och för bedömning om fridlysning. I 2015 års rödlista påpekas att den negativa påverkan svenska arter utsätts för har varit konstant de senaste 15 åren och att ingen förbättring kan märkas för biologisk mångfald på nationell nivå.

I *Artportalen* (www.artportalen.se) kan alla söka och rapportera arter. Grundtanken är att portalen ska främja intresset för våra växter, svampar och djur och öka förståelsen för naturen samt bidra till ett effektivare naturvårdsarbete.

Grupper	RE	CR	EN	VU	NT	DD	Antal
Kärlväxter	2	4	9	23	29		67
Mossor			1		1		2
Lavar		2	6	6	12		26
Svamp			4	18	33	2	57
Blötdjur			1		2		3
Grod- och kräldjur				2			2
Insekter							
fjärilar			2	2	24		28
skalbaggar			2	9	40	1	52
steklar			1	3	12		16
tvåvingar				2	6		8
nattsländor					1		1
dagsländor					1		1
klokrypare					1		1
Fåglar	3	4	6	31	35		79
Däggdjur		1		2	1		4
Summa	5	11	32	98	198	3	347

Tabell 4. Sammanställning av utdrag från Artportalen över noterade rödlistade arter i Eslövs kommun från 2000 till och med 2018. Listan är oredigerad.

Tabell 4 visar att mellan 2000–2018 har det rapporterats förekomster av 347 rödlistade arter i Eslövs kommun till *Artportalen*. Det är nästan dubbelt så många som mellan 1990–2004 som redovisas i *Naturvårdsprogram 2007*. Skillnaden beror dels på att *Artportalen* blivit mer känd och fler ur allmänheten rapporterar hit och dels på att det genomförts ett antal inventeringar av naturmiljön inom projekt som drivits av kommunen och andra. Det har då ingått i uppdraget att rapportera funna arter till *Artportalen*. Genom projekten har kunskapen ökat främst om mossor, lavar, svampar, insekter och fladdermöss. Även det faktum att rödlistan har ändrats genom åren, arter har tillkommit och arter har tagits bort kan förklara en del av skillnaden.

I tabellen är kärlväxter, lavar, svampar, fjärilar, skalbaggar, steklar och fåglar överrepresenterade gentemot andra kategorier. Detta beror på projekt som Lunds Botaniska Förening (Skånes flora) och Skånes Ornitologiska Förening (Skånes fågelatlas) har drivit. I projekten har växter och fåglar systematiskt inventerats och rapporterat till *Artportalen*. Kärlväxter, fåglar och fjärilar är dessutom arter som många i allmänheten är intresserade av och har kunskap om och därmed kan rapportera. Lavar, mossor, skalbaggar och steklar har ingått i inventeringar som gjorts i kommunens projekt och har därför höga antal. Även mossor har inventerats men de arter som identifierats har inte varit rödlistade. Det tabellen visar är alltså att kunskapen om kommunens arter har ökat under perioden. Sammanställningen är inte "en sanning" om rödlistade arter i Eslövs kommun men ger en bild av läget.

Utdöda (RE) fågelarter i kommunen är tofslärka, härfågel och svart stork, arter som är tillfälliga besökare. Tofslärkan fanns i Skåne fram till 1980-talet. Arterna har inte sin huvudutbredning i Sverige. Samma gäller för de fågelarter som är akut hotade (CR), isländsk rödspov, rödspov och tornuggla. Bland akut hotade finns också vit stork. Den ses, till glädje för många, allt oftare tack vare storkprojekt som Naturskyddsföreningen i Skåne drivit under många år och fortfarande driver.

Bland hotade kärlväxter kan nämnas bäckfräne och skogsalm (båda CR) samt ask, gullstånds, humlesuga, klippnejlika, korndådra, kranssalvia, kärnäva, renlosta och skärblad (alla EN). Att ask och skogsalm är hotade beror främst på att de

drabbats hårt av sjukdom (askskottsjukan respektive almsjukan). Bäckfräne är en mycket ovanlig art som i Norden har sin huvudutbredning i Danmark. Gullstånds, humlesuga och kärnåva förekommer på hävdade ängs- och betesmarker, och försvinner när dessa marker inte hävdas längre. Korndådra, kranssalvia, renlost och skärblad är arter som är ovanliga och förekommer tillfälligt på ruderatmarker, vägrenar och banvallar. Klippnejlika är en art som troligen är förvildad det vill säga den har spridit sig från trädgårdar. De arter som är utdöda (RE), pimpinellros och jordviva är båda trädgårdsflyktingar.

Cinnoberospindling (NT) hittades i Bögerupsbranten.

Många arter av mossor, lavar och svampar är hotade. Speciellt utsatta är arter som lever på gamla grova träd och död ved. Livsmiljöer som blir allt mer sällsynta i skogen. Inom kommunen märker lövskogsområden kring Rönneå och Borstbäcken ut sig som särskilt viktiga. Lavarerna almorangelav (CR), askvårtlav (EN), falsk allékrimmerlav (EN), sydlig blekspik (EN) samt svamparterna fläckig saffransspindling (VU), hartsticka (EN), nunnespindling (EN), räffelmusseron (EN) och violett fingersvamp (VU) är alla exempel på hotade arter som hittats i dessa områden.

Bland hotade insektsarter finns många som är kopplade till ängs- och betesmarker till exempel solitärbiarterna batavsandbi (VU), stäppbandbi (EN), stäppsmalbi (VU), skalbaggsarten platt frölöpare (EN). Dessa arter är alla beroende av öppna, solexponerade och sandiga gräsmarker. Miljöer som är sällsynta i kommunen och finns mestadels kring Flyinge, Holmby och Harlösa. Getingrovfluga (VU) samt fjärilsarterna mjölfly (EN) och åkerväddssantennmal (VU) är arter som finns på torra gräsmarker. Lövträdsmiljöer med gamla grova träd och högt innehåll av död ved är också betydelsefulla insektslokaler. Några exempel på hotade vedlevande insekter som hittats i kommunen är rödhornad mulmstyltfluga (VU) och skalbaggsarterna större vedvivel (VU) och bokskogsrödrock (VU).

Fem däggdjursarter finns med i sammanställningen, fyra fladdermusarter och utter. Fladdermössen identifierades i kommunens fladdermusinventering 2015, där bland annat barbastell (VU), dammfladdermus (EN), fransfladdermus (VU) och sydpipistrell (CR) noterades. Fladdermöss trivs i miljöer med äldre byggnader samt i skogsmiljöer med grova träd och närhet till vatten. De trivs däremot inte i belysta miljöer. Även utter (NT) finns noterad på flera platser i kommunen, den senaste noteringen från vintern 2018 i Rönneåområdet.

Eslövs kommun ska värna rödlistade arter genom att följa upp deras förekomster och livsmiljöer.

STRATEGIER FÖR BIOLOGISK MÅNGFALD

Internationell strategi för biologisk mångfald

Europeiska kommissionen beslutade 2010 om en ny strategi för biologisk mångfald (Achimålen) med mål för att uppfylla konventionens åtaganden. Den fastställer att grön infrastruktur ska användas som en strategi för att prioritera återställandet av ekosystem på internationell, nationell och lokal nivå. Till 2020 ska arbetet med grön infrastruktur bidra till att ekosystemen och deras tjänster bevaras, samtidigt som minst 15 procent av skadade ekosystem återställs.

Svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster

I regeringens proposition (2013/14:141) presenteras arbetet med att stärka den biologiska mångfalden och säkra ekosystemtjänster som vattenrening, produktion av mat och fibrer samt rekreation och friluftsliv. Ekosystemtjänsters värde ska synliggöras och inkluderas i samhällsplanering och näringslivsutveckling. I de nationella miljömålen ingår ett etappmål som säger att betydelsen av biologisk mångfald och värdet av ekosystemtjänster senast 2018 ska vara allmänt kända och integreras i ekonomiska ställningstaganden, politiska avväganden och andra beslut i samhället där så är relevant och skäligt.

Här finns höga naturvärden i Skåne

Om förlusten av biologisk mångfald ska kunna hejdas behöver livsmiljöer utvecklas och knytas samman i landskapet så att det skapas möjlighet för arter att föröka sig och spridas.

I rapporten *Här finns höga naturvärden i Skåne* presenteras länets artrika områden. Med utgångspunkt från förekomsten av rödlistade arter och rapportering av artförekomster till *Artportalen* har trakter med höga naturvärden pekats ut. Dessa trakter utgör en av grundpelarna i naturvårdsstrategin för Skåne.

Naturvårdsstrategi för Skåne

Enligt Sveriges miljömål och internationella konventioner ska förlusten av biologisk mångfald hejdas. Skåne är ett artrikt län med en mängd olika habitat. Samtidigt är trycket från olika verksamheter i regionen stort och påverkan på länets naturvärden är oftast negativ. Som ett led i detta arbete har Länsstyrelsen i Skåne tagit fram *Vägen till ett biologiskt rikare Skåne – Naturvårdsstrategi för Skåne*. Strategin ger en samlad bild av vad som krävs för att den biologiska mångfalden ska bevaras i Skåne. Naturvårdsstrategin lyfter fram vikten av att skydda värdefulla områden och öka hänsynen i vardagslandskapet. Ett av de viktigaste underlagen för strategins urval av värdefulla områden är analysen som visar var i Skåne de flesta hotade arterna finns, *Här finns höga naturvärden i Skåne*.

Stor kardinalbagge (LC)

Oxtunga (NT)

Vattenfladdermus (LC)

Handlingsplan för grön infrastruktur

Skåne är det artrikaste länet i Sverige men också det län som har flest hotade arter. För att hindra förlusten av biologisk mångfald har Länsstyrelsen i Skåne fastställt en regional handlingsplan för grön infrastruktur. Grön infrastruktur är nätverk av natur som bidrar till fungerande livsmiljöer för växter och djur och till människors välbefinnande. Den regionala handlingsplanen ska ge förutsättningar för att bevara den biologiska mångfalden och främja ekosystemtjänsterna. Planen ska genomföras 2019–2030 med en första programperiod 2019–2022.

Eslövs kommun behöver ta fram en grönstrukturplan för hela kommunen, både för tätorter och landsbygd, som kan vidareutvecklas till en plan för grön infrastruktur.

ÄNGS- OCH BETESMARKER

Med början 1987 genomfördes en landsomfattande inventering av ängs- och hagmarker, marker som sköts med slåtter och bete. Den följdes upp av en ängs- och betesmarkinventering som slutrapporterades 2004 (figur 16).

Ängs- och betesmarker tillhör den typ av livsmiljöer som har minskat dramatiskt under de senaste 200 åren. Från att i Sverige ha omfattat en areal på omkring 2,5 miljoner hektar i slutet av 1800-talet, återstår av dessa marktyper idag endast drygt 200 000 hektar. Kvarvarande ängs- och betesmarker riskerar att växa igen eftersom det kan vara svårt att effektivt bedriva boskapsskötsel på dessa vanligtvis lågproducerande och ofta perifert liggande betesmarker.

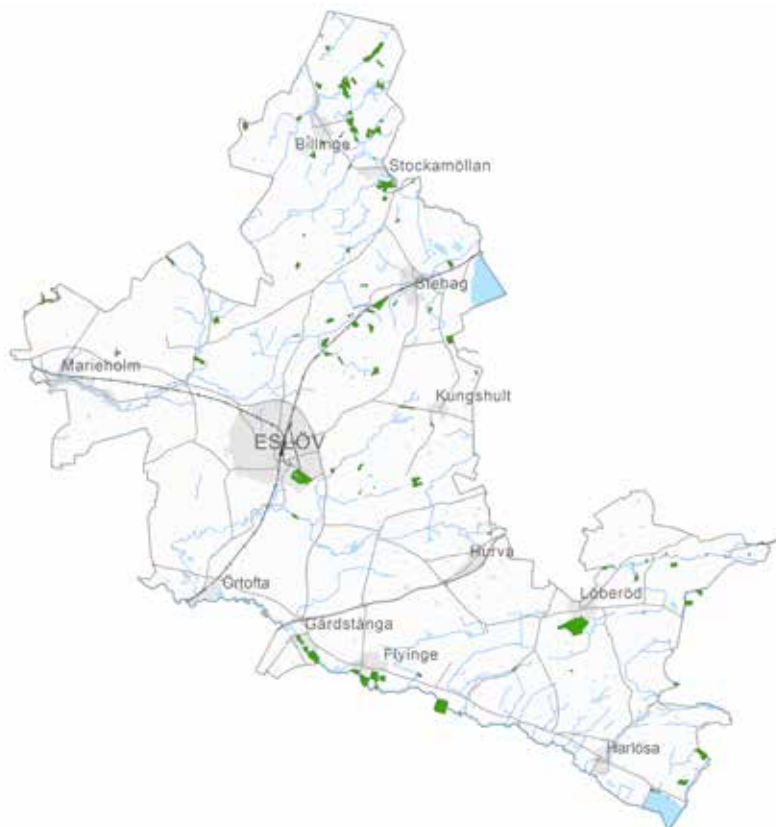
Arealen ängsmark är mycket begränsad i kommunen. Alla ängs- och betesmarker i kommunen har ett högt bevarandevärde och är viktiga livsmiljöer för många idag sällsynta arter, både växter, djur, mossor och lavar. År 2014 genomförde kommunen en inventering av ängs- och betesmarker som inte hade någon form av stöd eller bidrag från EU och Jordbruksverket. För att kontrollera deras status.

I arbetet med länets naturvårdsstrategi tog man i rapporten *Här finns höga naturvärden i Skåne* fram värdeetrakter och koncentrationer av värdekärnor för ängs- och betesmarker. De presenteras i figur 17.

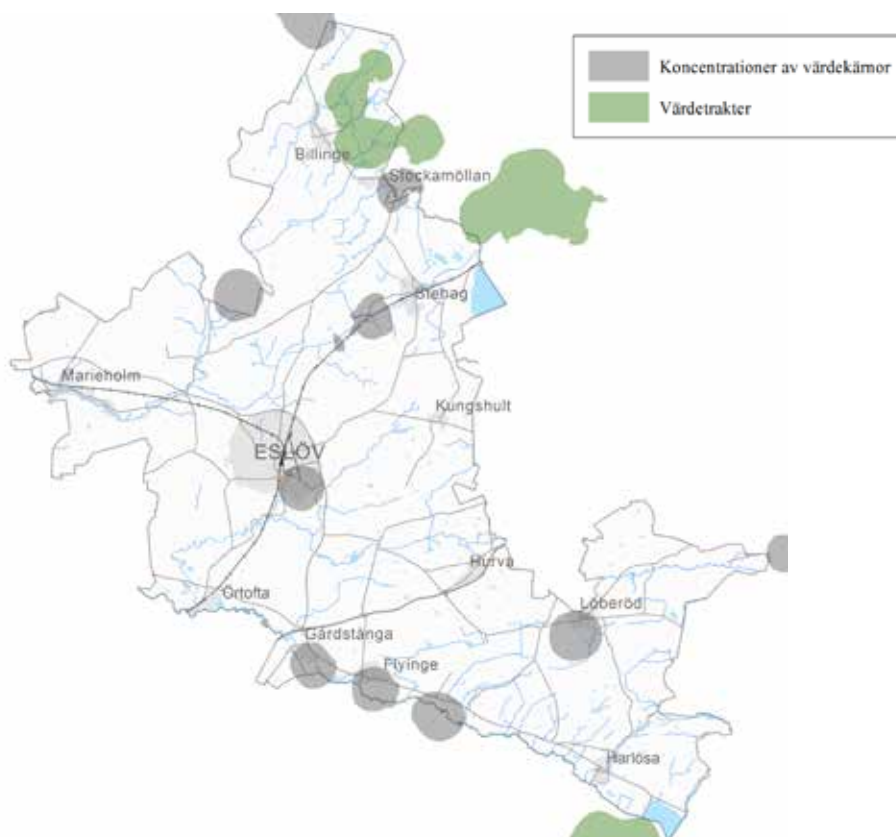
Eslövs kommun ska i handläggningen av ärenden värna ängs- och betesmarker.

Våra bästa naturvårdare av ängs- och betesmarker.

Figur 16. Ängs- och betesmarker från Länsstyrelsen i Skåne.

Figur 17. Värdetrakter och koncentrationer av värdekärnor för gräsmarker, enligt Länsstyrelsen i Skåne.

SKOGSMARK

Nationell strategi för att skydda värdefulla skogar

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket utvärderade och reviderade 2017 den nationella strategin för formellt skydd av skog *Nationell strategi för formellt skydd av skog*. Strategin är en del av Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens arbete med att uppfylla miljömålet *Levande skogar* och är en revidering av den befintliga strategin från 2005.

Regional strategi för att skydda värdefulla skogar

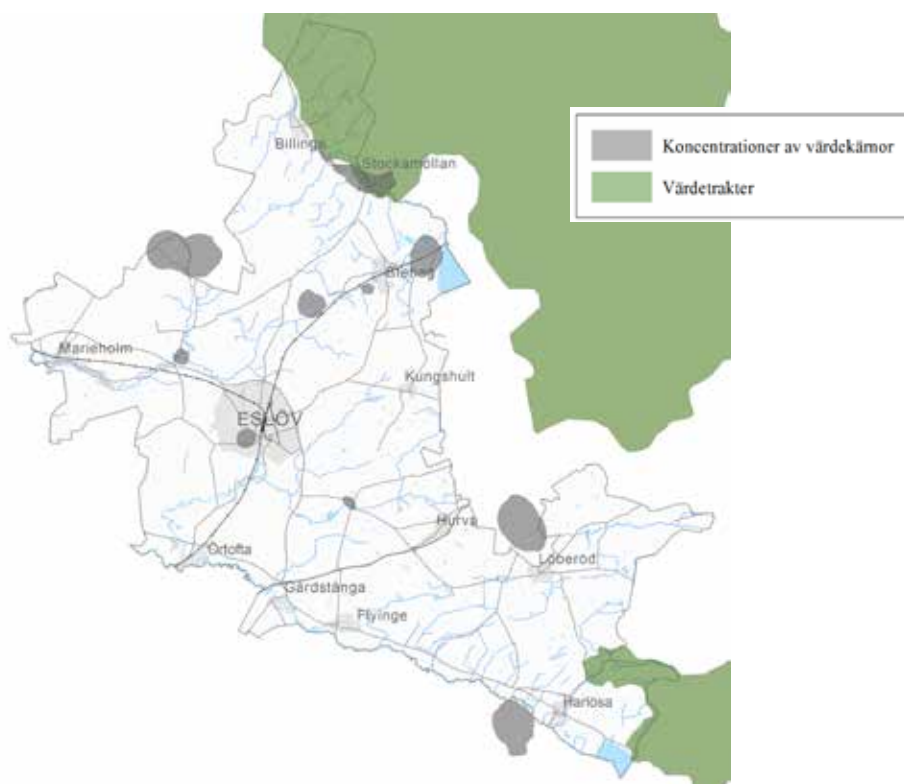
Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen har tagit fram en gemensam strategi för skydd av skog i Skåne län *Strategi för formellt skydd av skog*. Den är en revidering av den tidigare regionala strategin och bygger på den nationell skogsstrategi från 2017. Särskild vikt läggs vid skydd av biologiskt skyddsvärda skogar, tätortsnära skogsbiologiska värdekärnor samt nyckelbiotopsrika områden och värdeetrakter. Strategin prioriterar följande skogstyper: *boskog, ekskog, blandädellövskog, trädbärande ängar och hagar, klibbalskog* samt *tallskog*.

I strategin pekas värdeetrakter och koncentrationer av värdekärnor ut (figur 18).

Eslövs kommun berörs av två värdeetrakter:

- Centrala Skånes basaltberg och Ringsjöbygden där Billingemölla nämns som värdekärna.
- Övedskloster där Borstbäcken nämns som värdekärna.

Förutom värdeetrakter redovisas också större ansamlingar av värdekärnor utanför värdeetrakterna, det vill säga värdekärnor med trädbärande mark eller skog med ädellöv och klibbal.

Figur 18. Värdeetrakter och koncentrationer av värdekärnor av ädellövskog enligt Länsstyrelsen i Skåne och Skogsstyrelsen.

Eslövs kommun ska i handläggningen av ärenden värna skogsmiljöer.

Nyckelbiotoper, naturvärde och sumpskogar

Skogsstyrelsen har genomfört en rikstäckande inventering i syfte att identifiera och skydda särskilt viktiga livsmiljöer i skogen, det vill säga nyckelbiotoper, skogsobjekt med naturvärde och sumpskogar (figur 19). De har en nyckelroll för bevarandet av arter. Utpekandet innebär inte i sig något skydd utan är ett kvalitetsbegrepp som betyder att man finner eller kan förväntas finna rödlistade och hotade arter. Det är därför viktigt att dessa biotoper bevaras samtidigt som det är värdefullt att ytterligare arealer undantas från aktivt skogsbruk för bevarandet av mångfalden i skogsmarken. För mer information se www.skogsstyrelsen.se.

Nyckelbiotoper kan vara allt från enstaka träd till flera hektar stora skogsområden. Skogsobjekt med naturvärde kan beskrivas som objekt som på sikt kan utvecklas till nyckelbiotoper.

Figur 19. Av Skogsstyrelsen utpekade nyckelbiotoper, områden med naturvärde och sumpskogar.

Värdefulla trädmiljöer

Naturvårdsverket inledde ett nationellt åtgärdsprogram för skyddsvärda träd 2004, för att kartlägga förekomsten av skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Under 2008–2009 genomförde länsstyrelsen en inventering av skyddsvärda träd inom ramen för detta åtgärdsprogram. Den bygger på Skånes naturvårdsförbunds inventering 1999 av *Skyddsvärda trädmiljöer i Skåne*.

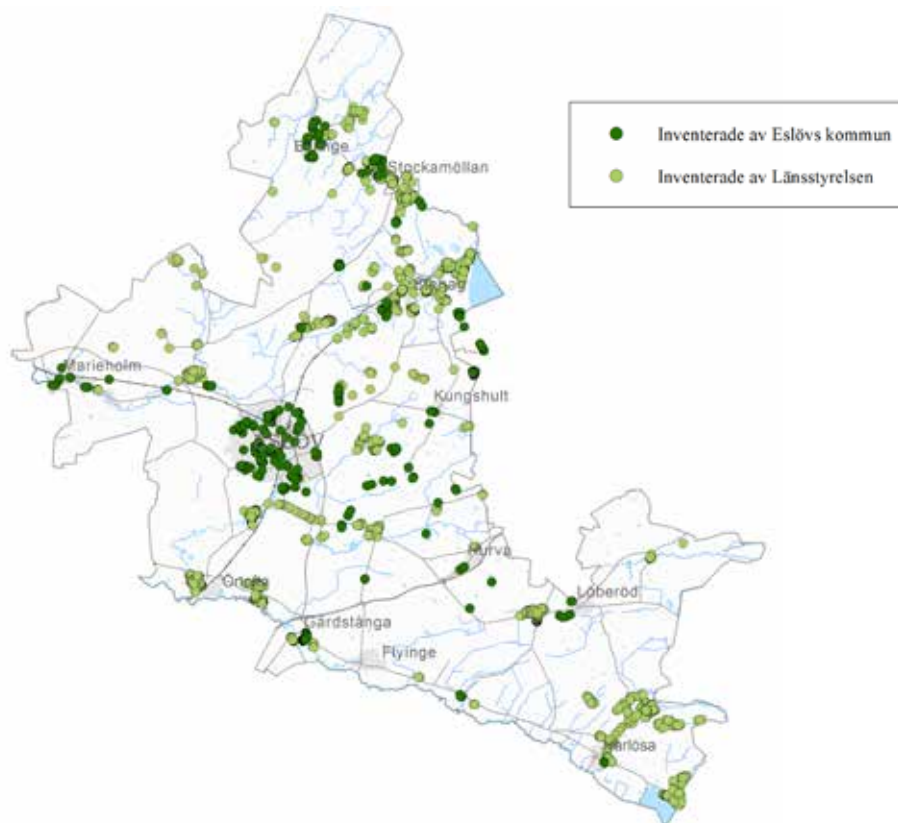
Kommunen har inventerat skyddsvärda träd i syfte att öka kunskapen om och intresset för träd. Inventeringen genomfördes i huvudsak i kommunens tätorter. Resultatet av inventeringen och länsstyrelsens inventering av skyddsvärda träd visas i figur 20 på nästa sida. Några viktiga lokaler är Skarhult, Löberöd och Hjularöd, Bosarps jär och Stehag samt Harlösabäcken.

Många insekter, svampar, lavar, mossor och fladdermöss är knutna till gamla och grova träd. Därför är träden viktiga att bevara. Trakten kring Stehag är en klassisk lokal för insekter, känd sen slutet av 1800-talet.

Eslövs kommun äger skogsmark endast vid Stehag, i Gyaskogen. Skogen innefattar flera skogstyper så som sumpskog, ädellövskog och blandlövskog. I skogen har motionsslingor anlagts som sköts av kommunen. Slingorna går även på privatägd mark.

Eslövs kommun behöver göra skötselplaner för den kommunägda skogsmarken där naturvårds- och friluftsintressen styr inriktningen.

Eslövs kommun ska i detaljplaner skydda träd genom att införa marklov för fällning av värdefulla träd.

Figur 20. Skyddsvärda träd utifrån Länsstyrelsen i Skånes och kommunens inventeringar.

Gammal grov ek på Östra Strö fälä.

ÅTGÄRDSPROGRAM FÖR HOTADE ARTER OCH NATURTYPER

Nationella åtgärdsprogram är ett av flera verktyg som används inom naturvård för att nå det av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålet *Ett rikt djur- och växtliv*. De har tagits fram för arter och naturtyper vars existens inte anses kunna säkerställas genom befintliga skydd och åtgärder utan kräver ytterligare åtgärder. Åtgärdsprogrammen är en vägledning för alla inblandade och presenterar förslag på konkreta och specifika skydds- och bevarandeåtgärder. Ett åtgärdsprogram är tidsbegränsat, oftast till fem år, men kan förlängas vid behov.

I drygt 200 åtgärdsprogram beskrivs kunskapsläget om arternas och naturtypernas ekologi, hotbild och möjliga åtgärder. Programmen har tagits fram av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten med hjälp från landets länsstyrelser. Åtgärdsprogrammen som tagits fram av Länsstyrelsen i Skåne har fokuserat på torra, sandiga marker, värdefulla trädmiljöer, våtmarker med groddjur, vadarfåglar och rikkärr (mineralrik myr) samt sötvatten och havsmiljöer.

Följande nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper berör Eslövs kommun då fynd av dessa arter har rapporterats. Fyndens sanningsenlighet är inte utvärderade.

Arter

Blötdjur

- Tjockskalig målarmussla (senast rapporterade fynd 2017)

Däggdjur

- Barbastell (fladdermus, senast rapporterad 2015)
- Utter (senast rapporterade fynd 2018)

Fåglar

- Brushane (senaste rapporterade fynd 2019)
- Fältpiplärka (senast rapporterade fynd 2007)
- Ortolansparv (ett rapporterat fynd 2001)
- Rödspov (senast rapporterade fynd 2014)
- Skräntärna (senast rapporterade fynd 2018)
- Ängshök (senast rapporterade fynd 2017)

Groddjur

- Grönfläckig padda (ett rapporterat fynd 2015)
- Strandpadda (senast rapporterade fynd 2000)

Insekter

- Batavsandbi (senast rapporterade fynd 2018)
- Läderbagge (ett rapporterat fynd 2003)
- Platt frölöpare (senast rapporterade fynd 2007)

Svampar

- Praktvaxskivling (senast rapporterade fynd 2005)

Naturtyper

- Särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet
- Skånes rikkärr: kärrjohannesört (senast rapporterade fynd 2009)
- Groddjur och småvatten
- Åkerogräs: klibbveronika (senast rapporterade fynd 2004), sommarklynne (senast rapporterade fynd 2017), åkersyska (senast rapporterade fynd 2017)
- Vildbin och småfjärilar på torr äng: rödtoppebi (ett rapporterat fynd 2012), storfibblebi (senast rapporterade fynd 2016), stäppbandbi (senast rapporterade fynd 2017)
- Kransalger i kustnära vatten: uddnate (senast rapporterat fynd 2005)

Barbastell (VU)

Batavsandbi (VU)

Utter (NT)

Rödspov (CR)

VÄRDEFULLA NATURMILJÖER I OCH I ANSLUTNING TILL SJÖAR OCH VATTENDRAG

År 2005 påbörjade länsstyrelserna ett arbete med att peka ut värdefulla naturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag i Sverige. Målet var att få fram en lista över områden med nationellt särskilt värdefulla miljöer. Denna ska ligga till grund för nationella åtgärdsprogram för skydd och restaurering och vara ett led i arbetet med att uppnå det nationella miljökvalitetsmålet *Levande sjöar och vattendrag*. Vattendragen eller sjöarna är klassade som värdefulla utifrån natur-, fisk/fiske- och kulturmiljövärde.

Vattendrag i kommunen som är klassade av Länsstyrelsen i Skåne:

- Borstbäcken – nationellt värdefull utifrån naturvärde
- Bråån – nationellt särskilt värdefull utifrån naturvärde
- Kävlingeån – nationellt särskilt värdefull utifrån fisk/fiskevärde
- Ringsjön – nationellt särskilt värdefull utifrån natur-, fisk/fiske- och kulturvärde
- Rönneå – nationellt särskilt värdefull utifrån natur- och kulturvärde
- Saxån – nationellt särskilt värdefull utifrån naturvärde
- Vombsjön – nationellt värdefull utifrån naturvärden, nationellt särskilt värdefull utifrån fisk/fiskevärde.

Betesmarker omger Bråån vid Högseröd.

KOMMUNALA ANSVARSARTER

Att arbeta med riktade insatser för att säkerställa överlevnaden av arter vars existens är hotad är en möjlighet att hejda förlusten av biologisk mångfald. Förekomsten av specifika arter är sällan jämnt fördelad i landskapet utan är ofta begränsad till ett visst område. Den nation, region eller kommun som hyser de flesta individerna av en viss art kan då sägas ha ett särskilt ansvar för den artens bevarande.

I Skåne har länsstyrelsen brutit ner arbetet med de nationella åtgärdsprogrammen för hotade arter till att föreslå några arter som varje kommun har att ta särskilt ansvar för.

Tilldelningen grundar sig på att varje art har en relativt stor del av sin nationella förekomst i just den kommunen. För Eslövs kommun föreslår länsstyrelsen följande arter (de arter som är markerade i fetstil har mer eller mindre sin tyngdpunkt i kommunen):

Insekter: almbloomböck, blomvassböck, batavsandbi, stäppbandbi

Fåglar: sånglärka, stare

Kärlväxter: **humlesuga, kärrnäva**

Lav: **askvårtlav**

Svampar: grisspindling, pälsticka

Genom att fokusera naturvårdsarbetet på en eller ett par arter kan man gynna flera andra arter som har liknande krav på livsmiljön.

Eslövs kommun ska arbeta med de ansvarsarter som Länsstyrelsen i Skåne tilldelat kommunen och skydda respektive sköta deras livsmiljöer.

Humlesuga, en av kommunens ansvarsarter.

Övriga ställningstaganden inom naturvårdsarbetet

Eslövs kommun ska verka för att krav på åtgärder som gynnar den biologiska mångfalden ställs på arrendatorer av kommunens åkermark.

Eslövs kommun ska föra dialog med berörda aktörer så att alléer återplanteras där de tidigare funnits och nyplanteras.

Eslövs kommun ska föra en dialog med berörda aktörer så att skötselinsatser som görs på banvallar, bangårdar och vägmiljöer gynnar biologisk mångfald.

Eslövs kommun ska verka för att skötsel av kommunens grönområden inriktas på att gynna den biologiska mångfalden.

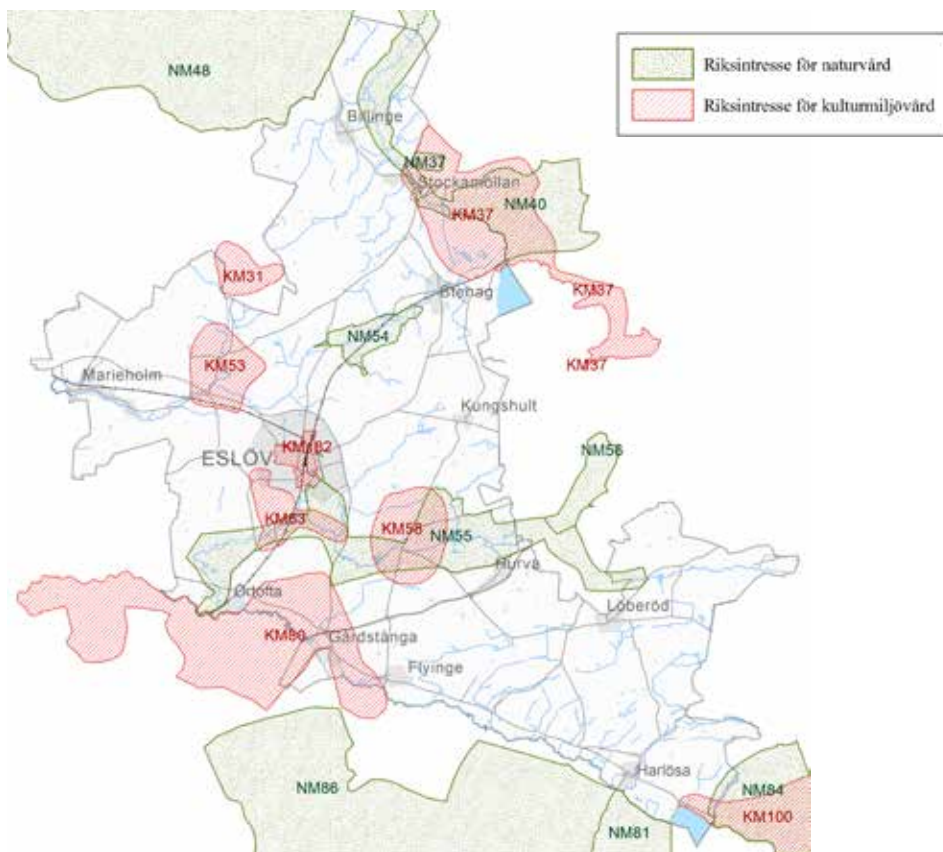

Hammarlunda kyrka.

KULTURMILJÖN I ESLÖVS KOMMUN

RIKSINTRESSEN FÖR KULTURMILJÖVÅRD (KM)

Kulturmiljöer av riksintresse är miljöer där landskapets historia går att läsa och uppleva så tydligt i dagens landskap att den anses vara av nationellt intresse. Riksintresse för kulturmiljövård beslutas av Riksantikvarieämbetet och arbetas fram tillsammans med länsstyrelser och kommuner (figur 21). För mer information se www.raa.se.

Figur 21. Riksintresse för kulturmiljövård kombinerad med riksintresse för naturmiljö. Kartan visar att värdefulla natur- och kulturmiljöer överlappar varann.

- **Trolleholm (KM31)** Vidsträckt slotts- och odlingslandskap kring Trolleholms slott av medeltida ursprung. Öppet och allékantat odlingslandskap som präglats av slottets stordrift. Välbevarad slottsmiljö.
- **Ageröd-Bosjökloster-Stockamöllan (KM37)** Dalgångsbygd och slottslandskap kring Rönneå och Västra Ringsjön. Här har bosättningar funnits sedan förhistorisk tid. Bygden präglas sedan medeltiden av Bosjökloster och dess verksamhet. Även senare storgodsbildning, exempelvis Rönneholms slott, har format bebyggelsen och odlingslandskapet efter 1800-talets allt rationellare brukningsmetoder. Lämningar efter stenbrytning i landskapet har rötter i medeltiden. Rönneåns betydelse som kraftkälla åskådliggörs bland annat i Möllerikets många kvarnanläggningar.
- **Västra Strö-Trollenäs (KM53)** Landskap kring Trollenäs har brukats sedan förhistorisk tid. Trollenäs slott, av medeltida ursprung, har genom århundraden satt sin prägel på landskapets utformning och bebyggelsen kring slottet med de underlydande by- och kyrkomiljöerna.
- **Skarhult (KM58)** Slottslandskapet kring Skarhults slott ligger i övergångszonen mellan slätt- och skogsbygd. Godsförvaltningen har i århundraden satt sin prägel på såväl landskapets som bebyggelsens gestaltning.

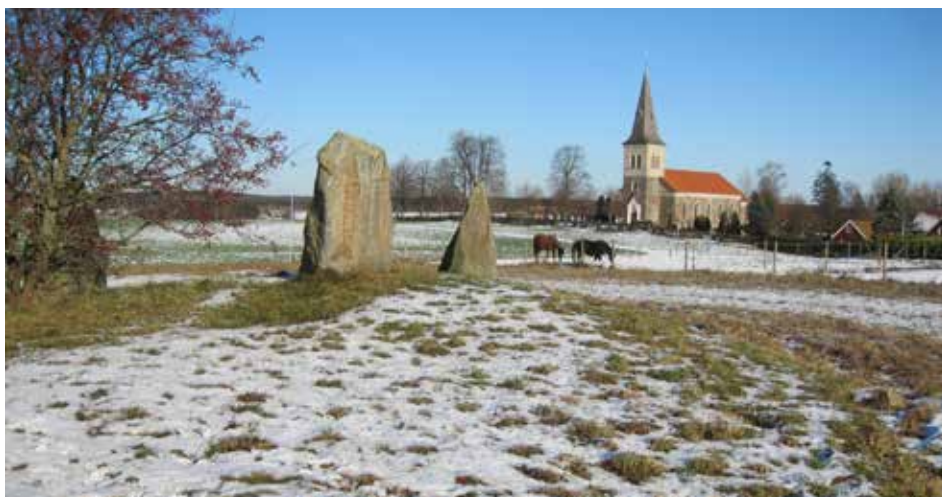
- **Ellinge-Västra Sallerup** (KM63) I dalgången kring Bråån ligger Ellinge slott. Godsförvaltningen har sedan medeltiden satt sin prägel på såväl landskapets som bebyggelsens gestaltning.
- **Svenstorp-Hviderup-Flyinge-Västra Hoby** (KM80) Vidsträckt slotts- och odlingslandskap kring Kävlingeån. Här har landskapet brukats sedan förhistorisk tid. Sedan stormaktstiden präglas landskapet av godsförvaltningen vid slotten Svenstorp och Hviderup samt Flyinge kungsgård. Förvaltningen av slotten/gårdarna har lämnat spår i landskapets utformning och på bebyggelsens och kyrkornas utveckling inom området.
- **Övedskloster-Tullesbo** (KM100) Slotts- och odlingslandskap utmed Vombsjön. Bosättningar i området har funnits sedan förhistorisk tid. Sedan medeltiden präglar klostret och senare godsförvaltningen vid Övedskloster bebyggelsen, som har ett betydande arkitektur- och socialhistoriskt intresse.
- **Eslöv** (KM182) Stadsmiljö – järnvägsstad – som visar järnvägens och industrialismens betydelse för tätortsutvecklingen. Detta kan ses i järnvägsmiljön med stationshuset från 1913, industribyggnader och andra till järnvägen knutna byggnader och anläggningar. Utmärkande är också den lokala byggnadstraditionen med hus i företrädesvis rött och gult tegel.

FORNMINNEN

I landskapet finns spår från människans äldre historia som exempelvis gravhögar och odlingsrösen. Dessa lämningar är värdefulla historiska dokument som utgör intressanta inslag i landskapet. De ger en tidsdimension åt landskapet och är viktiga för att även kommande generationer ska förstå historien. För att bevara synliga, kända fornminnens karaktärsdrag är skötseln av dem viktig. Markskötseln kan också vara en fortsättning på den hävd som en gång funnits, det vill säga slätter- och/eller beteshävd. Om hävdkontinuiteten är lång är artikedomen oftast hög.

Eslövs kommun sköter med hjälp av bidrag från länsstyrelsen sju fornminnen. Skötseln omfattar huvudsakligen slätter samt röjningar av buskar så att gravhögar och stensättningar hålls synliga. Fornlämningar där skötsel sker är:

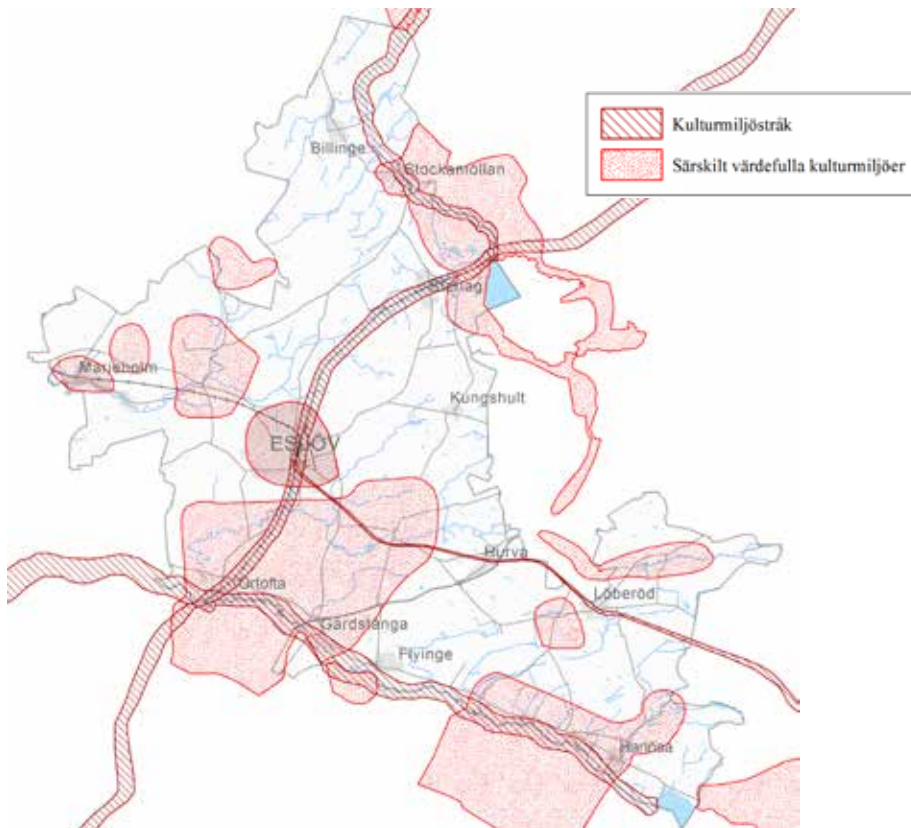
- Thulestenarna vid Västra Strö (runstenar, järnålder)
- Gravhögar vid Getinge och Killehög (gravhögar, bronsålder)
- Stenvägbro vid Hjularöd (valvbro av sten, mitten av 1700-talet)
- Galgbacken vid Gunnaröd (gravfält, järnålder)
- Röse i åkermark vid Gunnaröd (röse, bronsålder)
- Hörahög i Abullahagen (gravfältet från järnåldern)
- Stenbocks vadställe där Magnus Stenbock gick över Rönne å med sin här (ligger i Höörs kommun).

Thulestenarna vid Västra Strö.

KULTURMILJÖPROGRAM FÖR SKÅNE

Kulturmiljöprogrammet visar Skånes historia och utveckling genom elva stycken så kallade temalandskap som även innehåller fördjupande beskrivningar. Av kommunens värdefulla kulturmiljöer har länsstyrelsen lyft fram nio miljöer som särskilt värdefulla och fyra kulturmiljöstråk (figur 22). För mer information se www.lansstyrelsen.se/skane.

Figur 22. Särskilt värdefulla kulturmiljöer i kommunen enligt Kulturmiljöprogram för Skåne.

- **Eslov.** En ort starkt förknippad med sin järnvägshistoria. Stadsplanen med station, hotell, olika affärsrörelser och annan service lokaliserades till stadens framsida, industrier till baksidan. Trädgårdsstaden präglade utbyggnaden under tidigt 1900-tal. Ny bebyggelse har anlagts radiellt utåt så att tydliga "årsringar" uppstått.
- **Hammarlunda-Harlösa-Hjularöd-Revingehed-Silvåkra.** Ett skånskt kulturlandskap som präglas av 1800-talets jordbruksreformer, 1900-talets industrialisering och nya kommunikationer. Karaktäristiskt för området är vidsträckta åkerfält, vägsträckningar, alléer, stengården och trädader i ägo gränserna. Kyrkbyarna ger området en historisk kontinuitet.
- **Svenstorp-Örtofta-Ellinge-Skarhult-Gårdstunga.** Det skånska godslandskapet med åkerfälten, plattgårdarna, vägsträckningarna, allésystemen och den utifrån godsen gestaltade bebyggelsen är viktiga komponenter i miljön.
- **Löberöd.** Den samlade godsmiljön med den gårdsnära, de stora brukningsenheterna och alléerna framstår som typiska och värdefulla inslag.
- **Trolleås-Västra Strö.** Ett kontinuerligt ianspråktagande av landskapet allt sedan förhistorisk tid. Karaktäristiskt är Thulestenarna, kyrkorna och godset, alléerna och bystrukturen i byarna.
- **Ageröd-Stehag-Bosjöklöster-Stockamöllan.** Landskapet visar en tydlig kontinuitet från förhistorisk till modern tid. Här finns fyndplatser från äldre stenålder, medeltida kloster som utvecklats till profana slott, skiftesreformers inverkan på landskapet, spåren av tidig industri och kyrkornas utformning. Åsträckan mellan Hasslebro och Stockamöllan utgör en sällsynt och välbevarad industrihistorisk miljö med rötter i senmedeltid.

- **Marieholm.** Ett mindre stations- och industrisamhälle dominerat av olika typer av småhus, huvudsakligen från perioden 1920–1970.
- **Östra Karaby.** Det accentuerade, höga och fria läget är karaktäristiskt för de tidigmedeltida kyrkornas placering. Läget gör att kyrkan dominerar ett större landskapsavsnitt.
- **Brååns dalgång.** Betesmarkerna, trädraderna, den spridda gårdsbebyggelsen och äldre hägnader såsom stengårdsgårdar är väsentliga inslag i miljön en del av ett äldre kulturmiljölandskap.
- **Kävlingeån** (kulturmiljöstråk). Kävlingeåns sankt strandängar utnyttjades för bete under mycket lång tid. Flera kraftverk längs ån har varit direkt avgörande för olika verksamheters lokalisering.
- **Södra stambanan** (kulturmiljöstråk). Stambanan har fortfarande stor betydelse för förbindelserna i den svenska infrastrukturen.
- **Ystad-Eslövs järnväg** (kulturmiljöstråk). Banan är en återspeglning av samhällsutvecklingen: det mödosamma manuella anläggningsarbetet, folkrörelsernas ankomst, samhällsbyggande och industrialisering, det abrupta slutet och stations-samhällets omvandling till pendlarsamhällen till stor del baserade på privatbilism.
- **Rönneå** (kulturmiljöstråk). Sankt strandängar med naturlig översilning som länge utnyttjats som betesmarker. Flera kraftverk längs ån som direkt varit avgörande för olika verksamheters lokalisering.

Gamla industrilokaler i Stockamöllan. Numera museum.

ESLÖVS KOMMUNS KULTURMILJÖSTRATEGI

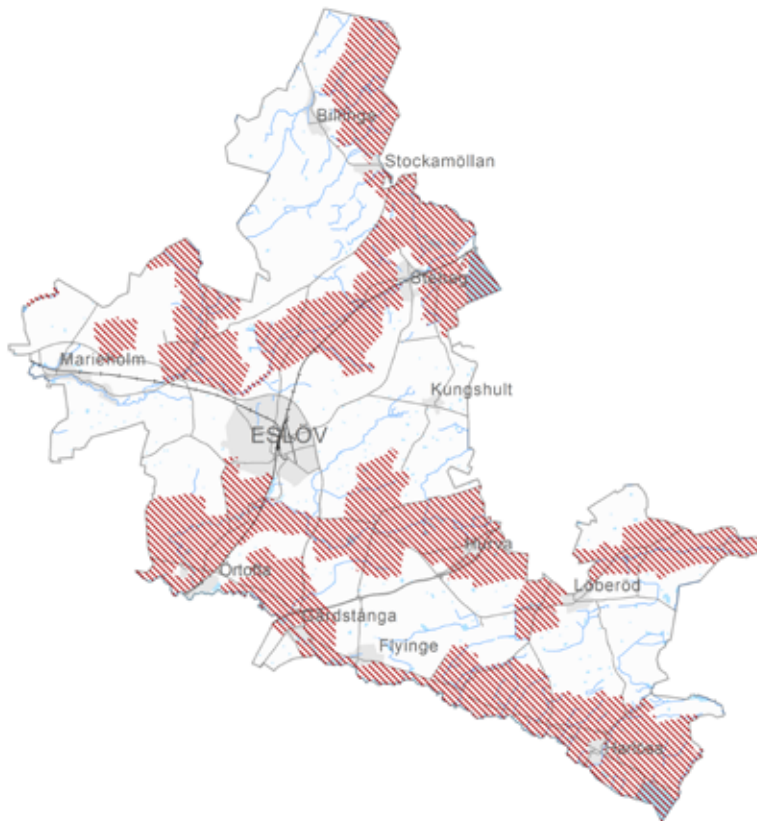
År 2019 antog Eslövs kommun *Plan för framtagandet av Eslövs kommuns kulturmiljöprogram*. Tillsammans med konsulter från Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige (Kulturen i Lund) har kommunen arbetat med att identifiera kulturhistoriskt intressanta byggnader/miljöer i Eslövs kommun. I uppdraget genomfördes tre inventeringar: i Stockamöllan, längs med Kvarngatan/Östergatan och utmed med Västergatan i centrala Eslöv. Kulturmiljökartan är ett resultat av de tre inventeringarna. I inventeringen identifierades byggnader och bebyggelseområden som har ett särskilt kulturhistoriskt värde, i enlighet med Plan- och bygglagen kapitel 8 § 13.

Det långsiktiga målet är att säkerställa kulturhistoriska värden och ge möjlighet att tillhandahålla ett planeringsunderlag inför framtida exploateringar eller andra förändringar utan att kulturvärdena påverkas negativt. Ett annat mål är att sprida kunskap om de kulturhistoriska värdena bland husägare och boende i Eslövs kommun samt att öka intresset för att miljön vårdas och tas om hand.

I ett kulturmiljöprogram kan kommunen peka ut kulturmiljövärden som finns i bebyggelse och kulturlandskap. Det är viktigt att kulturmiljöerna analyseras utifrån både kulturhistoriska värden och naturvärden, eftersom det i kulturlandskapet förutom rester av strukturer från historisk markanvändning också finns naturvärden. Naturvärdena kan gå förlorade om de inte sköts rätt.

VÄRDEFULL LANDSKAPSBILD

I Eslövs kommuns översiktsplan från 2001 har områden med värdefull landskapsbild pekats ut. Vid identifieringen av områdena har Länsstyrelsens kartor över storskaliga terrängformationer och landskapsbild samt riksintresse för kulturmiljövården använts. Kartorna har kompletterats med områden som ur ett kommunalt perspektiv kan anses ha en värdefull landskapsbild, företrädesvis vyer med äldre kulturlandskap (figur 23). Till de områden som finns med i ÖP 2001 har ytterligare ett pekats ut, Braåns dalgång.

Figur 23. Områden med värdefull landskapsbild (ÖP 2001) samt Braåns dalgång

- **Braåns dalgång.** Vid gränsen mot Svalövs kommun i nordväst gör Braån en sväng in i kommunen. Den rinner då i en markerad dalgång där den dominerande markanvändningen är bete.
- **Rönneåns dalgång med omgivningar** Rönneåns dalgång har flera naturtyper med höga naturvärden. Landskapet har på flera ställen en mer ålderdomlig karaktär där stengärden och träd-och buskridåer avgränsar åkrar och betesmarker. Omgivningarna bjuder dels på flacka stränder med våtmarker och öppna betesmarker, dels på en djupt nerskuren dalgång med ädellövsskogs-klädda branta sluttningar och rasbranter. Längs ån finns flera vattendrivna kvarnar bevarade. En av dem finns vid Stockamöllan där det även finns en

välbevarad bruksmiljö. På Rönneholms mosse har torv brutits sedan 1800-talet. I området finns naturtyper som är ovanliga i kommunen.

- **Saxåns dalgång med omgivningar.** Saxån rinner fram genom ett i huvudsak öppet jordbrukslandskap och omges huvudsakligen av åkermarker. Kring Farstorp och Trollenäs förekommer huvuddelen av de betesmarker som finns längs ån men också skogsmark och trädbevuxen mark. Strax uppströms Trollenäs slott finns vackra meandrande partier av ån där omgivningarna utgörs av öppna betesmarker.
- **Östra Karaby backar.** Östra Karaby backe är en markerad höjd som avtecknar sig i ett annars ganska flackt landskap. Höjden är bildad som en isälvsavlagring av sand/grus från tiden för inlandsisen. På toppen ligger moränlera. En mindre dalgång med nordsydlig sträckning ligger i östra delen av området. Uppe på höjden ligger Östra Karaby by med kyrkan och församlingshemmet. Härifrån är utsikten milsvid.
- **Ringsjön-Sjöholmen-Haga.** I området mellan Sjöholmen och Haga finns många strukturer, som stengärden och vegetationsridåer, från 1700- och 1800-talets kulturlandskap. Markanvändningen varierar med både betes- och åkermarker vilket skapar ett småskaligt och vackert landskap. Central ligger Stehags kyrkby med samlad bebyggelse vid kyrkan. Från kyrkbyn är utsikten vacker ner mot Ringsjön. Sjön är omgiven av betesmarker och skogsområden.
- **Brååns dalgång med omgivningar.** Bråån rinner i kommunen omväxlande genom ett uppodlat storbrukslandskap, mosaikartat småbrukslandskap och genom smala djupa raviner. Vid Örtofta rinner ut i Kävlingeån. I mosaiklandskapet vid Bingstorp och Högseröd omges åker- och betesmarker av stengärden och trädridåer medan ån meandrar fram. I Högseröd ligger bebyggelsen samlad kring kyrkan. Kring Löberöds och Skarhults slott breder ett storskaligt åkerlandskap ut sig som avbryts av skogsområden. På flera platser längs dalgången har man fin utsikt över Brååns dalgång.

Rönneåns dalgång vid Stockamöllan.

- **Värlinge-Hemmingsberga-Bosarp-Stehag.** Trakten kring Värlinge-Hemmingsberga-Bosarp-Stehag utmärks av ett mosaikartat kulturlandskap där stengärden och vegetationsridåer omsluter betesmarker och åkrar. Träd-dungar vid gårdar och i gränser delar ytterligare upp landskapet. Området är rikt på gamla grova ekar. Långgropen är ett av Saxåns biflöden rinner genom området. Den är rätad och omges av åker- och betesmarker. Parallellt med ån löper Bosarps Jär en rullstensås som blev naturreservat 1963. Åsen dominerar landskapet och ger möjligheter till utblickar över omgivningen. Vid Stehag ligger Gyabjär, ett skogsområde med höga naturvärden men också ett fint frilufts-område.
- **Kävlingeåns dalgång med omgivningar.** Kävlingeåns dalgång är flack och i de flacka sluttningarna finns ett omväxlande odlingslandskap med trädridåer och stengärdsgårdar i fältgränserna och kring mindre vattendrag. Kring Harlösa-bäcken, som är en något större bäck, är dalgången markerad och omges av betesmarker. Nivåskillnaden i Kävlingeån är liten mellan källa och mynning, varför ån flyter stilla fram. Historiskt har de flacka områdena kring ån brukats som betesmark och stora delar utgjordes av sankmarker. Betesmarker finns idag kvar främst kring Flyinge. Vid höga flöden översvämmas markerna närmast ån. En bit från ån reser sig sandbackar på grusåsar som löper parallellt med ån. De sandiga markerna betas eller odlas. Från sluttningarna är utblick-arna över landskapet vida. Höga vallar ligger här och var i strandkanten utefter åns sträckning. De är ett minne från en storskalig rensning och rätning av ån i början av 1940-talet.
- **Borstbäckens dalgång.** Borstbäcken rinner i en djupt nerskuren dalgång i lerskifferberggrund. De branta dalsidorna är bevuxna med framförallt bokskog med inslag av andra ädla lövträd som ek, ask och alm. Ädellövs-kogen är hög-växt och gallrad, vilket medför att skogen är ganska öppen. En gammal banvall skär över dalgången i dess nedre lopp. Kring Hjularöds slott finns rika ädel-lövs-kogar och norr om slottet finns ett stort återskapat våtmarksområde.

Kävlingeån vid Gårdstånga.

REKREATION OCH FRILUFTSLIV I ESLÖVS KOMMUN

REKREATION OCH FRILUFTSLIV

Kommunerna har en nyckelroll i att skapa förutsättningar för ett väl fungerande friluftsliv. Att planera för friluftsliv är att planera för ökad folkhälsa, naturförståelse och regional utveckling. Att utöva friluftsliv i naturen bygger på allemansrätten. Den är en grundläggande förutsättning för friluftsliv, men innebär också skyldigheter.

Allemansrätten

Allemansrätten innebär en begränsad rätt för var och en att färdas över annans mark och tillfälligt uppehålla sig där. Med rätten följer krav på hänsyn och varsamhet; mot natur och djurliv, mot markägare och mot andra människor ute i naturen. Naturvårdsverket har sammanfattat allemansrätten i orden Inte störa – Inte förstöra.

De allmänna hänsynsregler som gäller för alla som nyttjar naturen och allemansrätten hittar du i miljöbalken kapitel 2 och 7. I miljöbalken kapitel 7 § 1 sägs att "var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen ska visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den".

Ett aktivt friluftslivsutövande har stor betydelse för både den fysiska och psykiska hälsan. Därför är det viktigt att alla människor ges samma möjlighet att vistas i naturen och har tillgång till rekreationsområden. Att vara ute i naturen väcker intresset och ökar förståelsen för naturen. Friluftsliv kan även bidra till att utveckla näringslivet på landsbygden.

Till vardags utövas friluftslivet till stor del i det tätortsnära natur- och kulturlandskapet. Det är därför viktigt att planera friluftslivet långsiktigt. Vid planeringen av tätorter och deras utbyggnad är det angeläget att grönområden planeras in och att natur som är befintlig tas tillvara. Det anges både i plan- och bygglagen och miljöbalken.

Flera forskningsrapporter visar att barn som vistas mycket i naturen ofta är friskare, mindre stressade, har bättre motorik, högre koncentrationsförmåga och bättre minne än andra barn. Sedan tidigt 1990-tal har forskningsstudier från Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) visat att tillgång till grönområden är en viktig faktor för folkhälsan. Studierna har sedan utvidgats och fördjupats och visat att även kvaliteten på grönområdena har betydelse. Även vid rehabilitering av långtidssjuka har naturen en läkande påverkan.

Flera faktorer styr hur attraktivt ett område är för friluftsliv, bland annat tillgänglighet, variation av naturmiljöer, närhet till vatten och inslag av kulturhistoriskt intressanta miljöer. Frånvaron av störande buller har också betydelse för attraktiviteten hos ett område. Beroende på områdets innehåll och var det ligger utnyttjas de olika. Tabell 5 visar rekommenderade avstånd till olika typer av grönområden. Både människor som bor i tätorter och på landsbygden önskar att avståndet till natur- och/eller parkområden ska vara kort. Ett kort avstånd kan motverkas av barriärer av olika slag, exempelvis större vägar, järnvägar, stängsel eller åkermark, och kan därmed betyda att man inte går dit trots det korta avståndet.

Begrepp	Gångavstånd (km)	Cykelavstånd (km)	Bil-/bussavstånd (km)
Promenadområde (promenad, lek, motionslöpning)	0,2–0,8	2,5	8
Utflyktsområde (halvdags-utflykt, skidåkning, bär- svamp-plockning, naturstudier)	3	10	30
Fjärrekreationsområde (heldagsutflykter, semester)	–	–	100

Tabell 5. Rekommenderat avstånd till olika typer av rekreationsområde.

Park- och naturområden är till gagn för människan och bidrar med många ekosystemtjänster:

- människors rekreation, hälsa och vardagsfritid
- bevarande av den biologiska mångfalden
- stadsbyggnaden och stilideal inom trädgårds- och landskapskonsten
- den kulturella identiteten
- luftkvaliteten och klimatet
- kretsloppsanpassad teknik för dag- och avloppsvatten samt avfall
- lärande och kunskap om kretslopp och natur.

Rekreation/friluftsliv och naturvård är två intressen som har mycket gemensamt och kan oftast kombineras. Det kan dock uppstå konflikter till exempel när faunans krav på ostördhet kombineras med människors krav på fritt strövande eller när det finns intresse för ett stort besöksantal i naturområden med slitagekänsliga marker.

Störningskänsliga områden i kommunen är framför allt lokaler som fungerar som rast- eller häckningslokaler för fåglar, till exempel strandängar kring vattendragen och andra våtmarker, men också sandiga marker. Ett alltför hårt betesutnyttjande kan slita på mark och vegetation. En viss grad av förhöjd störning eller slitage kan dock komma en del artgrupper till godo. Det gäller till exempel vissa insekter och ettåriga växter som vill ha bar jord för att kunna bygga bo respektive etablera sig.

För att undvika att djur störs eller att vegetation slits kan man till exempel kanalisera människors rörelse genom att anlägga stigar och placera spänger där marken är fuktig eller blöt. Det har visats att när man utövar friluftsliv håller man sig gärna till markerade stigar. Det är också viktigt att områden som människor hänvisas till har tillräckligt stor yta.

Eslövs kommun ska i den fysiska planeringen värna och utveckla natur- och parkområden så att alla invånare får tillgång till grönområden för rekreation och friluftsliv.

TÄTORTSNÄRA NATUR

Tätortsnaturen har stor betydelse för rekreation och friluftsliv, men också för att den berikar miljön kring bostäder, skolor och verksamheter samt skapar livsmiljöer för växter och djur. Tätorternas grönområden fyller många behov och levererar ekosystemtjänster och kan därför kallas mångfunktionella. Förutom de redan nämnda funktionerna kan grönområdena till exempel kopplas till klimat-anpassning vid förändrade hydrologiska förutsättningar som stigande havsnivå, ökad nederbörd och för att mildra effekter av värmeböljor. Mångfunktionella ytor behöver planeras och förankras redan på en strategisk nivå för att därefter föras ner till detaljnivå.

Idag bor över 80 procent av Sveriges befolkning i tätorter. Det gör den tätortsnära naturen extra viktig. För många är naturområdet runt knuten den främsta möjligheten att komma ut och få kontakt med vilda växter och djur. Närheten innebär att området besöks även om naturvärdena är låga. Vikten av tätortsnära natur involveras i flera av regeringens friluftslivsmål liksom flera av målen i Regional Utvecklingsstrategi för Skåne som syftar till att stärka den tätortsnära naturen.

Det finns flera starka intressekonflikter i det tätortsnära landskapet där annan markanvändning prioriteras framför friluftsliv. Mycket tyder på att den oskyddade tätortsnära naturen tas i anspråk för bebyggelse och förändrad markanvändning och att ytorna därmed minskar. För att gottgöra förlorade natur- och rekreationsvärden kan ekologisk kompensation användas. Syftet med detta är att väga upp förlorade värden.

Det anges både i plan- och bygglagen och i miljöbalken att det är viktigt att grönområden planeras in när tätorter byggs ut. Vid planering av tätortsnatur är flera aspekter viktiga. Patrik Grahn (SLU) har i sin forskning tagit fram åtta parkkaraktärer som kan vara en grund när grönområden anläggs.

- **Rofyllighet.** Karaktären rofyllighet återfinns i en miljö där det är lugnt och tyst. Här hörs bara kvitter från fåglar, vind och vatten.
- **Vildhet.** I den vilda parkkaraktären är miljön naturlig. Här får besökaren upplevelsen av en orörd natur, där växterna ser självsådda ut och de får växa okontrollerat.
- **Artrikedom.** På en plats med karaktären artrikedom finns en mångfald av växter och djur.
- **Rymd.** I en natur med upplevelsen av rymd känner besökaren att de förflyttat sig till "en annan värld", i alla fall mentalt. Rymd upplevs genom känslan av en sammanhållen plats och enhetlighet.
- **Vidd, Allmänning.** Karaktärens främsta egenskap är stora ytor där besökaren har god överblick.
- **Refug, Viste.** Refug eller viste är karaktärer som finns på mer omslutna, trygga, mindre offentliga platser. Där finner besökaren mer enskildhet.
- **Samvaro, Möte.** Platsens främsta egenskaper är att den ger möjlighet till möten mellan människor, umgänge och sociala kontakter. Här sker aktiviteter som man deltar i eller betraktar.
- **Kultur.** Här upplever besökaren tidens gång, till exempel genom landskapselement som funnits på platsen länge eller inslag som berättar om vad som funnits på platsen tidigare.

Eslövs kommun ska vid exploatering av grönområden använda ekologisk kompensation.

Eslövs kommun ska värna natur- och parkområden i och kring tätorter så att alla invånare har närhet till grönområden för rekreation och friluftsliv.

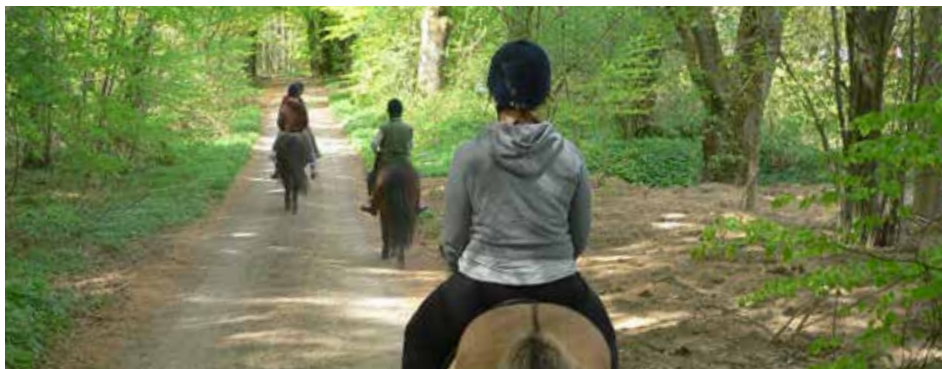
NATUREN SOM PEDAGOGISK KÄLLA

Att flytta undervisningen utomhus ger eleverna möjlighet att använda hela kroppen och alla sina sinnen. Detta innebär att fler elever hittar sitt sätt att lära på. Särskilt för de elever som har läs- och skrivsvårigheter och de som har mycket energi kan lektioner utomhus vara ett viktigt komplement till den traditionella undervisningen inomhus. Utomhuslektioner kan ha stora fördelar för elever i alla åldrar.

Områden som används i undervisningssyfte ska innehålla lätt identifierbara naturföreteelser och vara lättillgängliga. Den tätortsnära naturen är ofta lättillgänglig, men innehållet kan vara triviale. Enklare artstudier och fältförsök under en lektionstimme kan ändå utföras. Man kan till exempel lyfta på stenar och se vad som finns

därunder eller imponeras av växternas oanade krafter när maskrosor, björkar eller andra växter sticker upp genom asfalten. Även lärande om till exempel vattnets kretslopp kan utföras i enkla naturmiljöer.

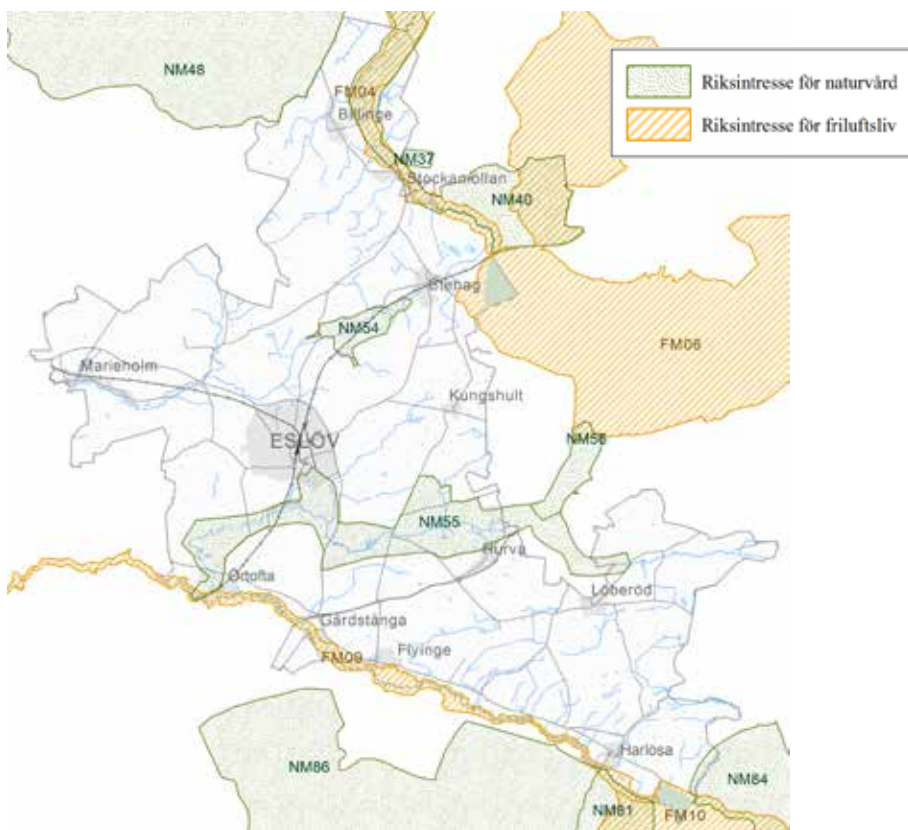
Varierad terräng i utemiljön ger en allsidig träning för kroppens alla muskler, vilket motverkar övervikt och främjar förmågan att sitta still. Eftersom de flesta barn tillbringar en stor del av sin dag i skolan är användandet av utemiljön i undervisningen viktig eftersom utevistelse påverkar deras hälsa och förmåga till lärande. Vid planering av nya skolor eller ombyggnad av skolgårdar bör stor vikt läggas vid utemiljön för att skapa innehållsrika och stimulerande miljöer.

Ridning är en populär sysselsättning. Här en guidad tur vid Hjortsås.

RIKSINTRESSE FÖR FRILUFTSLIV (FM)

Naturvårdsverket gjorde en översyn av områden av riksintresse för friluftslivet under 2012–2014. Den resulterade i att nya områden pekades ut och beslutades 2017. För Eslövs kommun innebär det att det nu finns fyra områden av riksintresse för friluftsliv (figur 24). Tidigare hade vi inga. För mer information se www.naturvardsverket.se.

Figur 24. Riksintresse för friluftsliv kombinerad med riksintresse för naturvård. Kartan visar att områden av riksintresse för naturvård riksintresse för friluftsliv överlappar varandra.

- **Rönneå (FM04).** Rönneåområdet har mycket stora natur- och kulturvärden och har stor betydelse för friluftslivet i hela regionen. Bara ljud från naturen ger stora värden för rekreation. Området är geologiskt intressant och har många historiska och forntida lämningar. Kanoting på ån är mycket populärt. Området berör delar av Eslövs, Höörs, Ängelholms och Klippans kommuner. Det är totalt 4 180 hektar, varav cirka 800 hektar ligger inom Eslövs kommun.
- **Frostavallen-Ringsjön-Fulltofta (FM06).** Inom området finns attraktiva strövområden och fritidsanläggningar, exempelvis vid Frostavallen och Fulltofta, samt badplatser till exempel vid Sjöholmen och Ringsjöstrand. Området berör delar av Eslövs, Höörs och Hörby kommuner. Det är totalt 14 420 hektar, varav cirka 350 hektar ligger inom Eslövs kommun.
- **Kävlingeån: Vombsjön till Bjärred (FM09).** Kävlingeån är en av de största åarna i Skåne. Den är viktig för närrekreation och har betydelse för kanoting. Stigar för vandring finns och dalgången har en tilltalande landskapsbild. Fågellivet kring ån är rikt och stork är en vanlig syn. Området berör delar av Eslövs, Lunds, Kävlinges och Lommas kommuner. Det är totalt 1 890 hektar, varav cirka 600 hektar ligger inom Eslöv kommun.
- **Vomb och Klingavälsån (FM10)** Vombsjön är fiskrik och här finns viktiga rastplatser för fåglar. Slottslandskapet vid Övedskloster har satt stor prägel på landskapet. Vombs fure är ett stort skogsområde dominerat av tall som planterats för att förhindra sandflykt. Området har ett rikt djurliv, tystnad och en mängd stigar och skogsbilvägar som möjliggör strövande. Klingavälsån flyter genom Vombsänkan i ett flackt landskap och har ett rikt fågelliv med rastande och häckande vadarfåglar, gäss och rovfåglar. Flera fågeltorn och utsiktsplattformar som underlättar fågelskådning finns i området. Området är 6 910 hektar stort och ligger främst i Sjöbo och Lunds kommuner. Endast en liten del av Vombsjön med tillhörande strandområde ligger inom Eslövs kommun, drygt 150 hektar.

HANDLINGSPLAN FÖR SKÅNES FRILUFTSLIV 2018–2021

Länsstyrelsen i Skåne har tagit fram ”Handlingsplan för Skånes friluftsliv 2018–2021” på uppdrag av regeringen för att samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens friluftspolitik. Här har tagits fram mål och åtgärder för att stimulera friluftslivet. Friluftsliv är en angelägen fråga för regeringen och ett prioriterat politiskt område. Friluftslivspolitikerna ska stödja människors möjligheter att vistas i naturen och utöva friluftsliv. Staten har därmed en viktig roll i att stötta och stimulera kommunerna och de ideella organisationernas verksamhet i syfte att öka människors friluftslivsaktiviteter. Friluftslivet är brett och spänner över flera politiska områden, där naturvårdspolitik, regional tillväxtpolitik, jordbrukspolitik, skogspolitik, politik för landsbygdens utveckling, folkhälsopolitik och utbildnings- och forskningspolitik är några exempel. Friluftslivets folkhälsoaspekter och såväl den förebyggande som den rehabiliterande hälsovården är centrala, liksom kulturlivet och samhällsplaneringen. För att värna de tätortsnära grönområdena har den kommunala planeringen en nyckelroll.

Kanoting på Rönneå. Årligen paddlar 10 000–15 000 kanotister på ån.

GRÖNSTRUKTUR I SKÅNE

Grönstruktur är ett sektorsövergripande begrepp och många olika ämnesområden behöver samverka i frågor som rör den gröna strukturen. Fysisk planering, naturvård, friluftsliv, kulturmiljövård och turism är exempel på ämnesområden som behöver samarbeta. Utan kunskap om grönstrukturen är möjligheten till förståelse och hållbar utveckling begränsad. Det är därför viktigt att förmedla den gröna strukturens värden. Den gröna strukturen har betydelse för bland annat folkhälsa, återhämtning och rehabilitering, men också för den biologiska mångfalden. Region Skåne har gjort rapporten *Grönstruktur i Skåne – Strategier för en utveckling av grön struktur*. Syftet med rapporten är att visa utvecklingsmöjligheter för de gröna strukturerna i Skåne och inspirera kommunerna att vidareutveckla grönstrukturen. Man vill också skapa dialog och samsyn med berörda parter.

Det regionala programmet syftar till att stärka den gröna strukturen i Skåne. I programmet visar kartor med grundläggande grönstruktur bland annat grönområden och stråk med stora rekreations- och naturvärden, ekologiska stråk med utvecklingspotential och strategiska lägen för nya grönstråk. I rapporten finns ställningstaganden som kan vidareutvecklas av kommunen.

Eslövs kommun saknar en aktuell översiktlig strategisk plan för kommunens grönstruktur. Naturmiljöprogrammet behandlar de värdefulla naturmiljöerna men inte sambanden mellan dem och mellan naturen och parkmarken i tätorterna. Det finns därför ett stort behov av att få ett samlat dokument som beskriver, analyserar och värderar kommunens grönstruktur. Genom att knyta många mindre natur- och kulturmiljöer till ett grönt nätverk ökar förutsättningarna för arter att spridas och för människor att röra sig.

Eslövs kommun behöver ta fram en grönstrukturplan för hela kommunen, både för tätorter och landsbygd, som kan vidareutvecklas till en plan för grön infrastruktur.

Trollsjön – en grön lunga i Eslövs tätort.

NÄRMARE TILL NATUREN I SKÅNE

Länsstyrelsen tog fram *Närmare till naturen i Skåne* 2003. Programmet var tänkt som ett underlag för de skånska kommunerna, länsstyrelsen och Region Skåne i arbetet att långsiktigt skydda och utveckla de mest värdefulla tätortsnära områdena för friluftsliv och naturvård och därmed bidra till att miljömålet *En god bebyggd miljö uppfylls*. I rapporten valdes följande områden i kommunen ut för att skyddas för sina värden för friluftsliv och naturvård:

- Ringsjöområdet
- Rönneåns övre dalgång
- Saxåns dalgång

- Gyabjär
- Stavröds mosse och Snärjet
- Kävlingeåns dalgång
- Brååns dalgång

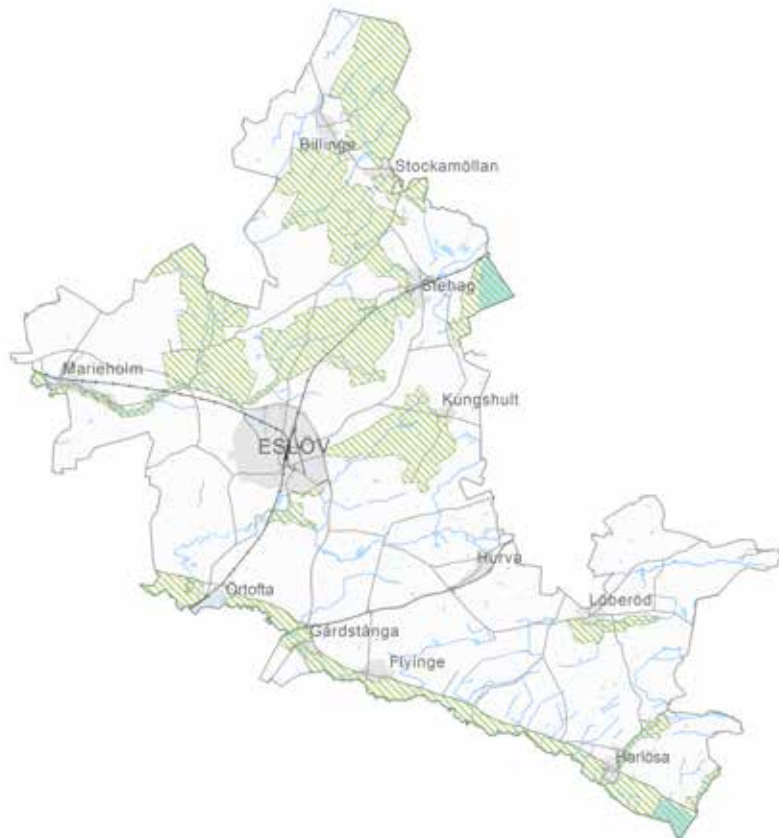
En genomförandeplan för perioden 2016–2020 har tagits fram. I den finns, för Eslövs kommun, områdena Billingenmölle och Gyabjär med. Dessa områden bör alltså skyddas.

Eslövs kommun ska i den fysiska planeringen utgå från "Närmare till naturen i Skåne" vid planering av rekreationsområden.

FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR FRILUFTSLIV I ESLÖVS KOMMUN

Vardagslandskapet, det landskap som finns omkring oss, kanske inte innehåller höga naturvärden men utgör i många fall grunden för möjligheterna att röra sig naturen och för arter att spridas. Det bildar grundstenar i grönstrukturen. Utan möjlighet att sprida sig kommer många hotade arter som finns idag att försvinna. Grönstrukturen är också viktig för oss människor, för vårt välbefinnande och vår hälsa.

Förutsättningar för rekreation och friluftsliv varierar mycket mellan kommunens olika delar. På slätten finns endast mindre naturområden eller småbiotoper som mägergravar och alléer, vilket innebär att fast man bor ute på landet är tillgången till natur liten. I norra delen av kommunen finns rikligt utbud på både skogar och mer eller mindre öppna gräsmarker. I kommunens översiktsplan från 2001 pekas områden lämpliga för friluftsliv ut.

Figur 25. Områden lämpade för friluftsliv enligt Eslövs kommuns översiktsplan 2001.

Eslövs kommun har i begränsad utsträckning arbetat med att tillgängliggöra områden för friluftsliv. Kommunen har anlagt slingor i Gyaskogen vid Stehag, vid Laddran i Marieholm, i Örtofta vid Bråån och Trollestigen vid Saxån/Trollenäs. Ett förslag till att förbinda Gryby med Snärjet gjordes i början av 2000-talet men har inte förverkligats.

Tillsammans med Örtofta byalag har Eslövs kommun ansökt och fått projekt-pengar för att göra en tillgänglighetsanpassad stig vid Kävlingeån i Örtofta. Projektet kommer att förverkligas under 2020.

I tätorterna Marieholm, Örtofta, Billinge, Stehag, Stockamöllan, Löberöd, Eslöv och Flyinge finns anlagda stigar. Lokala föreningar har skapat strövstigar vid Flyinge, Gårdstånga och Stockamöllan. Skåneleden löper genom kommunens östra delar. Rönneå är en populär kanotled, speciellt sträckan från Stockamöllan och nedströms. Här paddlar varje år flera tusen kanotister och i Stockamöllan finns en kanotuthyrare. Även Kävlingeån används för kanoting.

Gamla banvallar kan med fördel nyttjas för friluftsändamål. I kommunen finns några banvallar kvar efter nedlagda tåglinjer. På sträckorna Eslöv–Hurva–Löberöd och Eslöv–Hörby skulle delar kunna utvecklas till gång- och cykelvägar genom landskapet. Banvallar är uppbyggda av sandigt och grusigt material och kan hysa naturvärden som måste beaktas vid ett i anspråkstagande. De kan därför också utgöra viktiga länkar i grönstrukturen.

När täktverksamheten upphör på Rönneholms mosse (nuvarande tillstånd går ut 2021) ska området enligt återställningsplanen omvandlas till en större vattenyta omgiven av skogs- och mossemark. Här kan olika typer av våtmarker skapas. Mossar är en ovanlig naturtyp och området har en intressant kulturhistoria och skulle bli ett fint rekreationsområde. På andra sidan Rönneå i Höörs kommun ligger Ageröds mosse, vilket ytterligare förstärker rekreationsvärdet.

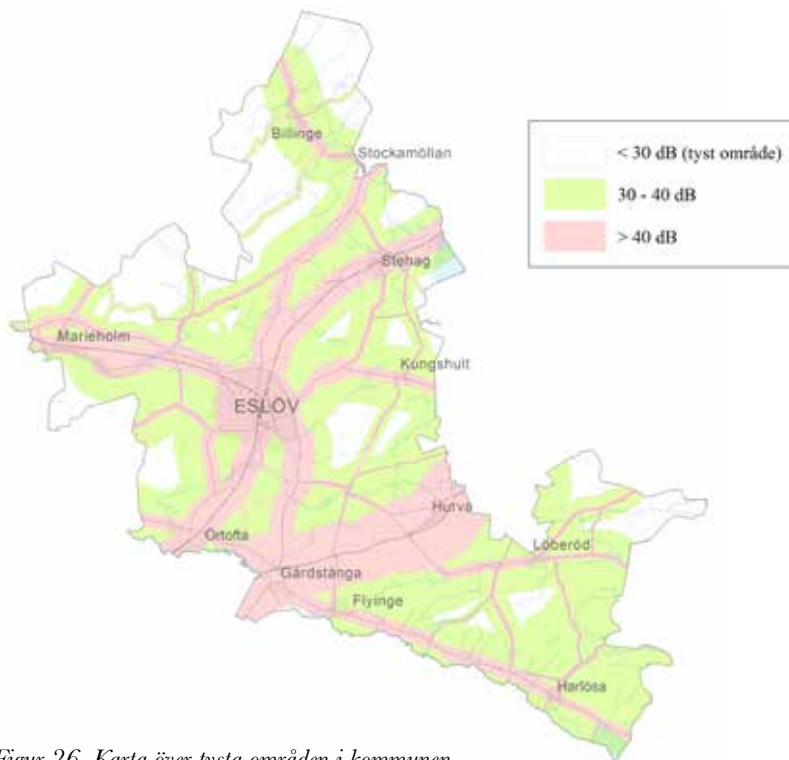
Eslövs kommun har för avsikt att skapa ett natur- och rekreationsområde i dialog med berörda aktörer när täktverksamheten på Rönneholms mosse upphör.

Eslövs kommun ser gamla banvallar som en resurs vid anläggning av gång- och cykelstråk från tätorterna och ut i landskapet.

Med vattenkikare kan man se djur och växter under vattenytan.

TYSTA OMRÅDEN

Figur 26. Karta över tysta områden i kommunen.

En stor resurs för naturupplevelser och friluftsliv är tillgången på tysta områden. En inventering av tysta områden gjordes av kommunen 2018. Med tysta områden menas områden där bullret från mänskliga aktiviteter i genomsnitt understiger 30dB. Inventeringen visade att de flesta tysta områden finns i kommunens norra delar men också att Snärjet som ligger strax öster om Eslövs tätort har dessa kvaliteter.

Tysta områden är en bristvara i många kommuner, framför allt i Sydvästskåne. Sådana områden är därför en tillgång som bör skyddas från intrång av störande verksamheter. I dagens stressiga samhälle kan områden med bara naturljud vara en ovärderlig tillgång.

Eslövs kommun ska i handläggning av ärenden värna tysta områden i kommunen för att människor ska kunna uppleva områden med bara naturens egna ljud.

En vårpromenad ger ro och styrka till själen (Billingemölla).

TIPS PÅ UTFLYKTSMÅL

För den växtintresserade

Flera botaniskt intressanta områden finns i kommunen, om än små och i vissa fall svårtillgängliga. Här följer ett urval av dem.

- Rasbranter i Rönneåns dalgång
- Flyinge ängar
- Strandskog vid Ringsjön
- Borstbäckens dalgång
- Abullahagen
- Gyaskogen
- Östra Strö fälä
- Rövarkulan (Höörs kommun)

För fågelskådaren

Om man är intresserad av att studera fågellivet i kommunen finns bra förutsättningar vid ett flertal platser. Här följer ett urval av dem.

- Rönneåns dalgång
- Skarhults våtmark
- Strandängar vid Gårdstånga
- Strandängar vid Vombsjön
- Rönneholms mosse
- Dammarna vid Ellinge reningsverk
- Abullahagen
- Dammarna vid Örtöfta sockerbruk (ligger vid kommungränsen i Lunds kommun)
- Snärjet
- Skarhults Kronoskog

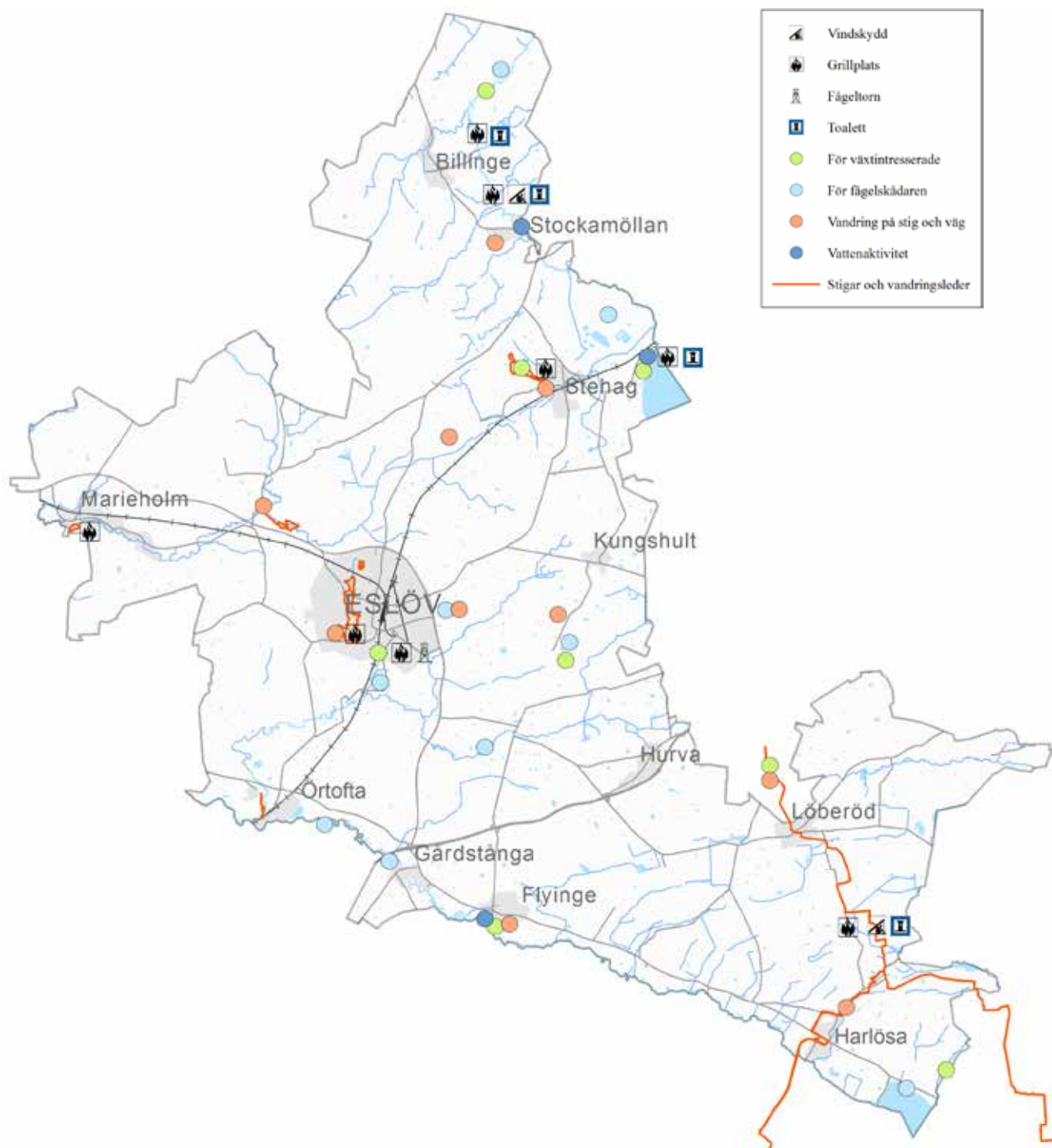
För vandraren på stig och väg

Att ströva i naturen och lyssna på naturens ljud är fantastiskt. Här följer ett urval av områden.

- Stockamöllan
- Harlösabäckens dalgång
- Bosarps jär
- Trollestigen
- Gyaskogen
- Laddran (Marieholm)
- Eslövs allmänning
- Rövarkulan (Höörs kommun)
- Snärjet
- Skåneleden
- Skarhults kronopark
- Örtöfta
- Flyinge ängar

För vattenaktiviteter:

- Rönneå
- Kävlingeån
- Ringsjön, Sjöholmen badplats

Betesmark norr om Billingenmölla.

BILAGOR

UTFÖRDA KOMMUNALA NATURVÅRDS- INVENTERINGAR

Kunskaperna om kommunens naturvärden finns huvudsakligen på en översiktlig nivå. De har ökat sedan förra naturvårdsprogrammet, genom flera inventeringar och Artportalens tillkomst. Kunskap om arter och var de lever behöver ändå ständigt uppdateras för att vara aktuella. Detta måste man ha i åtanke vid exploatering och andra åtgärder i landskapet. Då kan behov av nya inventeringar uppkomma.

- Inventering av kärlväxter i delar av Abullahagen. Eslövs kommun, 2002.
- Skalbaggar, svampar och lavar knutna till gamla ekar i Eslövs och Höörs kommuner. Naturcentrum AB, 2003.
- Naturvärdesbedömning av Rönneådalens – från Stockamöllan till kommungränsen i norr. Eslövs kommun, 2004.
- Naturvärdesbedömning av Saxån vid Trollenäs. Eslövs kommun, 2004.
- Inventering av råkor har utförts i kommunens tätorter ett flertal gånger, senast 2005. Inventeringen har utförts av representant för Skånes ornitologiska förening.
- Utredning om Flyinge ängar. Ekologgruppen i Landskrona, 2006.
- Inventering av vedlevande skalbaggar i Eslövs allmänning. Naturcentrum AB, 2007.
- Lavfloran i Eslövs allmänning. AREK Biokonsult HB, 2007.
- Översiktlig vegetationsinventering i Eslövs allmänning. Eslövs kommun, 2007.
- Inventering av fladdermöss i Eslövs allmänning. Naturvårdskonsult Gerell, 2008.
- Naturvärdesinventering av beteshage vid Vedelsbäck i Stehag. Gunnar Isacson, 2008.
- Grodinventering i småvatten inom del av Eslövs kommun. Rana konsult, 2008.
- Inventering av småbiotoper inom planområdet "Fördjupning för Östra Eslöv". Eslövs kommun, 2008.
- Vedlevande skalbaggar på tre lokaler i Stehag. Naturcentrum AB, 2009.
- Elfiske inför restaurering av gammal meanderslinga vid Trollenäs kvarn. Ekologgruppen i Landskrona AB, 2009.
- Inventering av storsvampar i Stehag. AREK Biokonsult HB, 2011.
- Inventering, naturvärdesbedömning och skötsel förslag för fem naturområden i Stehag. Naturcentrum AB, 2011.
- Inventering av lavar, mossor och vedlevande svampar i Stehag. AREK Biokonsult HB, 2011.
- Biologisk uppföljning av restaurerad meanderslinga i Saxån vid Trollenäs slott 2011–2015: fisk, bottenfauna och vegetation. Ekologgruppen i Landskrona AB.
- Groddjur vid Billinge fålad. Naturcentrum AB, 2012.
- Naturvärdesinventering av gräsmarker i Eslöv kommun. Eslövs kommun, 2014.
- Inventering av fladdermöss i Eslövs kommun. Graptolit J. Eklöf och J. Rydell, 2015.
- Naturvärdesinventering Getingetomten. Ekologgruppen Ekoplan AB, 2015.
- Lista över inventerade solitära bin och humlor under 2011–2015 i tidigare Holmby grustäkt. Inventare Göran Holmberg, Malmö.
- Skyddsvärda träd i Eslövs kommun. Eslövs kommun, 2016.
- Naturvärdesinventering av betesmarker vid Gårdstånga. Ekologgruppen Ekoplan AB, 2016.
- Inventering och naturvärdesbedömning av lövskogar i Eslövs kommun. Naturcentrum AB, 2017.
- Inventering och naturvärdesbedömning av betesmarker i Eslövs kommun. Eslövs kommun 2016–2018.
- Inventering av insekter i tio lövskogsområden. Calluna AB, 2018.

NATIONELL LAGSTIFTNING

MILJÖBALKEN

Den viktigaste lagen som berör naturvården och naturvårdsintresset är miljöbalken, som trädde i kraft 1999. För naturvårdens del gäller miljöbalkens bestämmelser främst allmänna hänsynsregler, grundläggande respektive särskilda bestämmelser för hushållning av mark- och vattenområden, skydd av natur, vattenverksamhet, täkter och jordbruk.

Riksintressen (kapitel 3 och 4)

Bestämmelser om riksintressen finns i miljöbalken kapitel 3 och 4. Riksintressen är områden som har sådana speciella värden eller förutsättningar att de bedömts vara betydelsefulla för landet i stort och är viktiga att bevara så att inte värdena påtagligt skadas.

Det finns flera olika typer av riksintressen. De som är intressanta för ett naturmiljöprogram är riksintressen för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv. Till riksintressen räknas också Natura 2000-områden.

Miljökvalitetsnormer och miljökvalitetsförvaltning (kapitel 5)

Regeringen får för vissa geografiska områden eller för hela landet meddela föreskrifter om kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt, om det behövs för att varaktigt skydda människors hälsa eller miljön eller för att avhjälpa skador på eller olägenheter för människors hälsa eller miljön (miljökvalitetsnormer).

Miljökvalitetsnormer skall vid behov omprövas. Myndigheter och kommuner ska ansvara för att miljökvalitetsnormer följs.

Områdesskydd (kapitel 7)

Nationalpark har det starkaste skyddet. Nationalparker bildas på mark som tillhör staten.

Naturreservat är den mest använda skyddsformen. Möjligheten att bilda naturreservat uppkom 1964 i samband med naturvårdslagens tillkomst. Då var det endast länsstyrelsen som bildade reservat. Numera kan också kommunerna göra detta. Naturreservat kan bildas i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda, bevara, skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer, tillgodose behov av områden för friluftslivet eller skydda, återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter.

Kulturresevat är en näraliggande skyddsform, som kan bildas av både länsstyrelsen och kommunerna för att bevara värdefulla kulturpräglade landskap.

Naturminnen är särpräglade naturföremål som är i behov av skydd eller vård. Exempel på sådana kan vara flyttblock, jättegrytor eller gamla och storvuxna träd eller mycket små områden med intressanta naturföreteelser. Både länsstyrelsen och kommunen kan utse naturminnen. Skyddsformen infördes 1909, och flertalet befintliga naturminnen bildades före naturvårdslagens tillkomst 1964.

Biotopskyddsområden är mindre mark- eller vattenområden som utgör livsmiljö för djur- eller växtarter som är särskilt skyddsvärda. Inom ett sådant område får verksamhet som skadar naturmiljön inte bedrivas. Biotopskydd kan vara

generellt eller omfatta ett speciellt objekt. Generellt biotopskydd har åkerholmar, källor med omgivande våtmark, odlingsrösen, småvatten och våtmarker samt alléer, pilevallar och stenmurar i jordbruksmark. Länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller kommunen kan förklara enskilda områden eller objekt som biotopskyddsområden.

Djur- och växtskyddsområden kan avsättas för att skydda sällsynta eller störningskänsliga djur- eller växtarter. Inom sådana områden kan rätten till jakt, fiske och tillträde begränsas, men i övrigt råder inga inskränkningar av rätten att bruka mark eller vatten. Merparten av de drygt 1 000 djurskyddsområden som finns i dag är belägna vid kuster eller insjöar och har tillkommit för att freda sjöfågel eller säl.

Särskilt skyddade områden, det vill säga Natura 2000-områden, är områden som är skyddade enligt fågeldirektivet eller art- och habitatdirektivet.

Strandskyddsområden finns för att tillförsäkra allmänheten möjligheter att röra sig vid och kring vatten och vattendrag samt för att bevara livsmiljöer för växter och djur i strandzonen. Miljöbalken ger allt vatten ett generellt strandskydd 100 meter från strandkanten, både på land och i vatten, inklusive undervattensmiljön. Länsstyrelsen kan besluta att utöka strandskyddet till högst 300 meter eller undanta vissa sträckor från strandskyddet.

Allemansrätten gör att vi alla har tillgång till naturen, men där ingår såväl rättigheter som skyldigheter. Det innebär att ta ansvar för natur och djurliv och visa hänsyn mot markägare och andra besökare. Inte störa – inte förstöra, är huvudregeln.

Bestämmelser om skydd för biologisk mångfald (kapitel 8)

Föreskrifter om förbud att inom landet eller del av landet döda, skada, fånga eller störa vilt levande djur eller att ta bort eller skada sådana djurs ägg, rom eller bon eller att skada eller förstöra sådana djurs fortplantningsområden och viloplatser får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Sådana föreskrifter får meddelas, om det finns risk för att en vilt levande djurart kan komma att försvinna eller utsättas för plundring eller om det krävs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden om skydd av en sådan art. Förbudet får dock inte gälla fall då ett sådant djur måste dödas, skadas, fångas eller störas till försvar mot angrepp på person eller värdefull egendom.

Särskilda bestämmelser gäller om att döda eller fånga vilt levande djur av viss art, när åtgärden är att hänföra till jakt eller fiske. Lag (2001:437).

PLAN- OCH BYGGLAGEN

Även Plan- och bygglagen (2010:900) berör naturvården. Den innehåller bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Lagen syftar till att främja en god och långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Den säger bland annat att vid planläggning ska natur- och kulturvärden beaktas.

SKOGSVÅRDSLAGEN

Nuvarande skogsvårdslag trädde i kraft 1980 (1979:429). Den har uppdaterats och kompletterats flera gånger sedan dess. Sedan 1996 jämföras miljömålet med produktionsmålet och lagen fastslår att den biologiska mångfalden ska bevaras. Tvånget att avverka skog har avskaffats och även andra avverkningsmetoder än kalavverkning godkänns. Natur- och kulturmiljöhänsyn behandlas bland annat i §§ 14a samt 30.

KULTURMILJÖLAGEN

Kulturmiljölagen (1988:950) omfattar skydd och vård av kulturmiljön. ”Det är en nationell angelägenhet att skydda och värna vår kulturmiljö. Ansvaret för detta delas av alla.” Även skogsvårdslagen och väglagen (1971:948) med flera lagar stadgar att hänsyn skall tas till kulturhistoriska värden. Skyddet i dessa lagar är inte lika starkt som kulturmiljölagen.

Länsstyrelsen kan förklara en byggnad med omgivningar samt parker, trädgårdar och alléer som byggnadsminnen för sina kulturhistoriska värden.

JORDBRUKSVERKETS FÖRESKRIFTER OM HÄNSYN TILL NATUR- OCH KULTURVÄRDEN (SJVFS 2018:17)

Jordbruksverket får meddela föreskrifter om hänsyn till natur- och kulturvärden som ska tas i samband med skötsel av jordbruksmark. De kan omfatta skydd av odlings- och kulturlandskapet samt djur- och växtlivet, men pågående markanvändning får inte försvåras.

ORDLISTA

Ansvarsart; art som har en betydande del av sin totala population inom ett begränsat geografisk område.

Basalt; svart, finkornig vulkanisk bergart.

Bergart; består av ett eller flera slags mineral, till exempel gnejs och granit.

Berg i dagen; synlig berggrund.

Biosfärområde; är ett område som ingår i Unescos världsomspännande nätverk inom programmet Man and Biosphere (MAB). Programmet inrättades 1971 för att förbättra relationerna mellan människan och miljön globalt. Biosfärområdena ska fungera som modellområden för hållbar utveckling.

Biotop; livsmiljö.

Bottenfauna; de smådjur som lever på eller i botten av sjöar, vattendrag och hav. Vanliga djur som hör hit är exempelvis insektslarver, maskar, snäckor, små kräftdjur och musslor.

Diabas; en mörk vulkanisk bergart som bildas är glödande lava tränger upp genom sprickor i berggrunden och stelnar. Diabas är en basisk bergart som ger näringsrika vittringsprodukter.

Ekologisk kompensation; Även då stor miljöhänsyn tas vid exploatering uppstår ofta negativa konsekvenser för naturmiljön. Ibland kan denna påverkan uppvägas genom kompensationsåtgärder. Ekologisk kompensation kan till exempel ske genom skötselåtgärder, restaurering av skadade miljöer, skapande av nya livsmiljöer eller genom att långsiktigt skydda naturområden som tidigare saknat skydd.

Ekosystem; ett ekosystem är allt levande och den miljö som finns i ett naturområde. Ekosystem kan vara stora och små, till exempel området kring en stubbe, en trädgård eller hela planeten jorden.

EU-direktiv; en rättsakt inom EU som riktar sig till EU:s medlemsländer. De nationella lagarna ska uppfylla kraven som krävs i direktiven.

Gnejs; kristallin, omvandlad bergart. Utgör tillsammans med granit urbergsgrunden.

Impediment; mark som inte ger något ekonomiskt utbyte.

Isälvsediment; inlandsisens smältvattensströmmar förde med sig löst material som stenar, grus och sand. När vattnet närmade sig iskanten minskade strömhastigheten och vattnets transportförmåga. Materialet sjönk till botten och avsattes som isälvsediment. Den vanligaste och mest kända formen är rullstensåsen med ett relativt sorterat material, det vill säga stenar i botten och mindre partiklar ovanpå.

Jordart; beteckning för lösa avlagringar på jordskorpan.

Konvention; överenskommelse, fördrag.

Kaskadeffekt; (i ekosystem) en ofta oförutsedd händelsekedja exempelvis beroende på att ekosystemets topppredatorer har utrotats varvid ekosystemet råkar i obalans.

Kolinlagring; betyder att kol från atmosfären binds till växter och djur i marken. Ett exempel är när växterna tar upp koldioxid från luften och lagrar den genom fotosyntesen.

Kontinuitet; gräsmark som har lång kontinuitet som betesmark har brukats som betesmark under mycket lång tid.

Kulturarv; kulturarv omfattar alla materiella och immateriella uttryck av mänsklig aktivitet genom tiderna. Uttrycken kan vara historiska spår, objekt eller företeelser. Kulturarv kan också beskrivas som förutsättningar för eller resultatet av dynamiska samtal eller förhandlingar om samhällets utveckling.

Kulturmiljö; avser de avtryck som de mänskliga aktiviteterna genom tiderna avsatt i den fysiska miljön. Kulturmiljö är hela den av människor påverkade miljön som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö utgör en kontext som kan innehålla föremål, ortnamn eller traditioner som är knutna till platsen.

Landskapsobjekt; ett landskapsobjekt samlar naturvärden av landskapsekologiskt karaktär inom ett område.

Lerskiffer; en skiktad bergart av hårdnad lera.

Morän; osorterad jordart. Bildades när inlandsis lämnar efter sig krossat berg-material.

Moränlera; lera med inslag av morän.

Muddring; schaktning under vatten i en sjö, vattendrag eller i havet.

Märgel; kalkhaltiga bergarter från de geologiska perioderna Krita och Jura. Märgel kan också vara kalkhaltig jordart.

Naturvårdsart; ett samlingsbegrepp för arter som är extra skyddsvärda, antingen för att de är av särskild vikt eller för att de tyder på naturtyper som är särskilt viktiga ur ett naturvårdsperspektiv. I begreppet ingår rödlistade arter, fridlysta arter, arter som är listade i EU:s art- och habitatdirektiv, signalarter, ansvarsarter och andra arter som bedöms indikera hög biologisk mångfald.

Nyckelbiotop; skogsområde som utifrån en samlad bedömning har stor betydelse för biologisk mångfald. Nyckelbiotoper är ofta rester av miljöer som försvunnit i det omgivande landskapet. Ett skogsområde där naturvärdena är höga, men där värdena inte uppnår nyckelbiotopsskvaliteten kallas skogsobjekt med naturvärde.

Näringskedja; en näringskedja beskriver hur energi förs vidare i naturen. En näringskedja börjar alltid med en växt som får sin energi från solen. Växter kan fånga solens energi tack vare ett ämne som heter klorofyll. Ihop med vatten skapar växten kolhydrater. Alla djur äter sedan växter eller andra djur och detta är en näringskedja.

Population; alla individer av en och samma art som finns inom ett visst område vid en viss tidpunkt.

Predator; en predator kan antingen vara köttätare eller allätare. Bytesdjuren är oftast växtätare, men inte alltid. En toppredator är ett rovdjur överst i näringskedjan och som oftast saknar naturliga fiender.

Purror; kontinuerligt betade bok- och avenbokbuskar som inte är mer än 50 cm höga. Fenomenet är typiskt för Skåne. Ibland kallas även andra betade buskar, t ex hagtorn och slån, för purror.

Ratificera; en process varigenom en stat/land förbinder sig rättsligt till en internationell överenskommelse.

Refugier; tillflyktsort

Rikkärr; kärr som bildas på fuktig rik på mineral främst kalcium. Ofta stor art-rikedom.

Rullstensås; långsträckt ås av sten, grus och sand, som bildats av smältvattenströmmarvid isranden under inlandsisens avsmältning.

Sandsten; sedimentär bergart som består av sandkorn, främst kvarts, som sammankittats.

Sedimentär bergart; utgörs av fast sediment. Ett sediment är en avlagring av fasta partiklar.

Silt; en finkornig jordart som har kornstorlek från 0,002–0,063 millimeter. Ett äldre namn för silt är mjäla och mo.

Skiffer; fin till medelkornig bergart som går att bryta till tunna plattor. Exempel på olika skiffrar är ler- respektive alunskiffer.

Skottskog; skog där träden regelbundet beskürts ner till marken och därefter vuxit upp flerstamigt. Bildar typiska buketter av skott.

Slamsten; lerrik finkornig sedimentär bergart bestående av slam, lera eller skiffer. I Eslövs kommun finns slamsten från de geologiska perioderna Trias och Jura.

Solitär; använt som uttryck för enstaka träd, till exempel så kallade sparbanksekar.

Solitärbi; solitära bin har ingen drottning, utan alla honor är fertila. Humla är en typ av bi.

Spärrgreniga träd; träd som vuxit upp i ett öppet landskap utan konkurrens från närstående träd.

Strandäng; en tidvis översvämmad mark invid sjö, hav eller vattendrag. Då marken översvämmas tillförs näring från vattnet.

Sumpskog; samlingsnamn för all skogklädd våtmark, till exempel alsumpskog. Sumpskogar indikerar höga naturvärden. Vattnet kan vara stillastående eller rörligt. Sumpskog kan vara både av lövskogs- och barrskogstyp.

Svåmsediment; ett sediment som avsätts invid sjöar och vattendrag då dessa svämmar över vid högflöden. Sedimentet är ofta dåligt sorterat och kan innehålla organiskt material.

Sydvästmorän; moränfinlera med krita, kalksten och flinta.

Södra lövskogsregionen; eller den nemorala zonen. Sverige är uppdelat i fyra skogliga vegetationszoner: alpin-, boreal-, boreonemoral- och nemoral zon (södra lövskogsregionen). I den nemorala zonen är lövfällande skog av bok och ek typisk. Zonen omfattar sydligaste Sverige där delar av Halland och Blekinge och Öland ingår samt Skåne.

Torräng; äng som förekommer på torr mark.

Torv; jordart av organiskt ursprung som bildats på sank mark eller i grunt vatten av döda växter, t ex mossor, starr och vass, som bara delvis förmultnat på grund av dålig syretillgång.

Triviala arter; arter som inte indikerar på någon speciell naturtyp.

Utmark; utmarken var gemensam betesmark (fälad) för en eller flera byar som även gav ved och virke och som i vissa fall tillfälligt odlades upp (svedjeåkrar).

Vittringsjord; en jordart som har uppstått genom kemisk eller mekanisk vittring.

Värdekärnor; värdekärnor är områden med så höga naturvärden att det bedöms ha extra stor betydelse för biologisk mångfald. De innehåller arter som är typiska för naturtypen.

Värden av landskapsekologisk karaktär; omfattar värden som är positiva för att gynna den biologiska mångfalden inom ett geografiskt område som har gemensamma strukturer så som livsmiljöer och spridningsvägar.

Våtmark/sankmark; mark som under en stor del av året är vattenmättad. Grundvattenytan är nära markytan eller över denna. Jordarten utgörs av torv.

Ytvatten; vatten som förekommer i sjöar och vattendrag.

Ädellövskog; skog som består till minst 70 procent av ett eller flera av de ädla lövträden, nämligen alm, ask, avenbok, bok, ek, fågelbär, lind och lönn.

KÄLLOR

- Campell, Å. 1928. Skånska bygder under förra hälften av 1700-talet: etnografisk studie över den skånska allmogens äldre odlingar, hägnader och byggnader, Lundequistska bokhandeln, Uppsala.
- Cardinale, B. J. et al. 2012. Biodiversity loss and its impact on humanity. *Nature*. Volume: 486, Number: 7401, pp 59-67.
- Björk, J., et al. 2008. Recreational values of the natural environment in relation to neighbourhood satisfaction, physical activity, obesity and wellbeing. *Journal of Epidemiology and Community Health* 62,e2.
- Blomberg, P. och Naturskyddsföreningen i Skåne. 2000. Skyddsvärda träd- miljöer i Skåne för bevarandet av den biologiska mångfalden, Lund.
- Boverket, 2007. Bostadsnära natur – inspiration och vägledning. Karlskrona.
- Eslövs kommun, 2002. Översiktsplan 2001. Kommunfullmäktige Eslöv.
- Eslövs kommun, 2007. Naturvårdsprogram för Eslövs kommun. Miljö- och samhällsbyggnadsnämnden.
- Eslövs kommun. 2014. Naturvärdesinventering av gräsmarker i Eslövs kommun 2014.
- Eslövs kommun, 2015. Inventering av fladdermöss i Eslövs kommun. Johan Eklöf och Jens Rydell.
- Eslövs kommun, 2016. Eslövs miljömålsprogram. Kommunfullmäktige, Eslöv.
- Eslövs kommun, 2018. Miljöpolicy för Eslövs kommun. Kommunfullmäktige, Eslöv.
- Eslövs kommun, 2018, Översiktsplan Eslöv 2035. Kommunfullmäktige, Eslöv.
- Grahn, P. & Stigdotter, U. 2003. Landscape planning and stress. *Urban. For. Urban green*. 2 2003: 001-018.
- Gärdenfors, U. (red) 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.
- Handboken Bygg F, Fysisk planering. 1981. Axén, S. (red)
- IPBES. 2019. Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science- Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. E. S. Brondizio, J. Settele, S. Díaz, and H. T. Ngo (editors). IPBES Secretariat, Bonn, Germany.
- Jordbruksverket, Rapport 118-1999. Ett rikt odlingslandskap, Jönköping.
- Jordbruksverket, 2009, Rapport 2009:10. Utveckling av ängs- och betesmarker. Jönköping.
- Lunds universitet, Centre for Environmental and Climate Research (CEC) syntes nr.01. 2013. Ekosystemtjänster i det skånska jordbrukslandskapet.
- Lunds universitet, Centre for Environmental and Climate Research (CEC) syntes nr. 02, 2014. Biologisk mångfald i urbana miljöer, förutsättningar, fördelar och förvaltning.
- Länsstyrelsen i Skåne län, 2007. Skåne i utveckling 2007:10. Det skånska landsbygdsprogrammet – ett utvecklingsprogram med landskapsperspektiv.
- Länsstyrelsen Skåne, 2011. Rapport 2011:9. Fladdermöss i Skåne.

- Länsstyrelsen Skåne, 2012. Rapport 2012:25. Naturminnen i Skåne.
- Länsstyrelsen Skåne, 2014. Rapport 2014:9. Här finns höga naturvärden – artpools och traktanalys med hjälp av rödlistade arter.
- Länsstyrelsen Skåne, 2015. Rapport 2015:23. Vägen till ett biologiskt rikare Skåne – Naturvårdsstrategi för Skåne.
- Länsstyrelsen Skåne, 2017. Rapport: 2017:03. Kommunala ansvarsarter i Skåne.
- Länsstyrelsen Skåne, Rapport 2018:34. Handlingsplan för Skånes friluftsliv 2018–2021.
- Länsstyrelsen Skåne, 2019. Rapport 2019:3. Handlingsplan för grön infrastruktur – insatsområden för grön infrastruktur 2019-2030, aktuell period 2019.2022.
- Länsstyrelsen Skåne och Skogsstyrelsen, 2019. Rapport 2019:21. Strategi för formellt skydd av skog i Skåne län.
- Malmqvist, A. 2003. Skalbaggar, svampar och lavar knutna till gamla ekar i Eslövs och Höörs kommuner. Naturcentrum AB, Stenungsund.
- Naturvårdsverket, 2000. Rapport 5081. Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Naturvårdsverket, Stockholm.
- Naturvårdsverket, 2004. Rapport 5411 Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Stockholm.
- Naturvårdsverket, Rapport 6700, 2015. Friluftsliv för alla – Uppföljning av de tio målen för friluftslivspolitik.
- Regeringskansliet, 2002. En samlad naturvårdspolitik. Regeringens skrivelse 2001/02:173, Stockholm.
- Regeringskansliet 2009. Proposition 2009/10:238, Framtidens friluftsliv.
- Regeringskansliet, 2013. Proposition 2013/14:141. Svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Region Skåne, 2012. Grönstruktur i Skåne – Strategier för en utveckling av grön struktur. Avdelningen för regional utveckling.
- Sallius et al, 1961. Fälad blev stad. Eslöv.
- Stawfordska sällskapet, 2010. Stabbarp – Sammanfattning av kol- och lerbrytning i Stabbarps gruva 1867-1920, Eslöv.
- Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige.
- Svensk standard SS 199000:2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. SIS Förlag AB, Stockholm.
- Teknisk support SIS – TR 199001:2014. Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI) – Komplement till SS 199000. SIS Förlag AB, Stockholm.

**ESLÖVS
KOMMUN**

Eslövs kommun, 241 80 Eslöv | 0413-620 00
kommunen@eslov.se | eslov.se